

ÄLVDALSMÅLET

I DALARNA.

ORDBÖJNING OCK SYNTAX.

AKADEMISK AVHANDLING

SOM MED TILLSTÅND AV

FILOSOFISKA FAKULTETEN I UPPSALA

TILL OFFENTLIG GRANSKNING FRAMSTÄLLES

ONSD. DEN 26 MAJ 1909 KL. 10 F. M.

Å LÄROSALEN NR IV

AV

LARS LEVANDER

FIL. LIC.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1909

Inledning.

Redan i nära 300 år har älvdalsmålet varit föremål för uppmärksamhet. Alltsedan ANDREAS PRYTZ år 1622 skrev några scener på detta mål i sitt drama *Konung Gustaf Then Första*, ha bröllopskväden ock andra dikter författats på detsamma, grammatikor ha skrivits, ock lexikaliska anteckningar ha gjorts.[1] Under det att de flästa av dessa skrifter måste betraktas som rent dilettantmässiga, är det tvänne arbeten som i högsta grad underlätta mödan för den, som vill vetenskapligt behandla älvdalsmålet, nämligen CARL SÄVES handskrivna samlingar rörande dalmålet[2] ock ADOLF NOREENS arbeten över detta mål.[3] SÄVES arbete har sin största förtjänst i det oerhört rika ordmaterialet; i avseende på ordböjningsläran måste hans uppgifter ofta betecknas som mindre tillförlitliga, vilket i all synnerhet synes bero därpå, att han vid sina undersökningar ständigt ihågkommit de isländska ock svenska fornspråken ock velat återfinna dessas former i det nutida älvdalsmålet.[4] Genom

---

[1]) Denna äldre litteratur förtecknas av NOREEN, *Inledning till Dalmålet* s. 10 ff. ock Vårt Språk I, 173 ff. Till det där uppräknade har jag endast att lägga några bröllopsvärser från 1668, författade av SAMILLE P. ELFVING vid *Iek oppi Biärghults* ock *Meäits de Valloies* bröllop.

[2]) Dessa samlingar förvaras i Uppsala universitetsbibliotek i flera delar av de Säveska samlingarna, framför allt i R 632. På dessa samlingar grunda sig uppgifterna om dalmålet i SÄVEs arbete *De starka verberna i dalskan och gotländskan.*

[3]) Sv. landsm. IV. 1—2; [Schenström,] Öfre Dalarna 405 ff.

[4]) Så t. ex. har SÄVE ofta **i** i stället för **e** i ändelser hos långstaviga ord (**straupi, andi, brustið** i st. f. **straupe, ande, brusteð**); på flere ställen uppges en dat.-plur.-ändelse **-umin**, som ej finnes i målet; i älvd. införes pret. plur. av de starka värben med annan stamvokal än sing. (**summum** vi summo, **riðum** vi redo) — en ålderdomlighet som i värkligheten endast återfinnes i grannmålen.

NOREENS arbete har den fasta fonetiska grundval lagts, utan vilken en vidare behandling av älvdalsmålet vore lönlös ock på vilken även följande avhandling i allt väsentligt bygger. Då mina beteckningar i några fall avvika från NOREENS, beror detta dels därpå, att nya typer inom landsmålsalfabetet tillkommit, så t. ex. *a*, *l*, *u*, dels ock därpå att uttalet — även bland personer från samma by — visar högst betydliga skiftningar. Detta, som jag haft rika tillfällen att iakttaga under mitt fleråriga arbete med Åsenmålet, har gjort, att jag ej ansett det lämpligt att lägga en eller ett fåtal meddelares uttal till grund för mina uppgifter, utan alltid sökt återgiva det uttal, som är det vanliga bland äldre personer,[1] varvid hänsyn främst tagits till sådana, vilkas föräldrar ock farföräldrar varit födda inom byn. Det har nämligen genom närmare undersökningar visat sig, att en språklig nyhet, som — exempelvis genom giftermål utom byn — inkommit i en släkt, envist stannat kvar inom densamma under flera generationer.

Den enda avsevärdare nyheten i beteckningssättet vid jämförelse med NOREENS ordlista över dalmålet är den, att beteckning av akcenten införts. Tecknet ´ användes för akc. 1, tecknet ` för akc. 2 ock tecknet ˊ för jämvikts- (»ligevægts»-) akcenten i kortstaviga ord[2]; tecknet ¯ betecknar semifortis.

Mina undersökningar av ordböjningsläran ha ej omfattat hela älvdalsmålets område, utan endast det i Älvdalens socken talade folkspråket; målen i Våmhus ock Bonäs, som vanligen bruka räknas till älvdalsmålet, ha uteslutits, då de uppvisa så betydande avvikelser, att de lämpligen kunna behandlas såsom ett mål för sig. Av de älvdalska bymålen har målet i byn Åsen, såsom varande det nästan i alla avseenden mäst typiskt utbildade ock bäst bevarade, underkastats den grundligaste behandlingen. Vid början av mina undersökningar härstädes har jag haft synnerligen god nytta av SÄVES ock NOREENS ovannämnda arbeten; dock bör det nämnas, att den alldeles över-

---

[1]) Så t. ex. förekomma visserligen de av NOREEN observerade ljuden *d* (för *l*) ock *б* (för *v*) sporadiskt bland äldre personer i Åsen; men som *l* ock *v* äro vida vanligare, tecknar jag alltid *làka* 'leka', *óvuð* 'huvud' etc.

[2]) Angående denna akcent se NOREEN hos Kock, Sv. akc. II, 402 f. Tecknet ˊ har införts på förslag av prof. NOREEN.

vägande delen av materialet samlats genom dagligt umgänge med befolkningen under flera år, dels hemma i byn, dels i fäbodar, på myrslåtter, i timmerkojor etc. Ordböjningsläran för Åsenmålet, som vilar på ett lexikaliskt material av omkr. 11,500 ord, upptar också det största utrymmet i den följande framställningen; de övriga bymålens viktigaste avvikelser från detta mål anföras i noter under sidorna. Redogörelsen för dessa avvikelser gör ingalunda anspråk på fullständighet; att en sådan varit omöjlig att uppnå, inses lätt, då det gällt en undersökning av målen i 20 olika byar. Endast ett mål har lemnats oundersökt, nämligen målet i socknens centralby, Östmyckeläng, detta dels emedan detta mål i huvudsak ligger till grund för Noreens anteckningar ock sålunda redan blivit föremål för en grundlig undersökning, dels emedan det på grund av järnvägsstationens närhet ock därmed följande starka inflyttning av främmande element numera torde erbjuda föga av intresse. Men icke häller alla de övriga byarna återfinnas i den följande framställningen; det har nämligen under undersökningarna visat sig, att målen i flera byar förete så stora överensstämmelser, att det synts lämpligast att avskilja 12 bymål ock göra dem till föremål för en något grundligare behandling.[1] Dessa tolv typbymål äro de i byarna Åsen, Brunsbärg, Loka, Klitten, Näset, Gåsvarv, Blybärg, Garbärg, Karlsarvet, Västmyckeläng, Väsa ock Evetsbärg. De flästa av dessa bymål talas endast i en by; med byn Näset överensstämmer dock i de flästa avseenden en grupp av jämförelsevis lågt liggande byar vid ock i närheten av Nässjön, nämligen Liden, Kittan, Rot ock Holen, med Gåsvarv den norr därom liggande lilla byn Mjågen, med Karlsarvet den nära angränsande byn Månsta, med Västmyckeläng Kåtilla ock med Evetsbärg Dysbärg.[2] Därmed vill jag alls ej ha sagt, att överensstämmelsen i dessa fall är fullständig, tvärtom kan ett vant öra med lätthet urskilja, om en person är t. ex. från Evetsbärg eller Dysbärg; men skiljaktigheterna gälla huvudsakligen ljudläran, framför allt den musikaliska akcenten eller,

[1]) Nedanstående uppgifter torde vinna i intresse, om karta användes. Sådan finnes t. ex. i Noreens Ordlista över dalmålet.

[2]) Befolkningen i Älvdalens s. k. finnmark, en avlägsen bygd i nv. delen av socknen, har i sen tid flyttat ut från den övriga socknen, huvudsakligen från byarna vid västra stranden av Dalälven.

som den av folket kallas, »dialekten», i vida mindre grad formläran, ehuru även inom denna olikheter visst ej saknas.

Syntaxen vilar uteslutande på uppteckningar från byn Åsen, ock, såsom i rubriken antydes, har det ingalunda varit min avsikt att åstadkomma en fullständig syntax för detta mål. Dels skulle, så vitt jag förstår, uppteckningsarbetet för en dylik kräva minst ett årtionde[1], dels hade det för den, som vill åstadkomma en fullständig svensk dialektsyntax, varit nödvändigt att företaga en hel del principiella syntaktiska utredningar, ock jag har ingalunda ansett mig äga varken tid eller kompetens till ett dylikt mycket krävande arbete. Föreliggande avhandling bör alltså endast betraktas som ett första försök att behandla en detalj inom detta hittils försummade område av svensk dialektologi genom att ge några spridda notiser angående en ålderdomlig dialekts syntax.

Den största svårigheten både vid insamlandet ock ordnandet av materialet har helt naturligt legat däri, att så gott som intet arbete förut gjorts inom de skandinaviska dialekternas syntax. Dock må det erkännas, att förf. haft synnerligen god nytta av den syntaktiska avdelningen av IVAR AASENS klassiska arbete *Det norske folkesprogs grammatik* (1848). I uppställningen har jag i mycket följt FALK-TORP, *Dansk-norskens syntax* (1900), ock NYGAARD, *Norrøn syntax* (1906); till en viss grad har dock det insamlade materialet här, liksom då det gällt ordböjningsläran, så att säga ordnat sig självt.

Slutligen bör det för fullständighetens skull nämnas, att älvdalsmålet redan tidigare underkastats syntaktisk behandling, nämligen av O. U. ARBORELIUS i hans *Conspectus grammatices linguæ dalekarlicæ* II (1822), där ss. 6—11 ägnas åt syntaxen; de få sidorna vimla dock av fel[2], varjämte största delen av de meddelade älvdalska fraserna otvetydigt göra intryck av att vara författade i studerkammaren ock ej upptecknade efter befolkningens dagliga, otvungna samtal.

[1]) Jämföras kan, att en framstående tysk dialektsyntaktiker, OSCAR WEISE, arbetat på sin *Syntax der Altenburger Mundart* i tio år.

[2]) T. ex. **öxä kalln** i st. f. **öxä kallem** mannens yxa, **um qvälldum** i st. f. **um qvällda** om kvällarna.

Föreliggande avhandling, som vilar på anteckningar om älvdalsmålet gjorda under åren 1904—1908, är icke ett i strängare mening vetenskapligt arbete, utan bör snarast betecknas såsom en materialsamling. Författaren har endast ställt som sin uppgift att i korthet redogöra för målets formlära (ordböjning ock syntax), utan att försöka några som hälst förklaringar av de meddelade språkföreteelserna. Avsikten hade från början varit att samtidigt publicera även en etymologisk ljudlära, men av flera skäl har det befunnits lämpligt att ej bringa denna plan till utförande. Dels har en annan författare f. n. under utarbetande en vidlyftig ljudlära över det ganska närstående Orsamålet, dels har också under undersökningens gång det morfologiska ock syntaktiska materialet visat sig vara så vidlyftigt ock delvis så egenartat, att jag trott mig bättre tjäna den svenska landsmålsforskningen genom att någorlunda fullständigt meddela detta material än genom att framställa allehanda etymologier, vilka ju i de flästa fall vore mera eller mindre osäkra — detta särskilt i betraktande därav, att de nordskandinaviska dialekterna ännu äro tämligen ofullständigt utforskade. Bristen på ljudlära i detta arbete över älvdalsmålet torde vara desto mindre kännbar, som målets ljudsystem redan förut är känt i sina huvuddrag, detta i all synnerhet genom Noreens arbeten över detsamma.

Jag begagnar detta tillfälle att framföra min tack dels till min lärare, professor Adolf Noreen, som haft vänligheten låna mig sina handskrivna anteckningar rörande älvdalsmålet, dels till Dala Fornminnesförening, som genom frikostigt understöd visat sitt intresse för dessa undersökningar.

Att namngiva alla mina älvdalska meddelare bleve för vidlyftigt; vad särskilt byn Åsen beträffar, skulle det bli i det närmaste detsamma som att uppräkna byns hela befolkning. Jag inskränker mig därför till att på detta sätt betyga dem alla min tacksamhet för många års gott samarbete.

Åsen, Älvdalen 1 oktober 1908.

ORDBÖJNING.

SUBSTANTIVEN.

A. Maskulina.

Deklination I: best. sg. dat. *-ąm*, best. pl. nom. *-ar*.

Paradigm a: *kal* karl.

		obest.	best.
§ 1. sg.	nom.	*kal*	*kaln*
	gen.	*kàles*	*kàląmas*
	dat.	*kàle*	*kàląm*[a]
	ack.	*kal*	*kaln*
pl.	nom.	*kàlar*	*kàlar*[b]
	gen.	—	*kàlųmas*
	dat.	*kàlųm*	= obest.
	ack.	*kàla*	*kàlą*[c]

§ 2. Denna flexionstyp följa de allra flästa långstaviga maskulina, som ändas på konsonant[1], alltså t. ex.

	best. sg. nom.	best. sg. dat.	best. pl. nom.
kąmb kam	*kąmbąn*	*kàmbąm*	*kàmbar*
gard gård	*gárdn*	*gàrdąm*	*gàrdar*
ṷàʒtōbd ängsull	*ṷàʒtōbdn*	*ṷàʒtōbdąm*	*ṷàʒtōbdar*
soð får	*són*	*sòðąm*	*sòðar*

a) Evetsbärg *kàlʒm*.

b) En från obest. pl. nom. skild best. form finnes, utom i Åsen, i Brunsbärg: *kàlar*, Loka: *kàlær*, Karlsarvet: *kàlær*, Västmyckeläng: *kàlar*, Väsa: *kàlær*. Alla de övriga typbymålen ha best. form = obest., alltså *kàler* karlarna.

c) Som nasalvokaler saknas i Garbärgsmålet, blir best. pl. ack. här lika med obest., alltså *kàla* karlarna.

[1]) Undantag se §§ 3—8, 14—17, 24—25.

mįęð med	*mį́ęn*	*mį̀ędęm*	*mįęðar*
brud brodd	*brúdn̥*	*brùdęm*	*brùdar*
mįard mjärde	*mįárdn̥*	*mįàrdęm*	*mįàrdar*
stşaf chef	*stşáfęn*	*stşàfęm*	*stşàfar*
árıl eldpall	*árıln*	*árılęm*	*árılar*
gùæsīl phoxinus	*gùæsīln*	*gùæsīlęm*	*gùæsīlar*
mał mal (tinea)	*maln*	*màłęm*	*màłar*
mįæł boll	*mįæln*	*mį̀æłęm*	*mį̀æłar*
pùtıl butelj	*pùtıln*	*pùtılęm*	*pùtılar*
tǫ̀īł tå-il[1]	*tǫ̀īln*	*tǫ̀īłęm*	*tǫ̀īłar*
bítıl bett på betsel	*bítıln*	*bítılęm*	*bítılar*
tį́ðyl gettjuder	*tį́ðyln*	*tį́ðylęm*	—
aksǫ́m examen	*aksǫ́męn*	*aksǫ̀męm*	—
ǫm halm	*ǫ́męn*	*ǫ̀męm*	—
bįæn björn	*bįæn*	*bį̀ænęm*	*bį̀ænar*
àksuæn auktion	*àksuæn*	*àksuænęm*	—
gnaup bärgklint	*gnáupęn*	*gnàupęm*	*gnàupar*
bıuær bäver	*bıuærn*	*bıùæręm*	*bıùærar*
búætn̥ botten	*búætn̥*	*bùætnęm*	*bùætnar*
kǫ̀mār[2] kammare	*kǫ̀mārn*	*kǫ̀māręm*	—
kasár kasärn	*kasárn*	*kasàręm*	—
kúpar[3] koppar	*kúparn*	*kuparęm*	—
łúkur[4] foghyvel	*łúkurn*	*łúkuręm*	*łúkurar*
stàkār stackare	*stàkārn*	*stàkāręm*	*stàkārar*
braks braxen	*bráksn̥*	*bràksęm*	*bràksar*
fuæs fors	*fúæsn̥*	*fùæsęm*	*fùæsar*
łìλstşȳλ grindskyttel	*łìλstşȳλn*	*łìλstşȳλlęm*	*łìλstşȳλlar*
tǫλ tåtel	*tǫλn*	*tǫ̀λlęm*	*tǫ̀λlar*
buæst borste	*búæstn̥*	*bùæstęm*	*bùæstar*
ast häst	*ástn̥*	*àstęm*	*àstar*
fuæt fot	*fúætn̥*	*fùætęm*	*fùætar*

[1]) Så kallas den del av fotbladet, som ligger närmast bakom varje tå, t. ex. *łìλtǫīln* bakom lilltån.

[2]) Det vanligaste ordet för kammare är *kúvı*; *kǫ̀mārn* förekommer emellertid som gårdsnamn i Åsen.

[3]) På samma sätt böjes *pípar* peppar.

[4]) På samma sätt böjas talrika andra ord på *-ur*, t. ex. *másur* masur, *mùlduætūr* mullvad, *stşátur* ett läggvärktyg; ordet *tįæður* tjädertupp böjes alternativt efter par. d, alltså dat. *tį̀ædręm* etc.

dzast gäst	*dzástn̥*	*dzàstǫm*	*dzàstar*
putrát porträtt	*putrátn̥*	*putràtǫm*	*putràtar*
uæt vante	*úætn̥*	*ùætǫm*	*ùætar*
kǫv kalv	*kǫ́vǫn*	*kǫ̀vǫm*	*kǫ̀var*

Anm. 1. De ord, som i best. sg. nom. ha ändelsen *-ǫn*, ha i best. sg. ack. *-ịn*, alltså t. ex. *kǫ́mbịn* kammen, *ǫ́mịn* halmen, *skráuvịn* skorstenen[a].

Anm. 2. Någon gång får man av äldre personer höra best. pl. dat. på *-umα*, t. ex. *àstumα* hästarna, *kàlumα* karlarna.

Anm. 3. Endast i plur. förekomma talrika hithörande substantiv, t. ex. *fùærǟldrar* föräldrar[1], *masǫ̀nsar* folket i Mattshansgården, *pǫ́ŋgar* pängar, *súsuar* folket i Susigården, *ǫ̀sar* byn Åsen (eg. = åsarna), *sàurkǟlar* rumex.

Anm. 4. Oböjligt i sing. är *gùku* gök, t. ex. *ar‿ǫ́ u‿gùku ýæpar* hör, hur göken gal! (men t. ex. obest. pl. ack. *gùkua*, best. pl. nom. *gùkuar*).

Anm. 5. Orden *stịạn* sten ock *tịạn* ten ha i obest. sg. nom. ack. biformerna *stịα*, *tịα*, som någon gång höras i äldre personers språk.

Paradigm b: *uarg* varg.

		obest.	best.
§ 3.	sg. nom.	*uarg*	*uárgǫn*[b]
	gen.	—	*uàrdzǫmas*
	dat.	*uàrdzα*	*uàrdzǫm*
	ack.	*uarg*	*uárdzịn*

Plur. bildas i enlighet med par. a, alltså *uàrgar* vargar, *uàrgar* vargarna etc.

§ 4. Denna flexionstyp följa långstaviga mask., som ändas på *k*, *ḱ*, *g* med föregående konsonant, *g*, alltså t. ex.

	best. sg. nom.	best. sg. dat.	best. pl. nom.
bạịŋk bänk	*bạ́ịŋkǫn*	*bạ̀ịntʃǫm*	*bạ̀ịŋkar*
poyk pojke	*póykǫn*	*pòytʃǫm*	*pòykar*

a) Denna skillnad mellan best. nom. ock ack. göres endast i Åsen; alla övriga bymål ha även i nom. *kǫ́mbịn* kammen, *knáịvịn* kniven etc.

b) En från best. ack. skild nom. finnes, utom i Åsen, i Karlsarvet: *uárgịn* vargen, *mákịn* masken, Västmyckeläng: *drạ́ịggịn* drängen, *póykịn* pojken; Evetsbärg: *dýạrgịn* spindeln. Alla övriga bymål ha nom. = ack., t. ex. Blybärg: *drạ́ịndjịn* drängen, Klitten: *bạ́ịntʃịn* bänken.

[1]) Obest. ack. *fùærǟldar*.

ok hök	*ókąn*	*òtšąm*	*òkar*
mak mask	*mákąn*	*màtšąm*	*màkar*
dyærg spindel	*dyærgąn*	*dyærdžąm*	*dyærgar*
uąiŋg vinge	*uąiŋgąn*	*uąiŋdžąm*	*uąiŋgar*
kag (dricks)kagge	*kágąn*	*kàdžąm*	*kàgar*
mug mygga	*múgąn*	*mùdžąm*	*mùgar*
uæg vigg	*uǽgąn*	*uædžąm*	*uægar*

Anm. 1. Orden på *-iŋg* ock *-yŋg* sakna ändelsen *-a* i best. pl. ack., alltså t. ex. *kásyŋg* skinnpälsar, *pęniŋg* pänningar, *ryæmiŋg* rymlingar.

Paradigm c: *bog* skinnsäck.

			obest.	best.
§ 5.	sg.	nom.	*bog*	*bógąn*[a]
		dat.	*bòa*	*bòąm*[b]
		ack.	*bog*	*bón*
	pl.	nom.	*bòar*	*bòar*
		dat.	*bòąm*	= obest.
		ack.	*bòa*	*bòą*

§ 6. Denna flexionstyp följa mask., som ändas på *g* med föregående vokal; utom *bog* ha såsom sådana antecknats följande ej sammansatta ord:

buæg bog	*búægąn*	*bùąm*	*bùægar*
dag dag	*dágąn*	*dàąm*	*dàar*
dieg deg	*diéggąn*	*dìąm*	*dìegar*
lag vätska; lex	*lágąn*	*làąm*	—
miog[1]	*miógąn*	*miòąm*	—
mog måg	*mógąn*	*mòąm*	*mògar*
pluæg plog	*plúæggąn*	*plùąm*	*plùægar*
rug råg	*rúgąn*	*rùąm*	—
skuæg skog	*skúæggąn*	*skùąm*	*skùægar*
tiag åkerlapp	*tiágąn*	*tiàąm*	*tiàar*

a) En från best. ack. skild nom. finnes, utom i Åsen, endast i Evetsbärg, som har nom. *bóyin*, ack. *bon*. Alla övriga bymål ha nom. = ack. *bón*.

b) Best. dat. Gåsvarv *bòyąm*, Blybärg *bòjąm*, Garbärg *bòjąm*.

[1]) jordras i älvbrink. Best. f. förekommer även såsom bynamn i Älvdalen, t. ex. *an ‿ bydža sud ‿ o ‿ miòąm* han bor i Mjågen.

truæg snösko	*trúæggn*	*trùægm*	*trùægar*
tog talg	*tóggn*	*tògm*	—
ug håg	*úggn*	*ùgm*	—
uęg väg	*uę́ggn*	*uę̀gm*	*uę̀ar*
uog var i ögonhåren	*uóggn*	—	—

Anm. 1. Av de kortstaviga *dag* dag ock *uęg* väg heter pl. dat. *dágum*, resp. *uę́gum*; obest. pl. ack. av *dag* heter *dógo* (best. *dógo*), av *uęg* däremot regelbundet *uę̀a*[1].

Anm. 2. Observeras bör, att flera hithörande ord bibehålla *g* genomgående i plur., alltså t. ex. *bùæger*, *bùægar*, *bùægum* etc. (se ovan).

Paradigm d: *fúgel* fågel.

			obest.	best.
§ 7.	sg.	nom.	*fúgel*	*fúgeln*
		dat.	*fùgel*	*fùglem*
		ack.	*fúgel*	*fúgeln*
	pl.	nom.	*fùglar*	*fùglar*
		dat.	*fùglum*	= obest.
		ack.	*fùgel*	*fùgla*

§ 8. Denna flexionstyp följa sådana två- eller flerstaviga mask., som synkopera ultimas vokal, t. ex.

dìmbel nara	*dìmbeln*	*dìmblem*	*dìmblar*
gàfel gaffel	*gàfeln*	*gàflem*	*gàflar*
pỳndzel knyte	*pỳndzeln*	*pỳngglem*	*pỳngglar*
suęmen sömn	*suę́men*	*suę̀mnem*	—
úgen ugn	*úgen*	*ùgnem*	*ùgnar*
uáugen vagn	*uáugen*	*uàugnem*	*uàugnar*
uitar vinter	*uitern*	*uìtrem*	*uìtrar*
árıl höhävel	*árıln*	*àrlem*	*àrlar*
fátıl bärrem	*fátıln*	*fàllem*	*fàllar*
imıl himmel	*imıln*	*ìmblem*	—
kátıl kittel	*kátıln*	*kàllem*	*kàllar*[a]

a) I Klitten visa hithörande ord med jämviktsakcent den avvikelsen, att best. sg. nom. ack. får huvudton på ultima ock lång ultimavokal, alltså t. ex. *kátıl*, men *katíln*, *nýfsyl*, men *nyfsýln*.

[1]) Jfr sms. *dògomuæt* dagjämning, *uę́gosfsil* vägskäl.

skę́tsęl skånk	*skę́tsęln*	*skàklęm*	*skàklar*
àksul julaxel	*àksuln*	*àkslęm*	*àkslar*
òkul ankel[1]	*òkuln*	*òklęm*	*òklar*
krýtsyl krokig kvist	*krýtsyln*	*krýklęm*	*krýklar*
nýtsyl nyckel[2]	*nýtsyln*	*nýklęm*	*nýklar*
tàærdyrýl tordyvel	*tàærdyrýln*	*tàærdýrlęm*	*tàærdýrlar*
sǫ́mor sommar	*sǫ́morn*	*sǫ̀mbręm*	*sǫ̀mbrar*
ǫ́mor hammare	*ǫ́morn*	*ǫ̀mbręm*	*ǫ̀mbrar*

Anm. 1. Ändelsen *-a* i obest. pl. ack. undvikes alltid, alltså t. ex. *ǫ̀mbar* kamrar, *kátal* kittlar, *sǫ̀mbar* somrar, *uàuuęn* vagnar, *òkal* anklar.

Anm. 2. Om uttr. såsom *i uìtras* i vintras se syntaxen.

§ 9. Oregelbunden böjning ha följande ord, tillhörande dekl. I:

kàęmān namne	*kàęmān*	*kàęmānam*	*kàęmānar*
mąn man	*mąn*	*màuęm*	*męnar*
mòrgęn morgon	*mòrgęn*	*mę̀nęm*	*mę̀nar*

Oregelbundet i så måtto, att det har akc. I i plur., är — utom de ovannämnda *pą́ggar* pängar ock *mąn* man — även *uęn* vän, pl. *uę́nar*.

Deklination II: best. sg. dat. *-ęm*, best. pl. nom. *-ər*.

Paradigm: *smīð* smed.

§ 10.

		obest.	best.
sg.	nom.	*smīð*	*smīn*
	gen.	[*smīs*][3]	*smidęmas*
	dat.	*smidə*	*smidęm*
	ack.	*smīð*	*smīn*
pl.	nom.	*smiðər*	*smiðər*
	gen.	—	*smiðęmas*
	dat.	*smiðęm*	= obest.
	ack.	*smiðə*	*smidę*

§ 11. Denna flexionstyp följa de allra flästa kortstaviga mask., som ändas på konsonant[4]; följande ha antecknats[5]:

[1]) Jfr sms. *òkalknāul* fotknöl.

[2]) Jfr sms. *nýkaltsipą* nyckelknippan.

[3]) Endast såsom gårdsnamn i Åsen.

[4]) Undantag anföras § 6, anm. 1.

[5]) Här anföras dock ej en stor mängd sms. ord, som ha något av de nedanstående orden till senare sms.-led.

a̱r[1]	*a̱rn*	*árɪm*	*árɪr*
bu̯æð kvinnolivstycke	*bú̯æn̥*	*bú̯æðɪ̄m*	*bú̯æðɪ̄r*
bòtstā̱ð båtstad[2]	*bòtstā̱n̥*	*bòtstaðɪ̄m*	*bòtstaðɪ̄r*
da̱l dal[3]	*da̱ln*	*dálɪm*	*dálɪr*
bàrfrɪ̄ð förstukvist	*bàrfrɪ̄n̥*	*bàrfrɪðɪ̄m*	*bàrfrɪðɪ̄r*
frɪð fred	*frɪ́n̥*	*frɪ́ðɪm*	—
ɪð id (leuciscus)	*ɪ́n̥*	*ɪ́ðɪm*	*ɪ́ðɪr*
ku̯ɪð buk	*ku̯ɪ́n̥*	*ku̯ɪ́ðɪm*	*ku̯ɪ́ðɪr*
ʝʂy̯æl köl; ödemark	*ʝʂý̯æln*	*ʝʂý̯ælɪm*	*ʝʂý̯ælɪr*
lɪð led	*lɪ́n̥*	*lɪ́ðɪm*	*lɪ́ðɪr*
lɪt garnfärg	*lɪ́tn̥*	*lɪ́tɪm*	—
lo̱t åker[4]	*lótn̥*	*lótɪm*	*lótɪr*
ma̱t mat	*mátn̥*	*mátɪm*	—
mònā̱ð månad[5]	*mònā̱n̥*	*mònaðɪ̄m*	*mònaðɪ̄r*
ro̱r räv[6]	*róre̱n*	*rórɪm*	*rórɪr*
sɪð sed	*sɪ́n̥*	*sɪ́ðɪm*	*sɪ́ðɪr*
sno̱r snor	*sno̱rn*	*snórɪm*	—
sta̱r stav (i laggkärl)	*stáre̱n*	*stárɪm*	*stárɪr*
su̱n son[7]	*su̱n*	*sɪ́nɪm*	*sɪ́nɪr*
u̯a̱r väv	*u̯áre̱n*	*u̯árɪm*	*u̯árɪr*
u̯ɪð ved[8]	*u̯ɪ́n̥*	*u̯ɪ́ðɪm*	—

Anm. 1. Alternativt efter dekl. I böjas *òrā̱ð* ock *mɪ̀e̱sā̱ð*, alltså best. pl. ack. *òrā̱ða̱* eller *òraðɪ̄*. — Ordet *ba̱k* bak har sg. dat. enligt dekl. I, alltså best. *bàʝʂe̱m*, men plur. enligt dekl. II, alltså obest. best. pl. nom. *báʝʂɪr*. Orden *ba̱k* ock *da̱l* ha i pl. ack. alternativt ändelsen *-o*, alltså obest *bóko*, best. *dálɪ* eller *dólo̱*.

Anm. 2. Ordet *sta̱ð* stad är i sg. regelbundet, men plur. böjes sålunda:

	obest.	best.
nom.	*stáðer*	*stáðrar*
dat.	*stáðrum*	= obest.
ack.	*stáðer* l. *stáðɪ*	*stáðra̱*

Även pl. *bù̯ækstārrar* bokstäverna höres i yngre personers tal vid sidan av det vanligare *bù̯ækstavɪ̄r*.

---

1) stengrund i vattendrag 2) Jfr anm. 2.

3) Jfr sms. *dòlomɪ̄ūks* skämts. för älvdaling.

4) Jfr sms. *lòtare̱ndn̥* änden av åkern, *lòtarɪ̄e̱n* åkerren. Ordet bör ej förväxlas med *lo̱t* f. bete på slagen mark.

5) Så ock övriga tvåstaviga ord på *-a̱ð*, t. ex. *màrknā̱ð* marknad, *mɪ̀e̱sā̱ð* talgmes, *òrā̱ð* laxöring.

6) Jfr sms. *ròrosāks* rävsax. 7) Jfr sms. *sɪ̀nakunō* sonhustru.

8) Jfr sms. *u̯ɪ̀ðolūk* trälock.

Deklination III: best. sg. dat. *-ąm*, best. pl. nom. *-ar*.

Paradigm a: *ùk̠sa* oxe.

§ 12.

		obest.	best.
sg.	nom.	*ùk̠sa*	*ùk̠sn̥*
	gen.	—	*ùk̠sąmas*
	dat.	*ùk̠sa*	*ùk̠sąm*
	ack.	*ùk̠sa*	*ùk̠sąn*
pl.	nom.	*ùk̠sar*	*ùk̠sar*
	gen.	—	*ùk̠sųmas*
	dat.	*ùk̠sųm*	= obest.
	ack.	*ùk̠sa*	*ùk̠są*

§ 13. Denna flexionstyp följa alla två- eller flerstaviga mask., som ändas på *-a*, t. ex.

stàb̠a stubbe	*stàb̠ąn*	*stàb̠ąm*	*stàb̠ar*
ą̀n̠da andedräkt	*ą̀n̠dn̥*	*ą̀n̠dąm*	—
brį̀n̠da älg	*brį̀n̠dn̥*	*brį̀n̠dąm*	*brį̀n̠dar*
ę̀n̠da ände	*ę̀n̠dn̥*	*ę̀n̠dąm*	*ę̀n̠dar*
klòða klåda	*klòn̥*	*klòðąm*	—
lį̀n̠da (barn-)linda	*lį̀n̠dn̥*	*lį̀n̠dąm*	*lį̀n̠dar*
lỳða vårull	*lỳn̥*	*lỳðąm*	—
nę̀m̠da nämdeman	*nę̀m̠dn̥*	*nę̀m̠dąm*	*nę̀m̠dar*
nòyða stockeld	*nòyn̥*	*nòyðąm*	*nòyðar*
stę̀ða städ	*stę̀n̥*	*stę̀ðąm*	*stę̀ðar*
λlų̀g̠ga manlig kusin	*λlų̀g̠gąn*	*λlų̀g̠gąm*	*λlų̀g̠gar*
skùg̠a skugga	*skùg̠ąn*	*skùg̠ąm*	—
bòk̠a backe	*bòk̠ąn*	*bòk̠ąm*	*bòk̠ar*
dàɽka liten myr	*dàɽkąn*	*dàɽkąm*	*dàɽkar*
stɽùæ̨ka stjälk	*stɽùæ̨kąn*[a]	*stɽùæ̨kąm*	*stɽùæ̨kar*
gòl̠a galla; gallblåsa	*gòl̠n̥*	*gòl̠ąm*	—
skàu̠la skola	*skàu̠ln̥*	*skàu̠ląm*	*skàu̠lar*
tùl̠a trädtopp	*tùl̠n̥*	*tùl̠ąm*	*tùl̠ar*
blɽòm̠a blomma	*blɽòm̠ąn*	*blɽòm̠ąm*	*blɽòm̠ar*
lą̀ɽma sopkvast	*lą̀ɽmąn*	*lą̀ɽmąm*	*lą̀ɽmar*
į̀ęn̠a hjärna	*į̀ęn̠n̥*	*į̀ęn̠ąm*	—
tį̀ęn̠a tjärn	*tį̀ęn̠n̥*	*tį̀ęn̠ąm*	*tį̀ęn̠ar*

a) Karlsarvet, Västmyckeläng, Evetsbärg ha best. sg. nom. *ràk̠ąn* hunden, alla övriga byar *ràtʃɕąn*, *stɽùæ̨tʃɕąn* etc.

tùpe tupp	*tùpn*	*tùpam*	*tùpar*
àre harr (thymallus)	*àrn*	*àram*	*àrar*
ùære orre	*ùærn*	*ùæram*	*ùærar*
àse bröd av agnar	*àsn*	*àsam*	—
dìse spene	*dìsn*	*dìsam*	*dìsar*
fjàlse fjärdingsman	*fjàlsn*	*fjàlsam*	*fjàlsar*
kàse kassa	*kàsn*	*kàsam*	—
kòse löpe	*kòsn*	*kòsam*	—
skòte skört; snibb	*skòtn*	*skòtam*	*skòtar*
—	*àn*[1]	*àam*	—
dòe dy	*dòn*	*dòam*	—

Anm. 1. Denna flexionstyp följa också sådana mask., vilkas senare sms.-led är ett ord av typen *ùkse* och som på grund av sms. bortkasta ändelsen *-e* i obest. sg. nom. Den ändelselösa formen förekommer dessutom i obest. sg. dat. ack. ock i obest. pl. ack., t. ex. *lìłūks* liten oxe, *tørnbūæsk* törnbuske, *sjsìnjsūæł* skinnkjol (best. dat. *-jsūæłłam*; jfr *jsūæłe* kjol), *tòltūl* talltopp, *ùlorłūgg* kusin Olov. Närmast hit hör också *àbūær* aborre (dat. *àbūæram*).

Anm. 2. Avvikande i sg. nom. äro: *bìskūp* biskop (best. sg. nom. *bìskūpn*, gen. *bìskūpamas*, dat. *bìskūpam*, ack. *bìskūpan*); *gùbn* gubben (= min äkta man[2], dat. *gùbam* etc.); *prùæst* prost (best. sg. nom. *prùæstn*, dat. *prùæstam*, ack. *prùæstan*).

Anm. 3. Oregelbundet i plur. är *bùænde* bonde:

	obest.	best.
pl. nom.	*býændrer*	*býændrar*
gen.	—	*býændrumas*
dat.	*býændrum*	= obest.
ack.	*býænder*	*býændra*

Anm. 4. Vid sidan av ändelsen *-en* i best. sg. nom. förekommer lika ofta, även hos äldre personer, *-in*, t. ex. *làimin*, *stràæjsin*[a].

Paradigm b): *sàzel* sedel.

§ 14.

	obest.	best.
sg. nom.	*sàzel*	*sàzeln*
dat.	*sàzel*	*sàzlam*

a) Alla bymålen utom Åsenmålet ha endast ändelsen *-in* i nom., t. ex. *stàbin*, *blòmin*.

[1]) Ärsjön i nv. Älvdalen.

[2]) Gubbe = 'gammal man' heter *gamkal*.

	obest.	best.
sg. ack.	*sàn̜əl*	*sàn̜ḷan* l. *sàn̜əln*
pl. nom.	*sàn̜lər*	*sàn̜lar*
dat.	*sàn̜lum*	= obest.
ack.	*sàn̜əl*	*sàn̜lą*

§ 15. Enligt denna flexionstyp böjas ett stort antal två- eller flerstaviga mask., som ändas på konsonant; nämnas kan, att en stor del av dem i rspr. motsvaras av ord av typen 'oxe'. Exempel äro:

agər havre	*ágərn*	*àgrąm*	—
ą̀ndər kort högerskida	*ą̀ndərn*	*ą̀ndrąm*	*ą̀ndrar*
knn̜ùækəl knoge	*knn̜ùækəln*	*knn̜ùækląm*	*knn̜ùæklər*
làu̯ðər kvarnlave	*làu̯ðərn*	*làu̯ðrąm*	*làu̯ðrar*
návəl navel	*návəln*	*nàrląm*	*nàrlar*
nóvor navare[1]	*nóvorn*	*nàrrąm*	*nàrrar*
nágəl nagel	*nágəln*	*nàgląm*	*nàglar*
stįgəl tistel	*stįgəln*	*stįgəlląm*	*stįgəllar*
stų̀ggən stubbe	*stų̀ggən*	*stų̀ggnąm*	*stų̀ggnar*
ų̀mbəl humle	*ų̀mbəln*	*ų̀mbląm*	—

Paradigm c: *dùktər* läkare.

§ 16.	obest.	best.
sg. nom.	*dùktər*	*dùktərn*
gen.	—	*dùktərąməs*
dat.	*dùktər*	*dùktərąm*
ack.	*dùktər*	*dùktərąn* l. *dùktərn*
pl. nom.	*dùktərər*	*dùktərar*
gen.	—	*dùktərųməs*
dat.	*dùktərųm*	= obest.
ack.	*dùktər*	*dùktərą*

§ 17. Denna flexionstyp följa talrika mask. på *-ər* ock *-ar*, vilka ändelser i allmänhet motsvaras av rspr:s *-are*, t. ex.

bàgər bägare	*bàgərn*	*bàgərąm*	*bàgərar*
flòtər flottare	*flòtərn*	*flòtərąm*	*flòtərar*
tșàlər källare	*tșàlərn*	*tșàlərąm*	*tșàlərar*
kúælar kolare	*kúælarn*	*kúælarąm*	*kúælarar*

[1]) Alternativt böjes ordet efter dekl. I, alltså best. sg. dat. *nóvorąm*, pl. nom. *nóvorar* etc.

mįęstar mästare	*mįęstarn*	*mįęstarąm*	*mįęstarar*
mįœlnar mjölnare	*mįœlnarn*	*mįœlnarąm*	*mįœlnarar*
skràdar skräddare	*skràdarn*	*skràdarąm*	*skràdarar*
skùœmakār[1]	*skùœmakārn*	*skùœmakarąm*	*skùœmakarār*
stákar stakare[2]	*stákarn*	*stákarąm*	*stákarar*
ùœrλlagār hovslagare	*ùœrλlagārn*	*ùœrλlagarąm*	*ùœrλlagarār*
tarmumįętar[3] termometer	*tarmumįętarn*	*tarmumįętarąm*	—

Deklination IV: best. sg. dat. -*ǫm*, best. pl. nom. -*ɪr*.

Paradigm: *fúœlɪ* fåle.

§ 18.

		obest.	best.
sg.	nom.	*fúœlɪ*	*fúœlįn*[a]
	gen.	—	*fúœlǫmas*
	dat.	*fúœlo*	*fúœlǫm*
	ack.	*fúœlo*	*fúœlǫn*
pl.	nom.	*fúœlɪr*	*fúœlɪr*
	gen.	—	*fúœlųmas*
	dat.	*fúœlųm*	= obest.
	ack.	*fúœlo*	*fúœlǫ*

§ 19. Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats ett ganska stort antal mask., som alla äro kortstaviga ock i obest. sg. nom. ändas på -*ɪ*, t. ex.

átʂɪ hake	*átʂįn*	*ókǫm*	*átʂɪr*
ą́nɪ bösshane	*ą́nįn*	*ónǫm*	*ą́nɪr*
bárɪ bjära	*bárįn*	*bórǫm*	*bárɪr*
bítɪ bit mat	*bítįn*	*bítǫm*	*bítɪr*
brų́mɪ alblom	*brų́mįn*	*brų́mǫm*	—
brótɪ björnläge av ris	*brótįn*	*brótǫm*	*brótɪr*
búœrɪ borr	*búœrįn*	*búœrǫm*	*búœrɪr*
drátʂɪ drake	*drátʂįn*	*drókǫm*	*drátʂɪr*
drúpɪ droppe	*drúpįn*	*drúpǫm*	*drúpɪr*
drósɪ[4]	*drósįn*	*drósǫm*	—

a) I Gåsvarv ock Väsa är best. sg. nom. = ack., alltså *fúœlǫn* fålen, *sílǫn* selen etc.

[1]) skomakare [2]) vid lantmätning

[3]) På samma sätt böjas *barumįętar* barometer ock *teátar* teater.

[4]) urtröskad säd, som ej rensats från agnar

dúa̜lı dvala	*dúa̜lı̹n*	*dúa̜lom*	—
érı hare	*érı̹n*	*érom*	*érır*
flátşı[1]	*flátşı̹n*	*flókom*	*flátşır*
flótı flotte	*flótı̹n*	*flótom*	*flótır*
klávı klave	*klávı̹n*	*klórom*	*klávır*
frúsı frossa	*frúsı̹n*	*frúsom*	—
krátşı[2]	*krátşı̹n*	*krókom*	*krátşır*
—	*kúmı̹n*[3]	*kúmom*	—
kúvı kammare[4]	*kuvı̹n*	*kùvom*	*kúvır*
tşýtı barkkniv	*tşýtı̹n*	*tşýtom*	*tşýtır*
látşı lake	*látşı̹n*	*lókom*	*latşır*
lávı lave; lav	*lávı̹n*	*lórom*	*lavır*
múa̜sı mosse	*múa̜sı̹n*	*múa̜som*	—
púa̜sı liten påse[5]	*púa̜sı̹n*	*púa̜som*	*púa̜sır*
ru̯ídı handspak	*ru̯ídı̹n*	*ru̯íðom*	*ru̯ídır*
rótı stackare	*rótı̹n*	*rótom*	*rótır*
sílı sele	*sílı̹n*	*sílom*	*sílır*
skáðı skada	*skáðı̹n*	*skóðom*	—
skávı ett slags hyvel	*skávı̹n*	*skórom*	*skávır*
stşárı näbbråtta	*stşárı̹n*	*stşárom*	*stşárır*
λlápı[6]	*λlápı̹n*	—	*λlápır*
skárı skara; skare[7]	*skárı̹n*	*skórom*	*skárır*
spáðı spade	*spáðı̹n*	*spóðom*	*spáðır*
spıátı snibb	*spıátı̹n*	*spıátom*	*spıátır*
spúa̜rı sporre	*spúa̜rı̹n*	*spúa̜rom*	*spúa̜rır*
spúnı spånad	*spúnı̹n*	*spúnom*	—
stítşı stege	*stítşı̹n*	*stíkom*	*stítşır*
strítşı fors	*strítşı̹n*	*stríkom*	*strítşır*
strútşı stråke	*strútşı̹n*	*strúkom*	*strútşır*
su̯álı svale	*su̯álı̹n*	*su̯ólom*	*su̯álır*
tu̯ásı trashank	*tu̯ásı̹n*	*tu̯ósom*	*tu̯ásır*
ùpstupı̄ svallis	*ùpstupı̄n*	*ùpstupōm*	—
u̯ásı bjälke	*u̯ásı̹n*	*u̯ósom*	—

[1]) flake; sädesbrodd [2]) krake (häst-, hässj-)

[3]) kummin (carum); jfr sms. *kùmorásad* dts.

[4]) Jfr sms. *kùvodørār* dörren till kammaren.

[5]) Det vanliga ordet för 'påse' är *kùpe*.

[6]) skvalleraktig person

[7]) Jfr sms. *skòrobrı̹nd* mager älg.

Anm. 1. Märkas bör vokalväxlingen *a* : *o* hos ord, som ha *a* i stammen; stamvokalen är *o*, då ändelsen innehåller ett *o*, alltså (av *álı* rumpa) obest. sg. dat. ack., pl. ack. *ólo*, best. sg. dat. *ólom*, ack. *ólon*, pl. ack. *ólo*.

Anm. 2. I best. sg. nom. av hithörande ord på *-gı* bortfaller *g*, alltså t. ex. *àbūn* armbågen, *bùn* bågen, *kràn* kragen, *lùn* lågan, *rùn* rågen, *suìn* spöt, *uæn* bekymret[a] (men obest. sg. nom. *krágı* etc., best. sg. dat. *uægom* etc., pl. nom. *suígır* etc.). — Märk *kàplān* komministern (dat. *kàplogom*); jfr *kàplogō* komministergården.

Deklination V: best. sg. dat. *-m*, best. pl. nom. *-ar* l. *-nar*.

Paradigm a: *siu* sjö.

§ 20.

		obest.	best.
sg.	nom.	*siu*	*siun*[b]
	dat.	*siu*	*sium*
	ack.	*siu*	*siun*
pl.	nom.	*siùer*	*siùar*
	dat.	*siùum*	= obest.
	ack.	*siùa*	*siùa*

§ 21. Enligt denna flexionstyp böjas följande ord:

fluæ lugnvatten i älv	*fluæn*	*fluæm*	*fluar*
luæ loge	*luæn*	*luæm*	*luar*
so (vatten)så	*son*	*som*	*sòar*
uæ ho	*uæn*	*uæm*	*uar*

Anm. 1. Anmärkas bör pl. dat. *flùæum*, *lùæum*, *ùæum*.

Anm. 2. Oregelbundet i best. sg. är ordet *by* by (nom. ack. *byn*, gen. *býmes*, dat. *bym*).

Anm. 3. Endast i sg. förekommer ordet *sniuæ* snö (best. nom. ack. *sniuæn*, dat. *sniuæm*).

Paradigm b: *skuæ* sko.

§ 22. Sg. böjes enl. par. a.

		obest.	best.
pl.	nom.	*skúæner*	*skúænar*
	dat.	*skuæm*	= obest.
	ack.	*skúæ*	*skúæna*

§ 23. Så böjes även

lio lie	*lion*	*liom*	*liónar*

a) Klitten nom. *búyin*, *kráyin*, ack. *búyon*, *króyon*.
b) Loka, Klitten, Gåsvarv best. nom. *siun*, dat. *sium*.

Deklination VI: släktskapsorden *fàðer* ock *brùæðer*.

§ 24. Ordet *fàðer* 'far' förekommer endast i sg.; särskild best. form finnes ej.

nom. dat. ack. *fàðar*
gen. *fàðaras*.

Anm. 1. Såsom öknamn i Åsen förekommer *fáðern* (gen. *fáðerames*, dat. *fáðeram*).

Anm. 2. Liksom *fàðer* böjliga endast i så måtto, att de ha en gen. på *-as*, äro flera andra släktskapsord, t. ex. *fàbrūær* farbror, *mùafār* morfar, samt orden på *-bīl*, t. ex. *àndsbīl* onkel Anders, *ùlobīl* onkel Olov (gen. *ùlobīlas*).

§ 25. Sg. av ordet *brùæðer* broder 'bror', som saknar best. form, heter nom. dat. ack. *brùæðer*, gen. *brùæðras* l. *brùæðeras*; plur. har däremot följande böjning:[1]

	obest.	best.
nom.	*brýæðrar*	*brýæðrar*
gen.	—	*brýæðrumas*
dat.	*brýæðrum*	= obest.
ack.	*brýæðar*	*brýæðra*

Anm. Biformen *bruær* bror användes endast i uttr. som t. ex. *an ä bruær a làsa* han är bror till Lars.

Deklination VII: mask. personnamn.

Paradigm: *ęrk* Erik.

§ 26. nom. ack. *ęrk*
gen. *ęrkas*
dat. *ęrka* l. *ęrk*[a]

§ 27. Denna flexionstyp följa alla mask. personnamn, t. ex. *àndɪs* Anders (dat. *àndɪs*[*a*]), *jùgo* Johan (gen. *jùgoas*), *mas* Matts, *par* Pär (gen. *páres*, dat. *pár*[*a*]), *páðar* Peder.

Anm. 1. Sådana mask. namn, som i nom. ändas på *-a*, ha undantagslöst ändelse *-a* i dat. ack., t. ex. *làsa* Lars (nom. *làsa*), *nìsa* Nils (nom. *nìsa*).[2]

a) Den alternativa dat.-ändelsen *-a* har, utom i Åsen, endast iakttagits i Loka ock Klitten, t. ex. *àndɪsa*, *pára*.

[1]) Jfr sms. *brýærkunā* svägerska.

[2]) Dessa ord ha även en särskild vokativ, som är ändelselös, t. ex. *las*, *nis*.

Anm. 2. Om ett mask. personnamn föregås av ett demonstrativt pron., får det dat.-ändelsen *-am*, t. ex. *an-i-fādar a-dyam-dar-ņæfęrdugīęrkąm* han är far till den där ofärdige Erik.

§ 28. **Oböjliga** äro ett stort antal mask. ord, så t. ex. *fāla* far (skämts.), *bąrdal* Bartelsmässan, *tsųtsy* smeknamn för hund, *potri* tok; vidare alla ord på *-us*, t. ex. *fųksus* tokstolle, *tambus* grälmakare, samt de ord på *-skųæg* — såsom *bręnd-skųæg* älgskog, *kūalęoskūæg* kolskog, *ąstskūæg* hästskog —, vilka endast förekomma i uttr. som t. ex. *an-ir-aute-bręnd-skūæg* han är ute ock jagar älg, *dąr-aro-i-ąstskūæg* de äro ute ock leta efter hästarna.

B. Feminina.

Deklination I: obest. sg. nom. — (ändas på konsonant), obest. pl. nom. *-ar*, best. pl. nom. *-ar*, akc. 2 i plur.

Paradigm a: *bųð* bod.[1]

§ 29.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*bųð*	*bųðą*[a]
dat.	*bųð*	*bųn* l. *bųną*
pl. nom. ack.	*bųðar*	*bųðar*[b]
dat.	*bųðųm*	= obest.

§ 30. Denna flexionstyp följa de allra flästa långstaviga feminina, som ändas på konsonant,[2] alltså t. ex.

ęð hed[3]	*ęðą*	*ęn*	*ęðar*
fęrd färd; spår	*fęrdą*	*fęrdn*	*fęrdar*
dzųærd sadelgjord	*dzųærdą*	*dzųærdn*	*dzųærdar*
lągd dalsänka	*lągdą*	*lągdn*	*lągdar*

a) Evetsbärg *bųðį*, Garbärg *bųðą* (jfr s. 11, not. c), Blybärg *bųðą*.

b) Angående förekomsten av en från obest. pl. nom. ack. skild best. form på *-ar* gäller vad som sagts å s. 11, not. b.

[1]) Plur. har även betyd. 'fäbodställe'.

[2]) Undantag anföras §§ 31—36, 43—44, 47—48, 53.

[3]) På samma sätt böjes *ąð* större hed.

sneid[1]	*snįedę*	*snįedn*	*snįedar*
strąnd strand	*strąndę*	*strąndn*	*strąndar*
uard värld[2]	*uárdę*	*uardna*	—
skaið skida	*skáiðę*	*skáin*	*skàiðar*
al häll	*álę*	*aln*	*àlar*
tral[3]	*trálę*	*traln*	—
nǫl nål	*nǫ́lę*	*nǫ́ln*	*nǫ̀lar*
aln aln	*álnę*	*aln*	*àlnar*
gryn gryn	*grýnę*	*grýn*	—
kuęn kvarn	*kuę́nę*	*kuęn*	*kuę̀nar*
rįęn (åker)ren	*rįę́nę*	*rįęn*	*rįęnar*
suąn svan	*suą́nę*	—	*suą̀nar*
iǫp hjälp	*iǫ́pę*	*iǫ́pn*	—
lyr lever	*lýrę*	*lyrn*	—
muęr skog	*múęrę*	*muęrn*	*mùęrar*
mar märr[4]	*márę*	*marn*	*màrar*
iękλ oxeltand	*íękλlę*	*iękλln*	*ìękλlar*
kuaiλ liten älvgren	*kuáiλlę*	*kuaiλln*	*kuàiλlar*
gǫs smörgås[5]	*gǫ́sę*	*gǫ́sn*	*gǫ̀sar*
bįęt bete	*bįę́tę*	*bįę́tn*	—
fλuæt myr s. ej slås	*fλuǽtę*	*fλuǽtn*	*fλuæ̀tar*
λlakt släkt	*λláktę*	*λláktn*	—
klyv klövjebörda	*klývę*	*klývn*	*klỳvar*

Anm. 1. En obest. sg. gen. på *-ar* förekommer i en mängd uttryck efter prep. *at* till, t. ex. *at‿bùðar* till fäbodarna, *at‿iǫ̀par* till hjälp; se vidare syntaxen.

Anm. 2. Hit hör också undantagsvis ett på vokal slutande ord, nämligen *ra* tjäderhöna, best. sg. nom. ack. *ráę*, dat. *rán*. Härmed kan jämföras, att *ra* vid sms. bibehåller lång vokal, t. ex. *ràmōyre* myr n. om Åsen, under det att övriga på vokal slutande ord vid sms. förkorta vokalen (jfr §§ 49, 50), t. ex. *bròʒʒarō* bygga bro, *flòtįn* nättelne, *òmuæt* åmöte.

Anm. 3. Endast i plur. förekomma talrika hithörande fem., t. ex. *flàtar* grädde (best. nom. ack. *flàtar*), *krỳdar* kryddor (best. *krỳdar*), *pǫ̀skar* påsk (dat. *pǫ̀skum*), *suæ̀pnar* sopor[6], *trùsklar* tröskel.

[1]) snett avsågad del av timmerstock

[2]) Best. pl. dat. förekommer i uttr. *àtǫte uàrdum* förr i världen.

[3]) övervåning i en tvåvåningssäng

[4]) Jfr sms. *màrafuæλ* stoföl. [5]) Jfr *gǫs* gås enl. § 48.

[6]) Jfr sms. *suæ̀pęnstāk* sophög.

Paradigm b: *sąŋg* säng.

§ 31. obest. best.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*sąŋg*	*są́ndʒą*
dat.	*sąŋg*	*są́ndʒįn* l. *są́ndʒįna*

Plur. böjes i enlighet med par. a, alltså *sąŋgar* sängar. *sąŋgar* sängarna etc.

§ 32. Denna flexionstyp följa långstaviga fem., som ändas på *k*, *ḳ*, *g* med föregående kons., *g*, alltså t. ex.

ąŋk hank	*ą́ntʃą*	*ą́ntʃįn*	*ą̀ŋkar*
byærk björk	*byærtʃą*	*byærtʃįn*	*bỳærkar*
mįǫk mjölk	*mįótʃą*	*mįótʃįn*	—
kàl̄ŋg hustru	*kàl̄ndʒą*	*kàl̄ndʒįn*	*kàl̄ŋgar*
spąŋg spång[1]	*spą́ndʒą*	*spą́ndʒįn*	*spą̀ŋgar*
uąg vägg	*uą́dʒą*	*uą́dʒįn*	*uą̀gar*

Paradigm c: *sǫg* såg.

§ 33.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*sǫg*	*sǫ́uą*
dat.	*sǫg*	*sǫn* l. *sǫ́na*

Plur. böjes i enlighet med par. a, alltså *sǫ̀gar* sågar, *sǫ̀gar* sågarna etc.

§ 34. Denna flexionstyp följa fem., som ändas på *g* med föreg. vokal; utom *sǫg* ha såsom sådana antecknats

tǫg tåga	*tǫ́uą*	*tǫn*	*tǫ̀gar*
uǫg våg(t.ex.brunns-)	*uǫ́uą*	*uǫn*	*uǫ̀gar*

Anm. En best. sg. gen. *sǫ́nas* förekommer i uttr. såsom t. ex. *að‿į‿sǫ́nas* det tillhör sågen (d. v. s. sågverket).

Paradigm d: *ǫ́ðar* åder.

§ 35.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*ǫ́ðar*	*ǫ́ðrą*
dat.	*ǫ́ðar*	*ǫ́ðarn*

Plur. har samma ändelser som par. a ock överallt synkopering, alltså *ǫ̀ðrar* etc.

§ 36. Denna flexionstyp följa sådana två- eller flerstaviga fem., som synkopera ultimas vokal, t. ex.

bíbal bibel; stor bok	*bíblą*[2]	*bíbaln*	*bìblar*
fįáðar fjäder	*fįáðrą*	*fįáðarn*	*fįàðrar*

[1]) På samma sätt böjas *stąŋg* stång ock *tąŋg* tång.

[2]) Av en del äldre personer uttalat *bivlą* l. *bíblą*.

įstar jolster (salix)	*įstrę*	*įstarn*	*įstrar*
sókęn socken	*sóknę*	*sókęn*	*sòknar*
ǫldar al	*ǫldrę*	*ǫldarn*	*ǫldrar*

Anm. 1. En best. sg. gen. *sóknas* 'socknens' förekommer ofta.

Anm. 2. Endast i gen. (i uttr. *t-òrlas*) synkoperar ordet *òral* (best. sg. nom. ack. *òralę*) 'tiden mellan vårsådd ock midsommar'.

Deklination II: obest. sg. nom. —, obest. best. pl. nom. *-ar*.

Paradigm: *fyæl* fjöl.

§ 37.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*fyæl*	*fýælę*
dat.	*fyæl*	*fyæln*
pl. nom. ack.	*fýælar*	*fýælara*
dat.	*fýælum*	= obest.

§ 38. Såsom hörande till denna dekl., vilken omfattar endast kortstaviga ord, ha antecknats:

fuær fåra	*fúærę*	*fuærn*	*fúærar*
grav grop	*grávę*	*grávęn*	*gravar*[1]
grǫn gran[2]	*grǫ́nę*	*grǫn*	*grǫ́nar*
rad rad	*rádę*	*rán*	*rádar*
sav[3] sav	*sávę*	*sávęn*	—
tyær tjära[4]	*týærę*	*tyærn*	—

Anm. Hit höra ocksa de endast i plur. förekommande orden *dórar* dörr, *gęnar* gälar, *lęnar* gångjärn[5], *skúælar* skulor[6].

a) En från de långstavigas plur.-ändelse *-ar* skild ändelse förekommer, utom i Åsen, även i Brunsbärg: *fùærgrǫnär, rádar*. Loka: *grávær, dóræ*r. Klitten: *rádær, grávær* (men *grǫ́nar, dórar*, alltså *-ær* endast då föregående stavelse innehåller *æ*). Karlsarvet ock Västmyckeläng: *grǫ́nar, rádar*. Väsa: *grǫ́nær, rádær*. Övriga bymål uppvisa plur.-ändelsen *-ar* även hos kortstaviga, t. ex. Näset ock Blybärg: *grávar*, Gåsvarv: *grávar*, Evetsbärg: *grávar*.

---

[1]) Pl. dat. *grávum*.

[2]) Ordet *grǫn* 'ljung' böjes däremot enl. dekl. I.

[3]) Att ordet är kortstavigt ock alltså hör hit, framgår av sms. som t. ex. *sàvrąnd* savrand.

[4]) Att ordet hör hit, framgår av värbet *týæro* tjära ock av sms. såsom t. ex. *tyærtol* tjärtall, *tyærdzaro* gräshoppa.

[5]) Härtill ett neutr. sg. *lęn*; jfr sms. *lęnuŋændn* dörrklinka för fähus, *lęnokrúæk* krok på vilken gangjärn går.

[6]) Jfr sms. *skúælobýtą* slaskhinken.

Deklination III: obest. sg. nom. *-ɐ*, best. pl. nom. *-ar*.

Paradigm: *bràuðɐ* brud.

§ 39.		obest.	best.
sg.	nom. ack.	*bràuðɐ*	*bràuðę*[a]
	gen.	—	*bràunɐs*
	dat.	*bràuðɐ*	*bràun*

Plur. böjes i enlighet med dekl. I, alltsa *bràuðɐr* brudar, *bràuɵur* brudarna etc.

§ 40. Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats följande fem., vilka alla äro tvåstaviga ock i obest. sg. nom. ändas på *-ɐ:*

àtarɐ åtbörd	*àtārę*	—	*àtārar*
èktɐ bäkta	*èktę*	*èktn*	*èktar*
èrdɐ skuldra	*èrdę*	*èrdn*	*èrdar*
èrmɐ ärm	*èrmę*	*èrmn*	*èrmar*
bɵ̀rdɐ börda	*bɵ̀rdę*	*bɵ̀rdn*	*bɵ̀rdar*
ìlɐ hylla	*ìlę*	*ìln*	*ìlar*
làtɐ läte	*làtę*	*làtn*	—
mèrɐ myra	*mèrę*	*mèrn*	*mèrar*[b]
màyrɐ myr	*màyrę*	*màyrn*	*màyrar*
rèsɐ stenrös	*rèsę*	*rèsn*	*rèsar*
ɵ̀ksɐ yxa	*ɵ̀ksę*	*ɵ̀ksn*	*ɵ̀ksar*
ɵ̀rɐ älv[1]	*ɵ̀rę*	*ɵ̀rn*	*ɵ̀rar*

Anm. Sms. fem., vilkas senare sms.-led är ett ord av typen *bràuðɐ*, följa dekl. I, t. ex. *àndɵks* handyxa, *kràunɐnbrāuð* kronbrud, *stìerēs* stenrös.

Deklination IV: obest. sg. nom. *-ɑ*, best. pl. nom. *-ur*.

Paradigm a: *kùlɑ* ogift kvinna.

§ 41.		obest.	best.
sg.	nom.	*kùlɑ*	*kùlą*[c]
	gen.	*kúlɐs*[2]	*kùlɐnɐs*

a) Evetsbärg best. *bràuðę* (men obest. *bràuðɐ*).

b) De flästa byarna, t. ex. Karlsarvet, Väsa, Blybärg, Evetsbärg (men ej t. ex. Brunsbärg ock Klitten) böja plur. av *mèrɐ* enligt dekl. IV, alltså best. pl. *mèrur*.

c) Best. sg. nom. är i Garbärg = obest.: *kùlɑ*.

[1]) Jfr sms. *ɵ̀rɐràndʒę* älvängena.

[2]) En gen. på *-ɐr* förekommer i flera uttryck efter prep. *ɐt* till, t. ex. *ɐt‿mèsɐr* till mässan; se syntaxen.

		obest.	best.
sg.	dat.	*kùḻo*[a]	*kùḻųn* l. *kùḻųm.*
	ack.	*kùḻo*	*kùḻų*
pl.	nom.	*kùḻer*	*kùḻur*[b]
	gen.	—	*kùḻųmes*
	dat.	*kùḻųm*	= obest.
	ack.	*kùḻer*	*kùḻur*

§ 42. Denna flexionstyp följa alla fem., som i obest. sg. nom. ändas på *-a*, t. ex.

bi̱a bi	*bi̱ą*	*bi̱ųn*	*bi̱ur*
dàḻta guppi skidbacke	*dàḻtą*	*dàḻtųn*	*dàḻtur*
dròy̨a timmerkälke	*dròy̨ą*	*dròy̨ųn*	*dròy̨ur*
i̱e̱ga ega	*i̱e̱gą*	—	*i̱e̱gur*
fàṟga färg	*fàṟgą*	*fàṟgųn*	*fàṟgur*
fi̱ka fikon	*fi̱ką*	*fi̱kųn*	*fi̱kur*
gę̀λla betesmark	*gę̀λlą*	*gę̀λlųn*	*gę̀λlur*
grǫ̀ḵa gran	*grǫ̀ḵą*	*grǫ̀ḵųn*	*grǫ̀ḵur*
i̱àṟga ärg	*i̱àṟgą*	*i̱àṟgųn*	—
ką̀m̱ba fång hö	*ką̀m̱bą*	*ką̀m̱bųn*	*ką̀m̱bur*
kalsą̀u̱gga par kals.	*kalsą̀u̱ggą*	*kalsą̀u̱ggųn*	*kalsą̀u̱ggur*
karamèḻa karamell	*karamèḻą*	*karamèḻųn*	*karamèḻur*
kàḻda källa	*kàḻdą*	*kàḻdųn*	*kàḻdur*
kèṣa barnskida	*kèṣą*	*kèṣųn*	*kèṣur*
ku̱ìṯa kvitto	*ku̱ìṯą*	*ku̱ìṯųn*	*ku̱ìṯur*
tṣi̱y̨ærtṣa kyrka	*tṣi̱y̨ærtṣą*	*tṣi̱y̨ærtṣųn*	*tṣi̱y̨ærtṣur*
tṣi̱y̨a fägata	*tṣi̱y̨ą*	*tṣi̱y̨ųn*	*tṣi̱y̨ur*
galòṣa galosch	*galòṣą*	*galòṣųn*	*galòṣur*
hi̱e̱va sparad bit	*hi̱e̱vą*	*hi̱e̱vųn*	*hi̱e̱vur*
hu̱ùæska ljumske	*hu̱ùæską*	*hu̱ùæskųn*	*hu̱ùæskur*
mą̀i̱ndza murbruk	*mą̀i̱ndzą*	*mą̀i̱ndzųn*	—
mòy̨a fästmö	*mòy̨ą*	*mòy̨ųn*	*mòy̨ur*
plę̀m̱pta planta	*plę̀m̱ptą*	*plę̀m̱ptųn*	*plę̀m̱ptur*

a) Obest. sg. dat. ack. heter i alla byarna väster om Dalälven *kùḻa*, i övriga byar *kùḻu*.

b) En från best. pl. nom. ack. skild obest. form förekommer, utom i Åsen, även i byarna väster om Dalälven (dock ej i Väsa), där alltså 'flickor' heter *kùḻer*, men 'flickorna' *kùḻur*. De övriga bymålen ha obest. = best. *kùḻur*.

pàra potatis	*pàrą*	*pàrųn*	*pàrur*[a]
rùæra rova[1]	*rùæą*	*rùærųn*	*rùærur*
sìgga svårodlad mark	*sìggą*	*sìggųn*	—
ɫlèta slätt	*ɫlètą*	*ɫlètųn*	*ɫlètur*
spèna spänne	*spènq*	*spènųn*	*spènur*
sùska sviskon	*sùską*	*sùskųn*	*sùskur*
syrìəna syren	*syrìəną*	*syrìənųn*	*syrìənur*
òta föda	*òtą*	*òtųn*	—

Anm. 1. Denna flexionstyp följa också sådana sms. fem., vilkas senare sms.-led är ett ord av typen *kùla* ock som på grund av sms. bortkasta ändelsen i obest. sg. nom. dat. ack., t. ex. *bìærkruàəð* masurknöl på björk, *dágsrìəs* dagsresa, *tşìætlìəv* kvarlemnat köttstycke, *trìkrokoàs* hässja med tre »krakar». Närmast hit höra också orden *lìæmàld* lemmel, *rìgòv* orkan, *òloàl* ödla.

Anm. 2. Endast i plur. förekomma talrika hithörande substantiv, t. ex. *spàər* spyor, *suàəðər* födslosmärtor, *nòrdlysur* norrskenet, *tràmpər* trappa, *uàvstuælər* vävstol, *òrgur* orgeln.

Anm. 3. Endast i obest. sg. förekomma:

	gen.	dat. ack.
bràda tidig frukost	—	*bràdo*
gùma gudmor	*gùmes*	*gùmo*
mùna mor[2]	*mùnes*	*mùno*
ɫlùgga kvinnl. kusin[3]	—	*ɫlùggo*
tỳta faster, moster	*tỳtes*	*tỳto*

Paradigm b: *lòðər* låda.

§ 43.

	obest.	best.
sg. nom.	*lòðər*	*lòðrą*
dat.	*lòðər*	*lòðrųn*
ack.	*lòðər*	*lòðrų*

Plur. böjes i enlighet med par. a.

§ 44. Enligt denna flexionstyp böjas ett stort antal två- eller flerstaviga fem., som ändas på konsonant. Nämnas kan,

a) Väsa har obest. sg. nom. *pàrųn* neutr., best. pl. nom. *pàrųną*.

[1]) Jfr sms. *rùærənlòt* roväker.

[2]) Dessutom förekommer av detta ord en vokativ *mųn* ock någon gång best. sg. dat. *mùnųn(e)*.

[3]) Då ordet är senare sms.-led däremot, förekommer best. form, t. ex. *ànəɫlùggą* kusin Anna, *sùsəɫlùggą* den kvinnliga kusinen i Susigården.

att en stor del av dem i rspr. motsvaras av ord av typen 'kulla'. Exempel äro:

błaðer hudutslag	*błàðrą*	*błàðrųn*	*błàðrur*
błųæðigāł blodigel	*błųæðigłą̄*	*błųæðigłųn*	*błųæðigłūr*
ịęmęn jämn mark	*ịęmną*	*ịęmnųn*	—
głįrn[1]	*głįrną*	—	*głįrnur*
gàpęn göpen	*gàpną*	*gàpnųn*	—
kràųggęn krona	*kràųggną*	*kràųggnųn*	*kràųggnur*
kųégeł kotte	*kųègłą*	*kųègłųn*	*kųègłur*
sįğster kackerlacka	*sįğstrą*	*sįğstrųn*	*sįğstrur*

Deklination V: obest. sg. nom. *-o*, best. pl. nom. *-ur*.

Paradigm: *flúgo* fluga.

§ 45.

	obest.	best.
sg. nom.	*flúgo*	*flúgo*[a]
gen.	—	*flúgųnes*
dat.	*flúgu*	*flúgųn* l. *flúgųna*
ack.	*flúgu*	*flúgų*
pl. nom. ack.	*flúgur*	*flúgur*
gen.	—	*flúgųmes*
dat.	*flúgųm*	= obest.

§ 46. Denna flexionstyp följa alla fem. — samtliga kortstaviga — som i obest. sg. nom. ändas på *-o*; såsom hithörande ha antecknats ett stort antal fem., t. ex.

błáso bläs	*błáso̜*	*błásųn*	*błásur*
błíko bläcka (i träd)	*błíko̜*	*błíkųn*	*błíkur*
búso svinläger	*búso̜*	*búsųn*	—
físo cunnus	*físo̜*	*físųn*	—
flíso flisa[2]	*flíso̜*	*flísųn*	*flísur*
flóko tunn skiva	*flóko̜*	*flákųn*	*flákur*
fúko stund	*fúko̜*	*fúkųn*	—
fúæro fåra	*fúæro̜*	*fúærųn*	*fúærur*

a) I Garbärg finnes ingen från ack. skild nom., utan heter obest. best. sg. nom. ack. *stúgu* stuga(n), *łáðu* lada(n) etc.

[1]) ljusöppning i eldhus

[2]) Med samma bet. finnes också *fłàįsa* f.

gròtʃsyælō grönsiska	*gròtʃsyælǭ*	—	*gròtʃsyælūr*
gróvo potatishacka	*gróvǫ*	*grávųn*	*grávur*
dʒýælo råk (på is)	*dʒýælǫ*	*dʒýælųn*	*dʒýælur*
íðo bakström	*íðǫ*	*íðųn*	*íður*
klúvo kluven stock	*klúvǫ*	*klúvųn*	*klúvur*
krávo kräva	*krávǫ*	*krávųn*	—
kóko kaka	*kókǫ*	*kákųn*	*kákur*
lino lina	*lįnǫ*	*lįnųn*	*lįnur*
lúko lucka	*lúkǫ*	*lúkųn*	*lúkur*
lúto lutning	*lútǫ*	*lútųn*	—
lágo tillfällig sovplats	*lágǫ*	*lágųn*	—
lóðo lada	*lóðǫ*	*láðųn*	*láður*
mýso vassla	*mýsǫ*	*mýsųn*	—
móro mara	*mórǫ*	*márųn*	*márur*
ráko skovel	*rákǫ*	*rákųn*	*rákur*
rę̀nsʃʂtō diarré	*rę̀nsʃʂtǭ*	*rę̀nsʃʂtūn*	—
rúðo ruda	*rúðǫ*	*rúðųn*	*rúður*
séto brudsäta	*sétǫ*	*sétųn*	*sétur*
skúæro skåra	*skúærǫ*	*skúærųn*	*skúærur*
snéro snara	*snérǫ*	*snérųn*	*snérur*
sníðo sned plogfåra	*sníðǫ*	*sníðųn*	*sníður*
spílo[1]	*spílǫ*	*spílųn*	*spílur*
stúgo stuga	*stúgǫ*	*stúgųn*	*stúgur*
suíðo svedjeland	*suíðǫ*	*suíðųn*	*suíður*
sólo svala	*sólǫ*	*sálųn*	*sálur*
tróðo trampa	*tróðǫ*	*tróðųn*	*tróður*
trǫ́no trana	*trǫ́nǫ*	*trą́nųn*	*trą́nur*
tóðo[2]	*tóðǫ*	*táðųn*	—
uíko vecka	*uíkǫ*	*uíkųn*	*uíkur*

Anm. 1. Endast i plur. förekomma talrika hithörande ord, t. ex. *àtlakūr* lack, lank (d. v. s. det dåliga brännvin, som sist går över från brännvinspannan), *mágur* holme i Vansjön, *pę̀nįŋgflasūr* pänninggräs, *smúælur* smulor[3].

Anm. 2. Nom.-formerna på *-o*, *-ǫ* äro i avtagande i Åsen, isynnerhet i de ord i vilka *a* växlar med *o* i stammen; dock råda i detta avseende mycket olika förhållanden i olika gårdar, så att former som t. ex. *kókǫ* kakan, *lóðǫ* ladan i vissa gårdar brukas av alla, ända

---

[1]) lång, tunn träskiva [2]) gräs på gödslad äng
[3]) Härtill finnes ett neutr. sg. *smuæl*.

ned till de yngsta barnen, i andra däremot genomgående ersatts av ack.-formerna *kaku*, *lådu*.

Anm. 3. Talrika ortnamn — isynnerhet namn på bäckar ock åar — höra till denna dekl., så t. ex. *lútǫ* en myr, *gníðǫ* en myrmalmsblästa, *úgǫ* en å, *ųǽnǫ* Vanån.

Deklination VI: obest. sg. nom. —, best. pl. nom. *-ar*, akc. 1 i plur. (utom i gen. ock dat. hos vissa ord).

Paradigm: *dzįęt* get.

§ 47.		obest.	best.
sg. nom.	ack.	*dzįęt*	*dzíętę*
	gen.	—	*dzíętnas*
	dat.	*dzįęt*	*dzíętn* l. *dzíętna*
pl. nom.	ack.	*dzíętar*	*dzíętar*
	gen.	—	*dzìętųmas*
	dat.	*dzìętųm*	= obest.

§ 48. Såsom hörande till denna dekl. ha antecknats följande ord:

	best. sg. nom.	best. pl. nom.	best. pl. dat.
ąnd hand[1]	*ándę*	*ę́ndar*	*ą̀ndųm*
buæk bok	*búæ̨tsę*	*bý̨ækar*	*bý̨ækųm*
bruæk byxor	*brúæ̨tsę*	*brý̨ækar*	*brý̨ækųm*
ert ärt	*értę*	*értar*	*èrtųm*
gnịt gnet	*gnítę*	*gnítar*	—
gǫ́s gås	*gǫ́sę*	*gę́sar*	*gę́sųm*
gǫt (dörr-, fönster-)fals	*gǫ́tę*	*gę́tar*	*gǫ̀tųm*
laus lus	*láusę*	*lóy̨sar*	*làusųm*
maus mus	*máusę*	*móy̨sar*	*màusųm*
nuæt musiknot	*núætę*	*ný̨ætar*	—
nǫt natt	*nǫ́tę*	*nę́tar*	—
rąnd rand	*rą́ndę*	*rę́ndar*	*rę́ndųm*
ruæt rot	*rúætę*	*rý̨ætar*	*rý̨ætųm*
sịld sill	*síldę*	*síldar*	*sìldum*
tąn tand	*tą́nę*	*tę́nar*	*tę́num* l. *tą̀nųm*
syv solv	*sý̨vę*	*sý̨var*	*sý̨vųm*

Deklination VII: obest. sg. nom. slutar på lång vokal (eller diftong), best. pl. nom. *-ar* l. *-nar*.

[1]) Det vanliga ordet för 'hand' är dock *nǽve*.

Paradigm a: *fru* fru.

§ 49.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*fru*	*frúnq*
gen.	—	*frúnas*
dat.	*fru*	*frún* l. *frúna*

Plur. böjes i enlighet med dekl. I.

§ 50. Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats följande ord:

bru bro	*brúnq*	*brún*	*brùar*
flo nätflå	*flónq*	*flón*	*flòar*
ro vrå	*rónq*	*rón*	*ròar*
skro tunn plåt	*skrónq*	*skrón*	*skròar*
lo slå	*lónq*	*lón*	*lòar*
o å	*ónq*	*ón*	*òar*
a ö	*ánq*	*án*	*àar*

Anm. Endast i sg. förekommer ordet *sɫu* poa (best. nom. ack. *sɫúnq*, dat. *sɫún*)[a].

Paradigm b: *kluæ* klo.

§ 51.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*kluæ*	*klúænq*
dat.	*kluæ*	*kluæn*
pl. nom. ack.	*klýænar*	*klýænar*
dat.	*klyæm*	= obest.

§ 52. Så böjes även ordet

	best. sg.	best. pl. nom.	best. pl. dat.
to tå	*tónq*	*tónar*[b 1]	*tom*[1]

Amn. Oregelbundet i sg. är *tšyr* ko:[2]

nom. ack.	*tšyr*	*tšýrq*
gen.	—	*tšýrnas*
dat.	*tšyr*	*tšyrn*

Best. pl. nom. ack. *tšýnar*, gen. *tšýmas*, dat. *tšym*.

---

a) I Näset, Gåsvarv ock Garbärg är ordet neutrum, ock best. form heter alltså *sɫúnəd* (Garbärg *sɫúnar*); övriga byar överensstämma med Åsen (Evetsbärg *sɫúnį*).

b) Evetsbärg *tínar*.

---

[1] Någon gång höras formerna *tónar*, *tom*.

[2] Jfr sms. *tšýrali* korumpa.

Deklination VIII: släktskapsorden *sy̨ster* ock *dȧǫtar*.

§ 53. Ordet *sy̨ster* syster har i sg. ingen särskild best. form ock heter i nom. dat. ack. *sy̨ster*, gen. *sy̨sterъs*. Plur. böjes sålunda:

	obest.	best.
nom. ack.	*sýstrer*	*sýstrar*
gen.	—	*sýstrųmas*
dat.	*sýstrųm*	= obest.

Endast i plur. böjes *dȧǫtar* dotter ock här i likhet med *sy̨ster*, alltså *dýætrer* döttrar, *dýætrar* döttrarna etc.

Anm. Endast i så måtto, att de ha en gen. på *-as*, böjas orden *fą̇mųn* farmor ock *mų̇mųn* eller *mų̇nmųn* mormor. Orden *fȧster* faster ock *mų̇ǫster* moster ha utom denna gen. en plur. på *-er* (best. *-ur*, böjd enligt § 41), t. ex. *fȧstrur* fastrarna.

Deklination IX: fem. personnamn.

§ 54. De flästa fem. personnamn böjas endast i så måtto, att de ha en gen. på *-as*, t. ex. *bȧrit* Brita, *dzȧrtrǭųd* Gärtrud, *mȧrgit* Margit (gen. *mȧrgitas*), *mári* Maria (gen. *máriаs*).

§ 55. Fem. personnamn, som ändas på *-a*, böjas enligt följande paradigm:

nom. *ą̇na* Anna
gen. *ą̇nas*
dat. ack. *ą̇no*[a];

så böjas t. ex. *ilda* Hilda, *mȧja* Maja.[1]

§ 56. Fem. personnamn, som ändas på nasalerad vokal, böjas enligt följande paradigm:

nom. ack. *ẹ̇lį* Elin
gen. *ẹ̇lįnas*
dat. *ẹ̇lįn*:

så *ų̇stįę* Justina (dat. *ų̇stįęn*), *kȧtrą̄* Katrina (dat. *kȧtrą̄n*), *kȧstę* Kerstin (dat. *kȧstęn*).

Anm. Om ett fem. personnamn föregås av dem. pron., får det dativändelsen *-ęn*, t. ex. *ǫ-i-sy̨ster is-ią-mȧrgitęn* hon är syster till den här Margit.

---

a) Karlsarvet har *ą̇na*, Loka *ą̇nu* (se vidare s. 30 not. a).

[1]) Hithörande ord, som ändas på *-na* (men ej på *-ną*), ha en särskild vokativ, som är ändelselös (jfr s. 24, not 2 vok. *las*, ock s. 31, not 2 vok. *mųn* mor), t. ex. *lį̄n* (av *lį̄na* Lina), men t. ex. *ar-ǫ-ąnā* hör på, Anna!

C. Neutra.

Deklination I: obest. sg. nom. —, best. sg. dat. -ę.

Paradigm a: *buærd* bord.

§ 57.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*buærd*	*búærdə∂*
dat.	*bùærdə*	*bùærdę*[a]
pl. nom. ack.	*buærd*	*búærdę*[b]
dat.	*bùærdum*	= obest.

§ 58. Denna flexionstyp följa de allra flästa långstaviga neutra, som ändas på konsonant[1], t. ex.

aks ax; aktie	*áksa∂*	*àksę*	*áksę*
akór ackord	*akóra∂*	*akòrę*	—
aus hus	*áusa∂*	*àusę*	*áusę*
baur förrådsbod	*báura∂*	*bàurę*	*báurę*
bịeλ betsel	*bịéλla∂*	*bịèλlę*	*bịéλlę*
blịyās blyertspänna	*blịýāsa∂*	*blịỳāsę*	—
bros brosch	*brósa∂*	*bròsę*	*brósę*
bọs bås	*bọ́sa∂*	*bọ̀sę*	*bọ́sę*
ịemān hemman	*ịémāna∂*	*ịèmānę*	*ịémānę*
ẹr ärr	*ẹ́ra∂*	*ẹ̀rę*	*ẹ́rę*
fịl filmjölk[2]	*fịla∂*	*fịlę*	—
fịọs ladugård	*fịọ́sa∂*	*fịọ̀sę*	*fịọ́sę*
fótọn handtag	*fótọna∂*	*fótọnę*	*fótọnę*
gàrdịn gardin	*gàrdịna∂*	*gàrdịnę*	*gàrdịnę*
grịuæn[3]	*grịúæna∂*	*grịùænę*	—
grun grund	*grúna∂*	*grùnę*	*grúnę*
guæv golv	*gúæva∂*	*gùævę*	*gúævę*
krịytyr kreatur	*krịýtyra∂*	*krịỳtyrę*	*krịýtyrę*
kroys ansikte	*króysa∂*	*kròysę*	—
lìvārn oväsen	*lívārna∂*	*lìvārnę*	—

a) Evetsbärg *bùærdị*.
b) Evetsbärg *búærdị*.

[1]) Undantag anföras §§ 59—64, 70, anm. 2.
[2]) Ordet *fịl* 'fel' böjes däremot enligt dekl. II.
[3]) av säd beredd föda

luæð lod	*luæð*	*lùæðę*	*luæðę*
lókǫn lakan	*lókǫnað*	*lókǫnę*	*lókǫnę*
ròtʃals ngt att röka[1]	*ròtʃalsað*	*ròtʃalsę*	—
stʃip skepp	*stʃípað*	*stʃìpę*	*stʃípę*
tiuær tjurved	*tiúærað*	*tiùærę*	—
ųæn horn	*ų́ænað*	*ų̀ænę*	*ų́ænę*
ǫt agn, bete	*ǫ́tað*	*ǫ̀tę*	—
ǫl öl	*ǫ́lað*	*ǫ̀lę*	—

Anm. 1. Efter prep. *at* 'till' förekommer i en del uttryck en obest. sg. gen. på *-s*, t. ex. *at-láivs* vid liv, *at-lǫ́ns* till låns, *at-mǫ́ls* till måls.

Anm. 2. Ändelsen *-a* i obest. sg. dat. saknas hos två- ock flerstaviga, alltså *krỳtyr*, *lókǫn* etc.

Anm. 3. Neutra på *-ð* få best. sg. nom. ack. = obest., alltså t. ex. *brǫð* brödet, *sìlorǫð* seldonet; så ock *frę̀mąnd* främmandet samt ord på *-ęnd*, t. ex. *àręnd* ärendet.

Anm. 4. Sms. med *-aus* -hus få i best. sg. samma ändelser som dekl. IV, så t. ex. *inn-bǫ̀tausą* inne i båthuset, *nordǫ iàldausað* norr om eldhuset, *ǫ-skàlausą* på avträdet, *stàrbausað* stärbhuset.

Anm. 5. Endast i plur. förekommer *sỳskun* syskon (best. nom. ack. *sỳskunę*, dat. *sỳskunum*).

Anm. 6. Ordet *biąn* ben har i obest. nom. ack. biformen *bią*.

Anm. 7. Smärre avvikelser visa *biar* bärg, som i pl. dat. heter *biàrgum*, *ǫr* år, som får ändelsen *-at* i uttr. *að-ǫ̀rat* åt åre, ock *ǫrn* hörn, som i plur. böjes enligt § 41, alltså obest. pl. nom. *ǫ̀rnar*, best. *ǫ̀rnur*.

Paradigm b: *fuæk* människa; folk.

59.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*fuæk*	*fúætʃað*
dat.	*fùætʃa*	*fùætʃę*
pl. nom. ack.	*fuæk*	*fúætʃę*
dat.	*fùækum*	= obest.

§ 60. Denna flexionstyp följa långstaviga neutra, som ändas på *k*, *ḳ*, *g* med föregående kons., *g*, t. ex.

àftiąk apotek	*àftiątʃað*	*àftiątʃę*	—
fàbrik fabrik	*fàbritʃað*	*fàbritʃę*	—
laik lik	*láitʃað*	*làitʃę*	*láitʃę*
mark bomärke	*márʃað*	*màrʃę*	*márʃę*

[1]) På samma sätt böjas alla de talrika orden på *-als*, t. ex. *dìskals* något som skall diskas, *dùpals* dopp, *iàtals* något att äta, *stàrtʃals* stärksaker.

lįŋg bärris	*lį́ŋdʒæd*	*lį̀ŋdʒę*	—
ak hackat kött	*átʃæd*	*àtʃę*	—

Paradigm c: *tug* tåg.

§ 61.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*tug*	*túæd*
dat.	*tùæ*	*tùę*
pl. nom. ack.	*tug*	*túę*
dat.	*túgum*	= obest.

§ 62. Denna flexionstyp följa neutra, som ändas på *g* med föregående vokal, t. ex.

lag lag (sällskap)	*láæd*	*làę*	*láę*
mįg urin	*míæd*	*mìę*	—
sįg sänka[1]	*síæd*	*sìæ*	—
ɹlag slag	*ɹláæd*	*ɹlàę*	*ɹláę*
sųag svalg	*sųáæd*	*sųàę*	—
tįug tjog	*tįúæd*	*tįùę*	*tįúę*
tyg tyg	*týæd*	*tỳę*	*týę*
ŋæmāg oförstånd. barn	*ŋæmāæd*	*ŋæmāę*	*ŋæmāę*

Anm. Både långstaviga ock kortstaviga ord förekomma inom denna dekl., vilket framgår av pl. dat.: *ɹlágųm* slag, *ɪ-rùæslagųm* i Roslagen, *týgųm* tyger, *tįùųm* tjog.

Paradigm d: *fįŋgær* finger.

§ 63.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*fįŋgær*	*fįŋgræd*
dat.	*fįŋgær*	*fįŋgrę*
pl. nom. ack.	*fįŋgær*	*fįŋgrę*
dat.	*fįŋgrųm*	= obest.

§ 64. Denna flexionstyp följa sådana två- eller flerstaviga neutra, som synkopera ultimas vokal, t. ex.

ágæl hagel	*áglæd*	*àglę*	*áglę*
dáųgæn dun	*dáųgnæd*	*dàųgnę*	—
dýæggæn dygn	*dýæggnæd*	*dỳæggnę*	*dýæggnę*
flúðær flor	*flúðræd*	*flùðrę*	*flúðrę*
glútær tunn surmjölk	*glútræd*	*glùtrę*	—
kámfær kamfer	*kámfræd*	*kàmfrę*	—
mórkæn mörker	*mórknæd*	*mòrknę*	—
námæn namn	*námnæd*	*nàmnę*	*námnę*

[1]) ställe, där vatten sipprar fram

sáuval sovel	*sáuvlað*	*sàuvlę*	—
stámən fördämning	*stámnəð*	*stàmnę*	*stámnę*
stývəl stövel	*stývləð*	*stývlę*	*stývlę*
uádar väder	*uádrəð*	*uàdrę*	—

Anm. 1. Avvikande böjning har *óvuð* huvud, best. sg. nom. ack. *óvuð*, dat. *òbdę* l. *òrdę*, pl. nom. ack. *óvuðę*.

Anm. 2. Närmast hit hör även *uátn* vatten, best. nom. ack. *uátnəð*.

Deklination II: obest. sg. nom. —, best. sg. dat. -į.

Paradigm: *nęt* nät.

§ 65.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*nęt*	*nétəð*
dat.	*néti*	*nétį*
pl. nom. ack.	*nęt*	*nétę*
dat.	*nétum*	= obest.

§ 66. **Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats ett stort antal neutra, som alla äro kortstaviga ock ändas på konsonant, t. ex.**

ąndlīt kind	*ąndlītəð*	*ąndlitį*	*ąndlītę*
av hav	*ávəð*	*ávį*	—
blað blad	*blað*[1]	*bláðį*	*bláðę*
blįk skoglöst bärg[2]	*blíȷ̣ʂəð*	*blíȷ̣ʂį*	*blíȷ̣ʂę*
brąnduįn brännvin	*brąnduįnəð*	*brąnduįnį*	—
buæð bud	*buæð*[1]	*búæðį*	*buæðę*
drįt smuts[3]	*drítəð*	*drítį*	—
drup droppe	*drúpəð*	*drúpį*	—
fat fat	*fátəð*	*fátį*	*fátę*
flot flott	*flótəð*	*flótį*	—
fòstəv farstu	*fòstəvəð*	*fòstəvį*	*fòstəvę*
glas glas; fönster	*glásəð*	*glásį*	*glásę*
grįn gråt	*grínəð*	*grínį*	—
grus grus	*grúsəð*	*grúsį*	—
įuæl bjul	*įúæləð*	*įúælį*	*įúælę*
kàpāl kapell	*kàpāləð*	*kàpalį*	—
kar kar	*kárəð*	*kárį*	*kárę*

[1]) Jfr § 58, anm. 3.
[2]) Jfr §§ 59, 60; pl. dat. *blíkum*.
[3]) Jfr *drait* m. 'lort' enligt § 1.

kav[1]	*kávəð*	*kávį*	—
krut krut	*krútəð*	*krútį*	—
tʃyæt kött	*tʃýætəð*	*tʃýætį*	—
nęs näs[2]	*nęsəð*	*nęsį*	*nęsę*
nęv näsa	*nęvəð*	*nęvį*	*nęvę*
lįð led (i gärdsgård)	*lįð*	*lįðį*	*lįðę*
uæl hål	*úæləð*	*úælį*	*úælę*
par par	*párəð*	*párį*	*párę*
sàlskap sällskap	*sàlskāpəð*	*sàlskapį*	—
skal skal	*skáləð*	*skálį*	*skálę*
skav avskalad bark	*skávəð*	*skávį*	—
skęr klippa	*skęrəð*	*skęrį*	*skęrę*
stʃyr tjock surmjölk	*stʃýrəð*	*stʃýrį*	—
skuæt skott	*skúætəð*	*skúætį*	*skúætę*
skrįn skrin	*skrįnəð*	*skrįnį*	*skrįnę*
smuæl smula	*smúæləð*	*smúælį*	*smúælę*
smyær smör	*smýærəð*	*smýærį*	—
suæð soppa	*suæð*	*súæðį*	—
spuæð spö	*spuæð*	*spúæðį*	*spúæðę*
spuær spår	*spúærəð*	*spúærį*	*spúærę*
spįl spel	*spįləð*	*spįlį*	*spįlę*
tak tak	*táʃʃəð*	*táʃʃį*	*táʃʃę*
uįk veck	*uíʃʃəð*	*uíʃʃį*	*uíʃʃę*
uįt förstånd	*uítəð*	*uítį*	—

Anm. 1. Hit höra också talrika sms., vilkas senare sms.-led motsvaras av långstaviga ord, t. ex. *àrmklāð* kvinnohalsduk (dat. *àrmklaðį*; jfr *klàðə* enligt dekl. III), *spìsǭl* spisöl (dat. *spìsolį*; jfr *ǫl* enligt dekl. I), *ųmbǭr* strö (under kreaturen, dat. *ųmborį*), *uàrmǭl* vadmal (dat. *uàrmolį*).

Anm. 2. Ordet *bęr* bär (pl. dat. *bérųm*, med sms. såsom *fòlberųm* hallonen) har sg. dat. enligt dekl. I, alltså best. *bęrę* (sms. *fòlbērę*).

Anm. 3. Ordet *tįn* tenn (dat. *tínį*) har i obest. sg. nom. ack. en biform *tį*; jfr sms. *tìstǭp* tennstop ock *tìtaldrīk* tenntallrik (med onasal. *į*).

[1]) skum, som bildas vid kokning av vassla

[2]) Best. form förekommer också som bynamn i Älvdalen, t. ex. *an-býdzer ǫstar-q-násį* han bor i Näset.

Deklination III: obest. sg. nom. *-a*, best. sg. dat. *-ą*.

Paradigm: *dàʇʃa* dike.

§ 67.

		obest.	best.
sg. nom. ack.		*dàʇʃa*	*dàʇʃad*
	dat.	*dàʇʃa*	*dàʇʃą*
pl. nom. ack.		*dàʇʃa*	*dàʇʃą*
	dat.	*dàʇʃųm*	= obest.

§ 68. Denna flexionstyp följa ett stort antal tvåstaviga neutra på *-a*, t. ex.

ą̀ŋdʒa änge	*ą̀ŋdʒad*	*ą̀ŋdʒą*	*ą̀ŋdʒą*
bràda bräde	*bràdad*	*brądą*	= dat.
bròyna bryne	*bròynad*	*bròyną*	= dat.
ą̀na panna	*ą̀nad*	*ą̀ną*	= dat.
fą̀na fräken	*fą̀nad*	*fą̀ną*	—
fỳa följe	*fỳad*	*fỳą*	—
klàða kläde (tygsort)[1]	*klàðad*	*klàðą*	—
tràða träde	*tràðad*	*tràðą*	= dat.

Anm. 1. Ordet *ỳra* öre har i best. form samma ändelser som dekl. IV, alltså sg. nom. ack. *ỳrað* (med sms. *pą̀ŋggỳrað* slanten).

Anm. 2. En obest. sg. gen. på *-s* finnes efter prep. *at* 'till' i uttr. sådana som t. ex. *at-ą̀ŋdʒas* till ängesslått.

Anm. 3. Sms. neutra, vilkas senare sms.-led är ett ord av typen *dàʇʃa*, följa vanligen dekl. I, så t. ex. *fùærfỳæt* 'strumpor', *sʇàkbråd* 'schackbräde', *skàrpą̀ŋdʒ* 'änge på hård mark'; somliga följa dock dekl. II, se § 66, anm. 1.

Deklination IV: obest. sg. nom. *-a*, best. sg. dat. *-ą*.

Paradigm: *òga* öga.[2]

§ 69.

		obest.	best.
sg. nom. ack.		*òga*	*ògad*
	dat.	*òga*	*ògą*
pl. nom. ack.		*òga*	*ògų*[a]
	dat.	*ògųm*	= obest.

a) I Näset, Gåsvarv, Garbärg ock Evetsbärg böjes ordet i plur. som fem., alltså *ògur* 'ögon(en)'; den neutrala formen återfinnes dock (utom i Evetsbärg) i uttrycket *ųm-ògų* 'omkring ögonen', t. ex. *ród ųm-ògų* 'röd i ansiktet'. Övriga byar överensstämma med Åsen.

[1]) Plur. *klàða* (best. *klàðą*) betyder 'kläder'.

[2]) Jfr sms. *ògąnbròyną* ögonbrynen, *ògąnkalįgg* gumma som botar folks ögon.

§ 70. Denna flexionstyp följa ett stort antal neutra på -*a*. t. ex.

flòta flöte	*flòtad*	*flòtą*	*flòtų*
glàda[1]	*glàdad*	*glàdą*	—
įàrta järta	*įàrtad*	*įàrtą*	*įàrtų*
kuìka kvicke	*kuíkad*	*kuìką*	—
mìda midja	*mìdad*	*mìdą*	—
mįàlta mjälte	*mįàltad*	*mįàltą*	*mįàltų*
nìųæra njure	*nìųærad*	*nìųærą*	*nìųærų*
nįàsta nystan	*nįàstad*	*nįàstą*	*nįàstų*
rùpsa[2]	*rùpsad*	*rùpsą*	*rùpsų*
ràsta gavelröste	*ràstad*	*ràstą*	*ràstų*
ɹlàtsa gröpe	*ɹlàtsad*	*ɹlàtsą*	—
stìka sticka	*stìkad*	*stìką*	*stìkų*
sòka sänke	*sòkad*	*sòką*	—
àra öra[3]	*àrad*	*àrą*	*àrų*

Anm. 1. Hit höra en mängd neutrala substantiverade adjektiv, t. ex. *fįata* fett, *gàmbla* gammal sak, *gùæda* godsaker, *nìųa* något nytt (speciellt = 1. nyupptaget änge, 2. nymåne), *ròda* något rött (spec. = kvicke), *suàrta* något svart (spec. = pupill), *sòra* ömt ställe, *uàįta* något vitt (spec. = 1. vete, 2. arsenik), *uòta* något vått (spec. = dryckesvaror).

Anm. 2. Hit höra också de i obest. sg. på konsonant slutande orden *sįàgal* järn, som kringför löparen i en kvarn (best. nom. ack. *sįàglad*, jfr sms. *kuęnsįaglād*) ock *òltar* altare (best. nom. ack. *òltrad*, dat. *òltrą*).

Anm. 3. Närstående äro de båda kortstaviga orden *ąndovō* handtag (best. nom. ack. *ąndovōd*, dat. *ąndovodę*) ock *brùmo* den böjda del av lien, som fästes vid skaftet (best. nom. ack. *brùmod*, jfr sms. *lįó-brumōd*).

Deklination V: obest. sg. nom. —, best. sg. dat. -*nę*.

Paradigm: *traį* träd.

§ 71.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	*traį*	*traįt*
dat.	*traį*	*tràįnę*
pl. nom. ack.	*traį*	*tràįnę*
dat.	*tràįm*	= obest.

[1]) glatt, glänsande bark

[2]) viss mängd hö, utbredd till torkning. Av yngre personer säges också *rùfsa* f.

[3]) Jfr sms. *àrnskrōk* ytteröra.

§ 72. Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats följande neutra, alla enstaviga ock slutande på konsonant:

	best. sg. nom.	best. sg. dat.	pl. dat.
bly bly	*blyt*	*blýnę*	—
bu bo	*but*	*búnę*	*bum*
frię frö	*friet*	*fríenę*	*friem*
kni knä	*knit*	*knínę*	*knim*
stra strå	*strat*	*stránę*	*stram*
tuæ blånor	*tuæt*	*túænę*	—
ø hö	*øt*	*ǿnę*	—

Anm. Hit hör också det på konsonant slutande *trug* 'tråg', best. sg. nom. ack. *trut*, dat. *trúnę*, pl. nom. ack. *trúnę*, dat. *trum*.

---

§ 73. **Oböjliga** äro ett stort antal neutrala ord, så t. ex. *dàgsāt* dagens slut, *flad* boskap, *yáto* mat, *kàfi* kaffe, *kręm* kräm, *markùręm* arsenik; vidare de talrika värbalsubstantiven på *-ąn* ock *-on*, t. ex. *glèpsąn* smäll i dörrarna, *krìąn* skrikande, *gópon* gapande, *läsqn* läsande, ock de ortnamn, som ha de själva böjliga *stámąn* 'damm' ock *biar* 'bärg' som senare sms.-led, t. ex. *flòyrstāmąn*, *nìtstāmąn*, *òbyænstāmąn* tre myrängen, *óytsbiār* Hykiebärget.

ADJEKTIVEN.

A. Obestämd form.

a) Adj. står självständigt.

Paradigm I: *stur* stor.

§ 74.

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*stur*	*stur*	*sturt*
	dat.	*stùrum*	*stur*	*stùro*[a]
	ack.	*stùran*	*stùra*	= nom.
pl.	nom.	*stùrer*	= m.	*stùru*
	dat.	*stùrum*	= m.	= m.
	ack.	*stùra*	*stùrer*	= nom.

Exempel i satser: *ig-bàlar int-brùk igt-dlákt lìtfat, gok-àter ien-stùro* jag kan inte begagna ett sådant litet fat, gå efter ett stort, *lęnar iro-sùnder* gångjärnet är söndrigt, *gok-àte tuąm uàitum* gå efter två vita, *bàr ig-ad-aft kùlu stùrer* bara flickorna vore stora, *ig-a-tsyæpt-dįąm gàru* jag har köpt dem (sc. *klàđe* kläderna) färdiggjorda.

§ 75. Denna böjningstyp följa de allra flästa adj., t. ex.

	sg. n. nom. ack.	pl. nom.
àutstäld[1]	*àutstält*	*àutstälder*
àutuind ut- ock inväPnd	*àutuint*	*àutuinder*
àvlàugg avlång	*àvlàuggt*	*àvlàugger*
borg fullgod	*borkt*	*burger*

a) Sg. dat. n. heter i byarna väster om Dalälven *stùra*, i övriga byar *stùru*.

[1]) som råkat i en obehaglig situation

	sg. n. nom. ack.	pl. nom.
dùḵtɪg duktig	*dùḵtɪt*	*dùḵtɪgar*[a]
dọ̀fy̱æ̱ḏ dödfödd	*dọ̀fy̱æ̱ṯ*	*dọ̀fy̱æ̱ḏar*
ìę̱mgā̱r hemmagjord	*ìę̱mgā̱rt*	*ìę̱mgā̱rar*
fly̱ṯ odryg	*fly̱ṯ*	*flỳ̱tar*
frùsnę̄m̱ frusen	*frùsnę̄m̱t*	*frùsnę̄m̱ar*
fy̱æ̱r färdig att fara	*fy̱æ̱rt*	*fỳ̱æ̱rar*
ụ̱æ̱l ihålig	*ìụ̱æ̱lt*	*ìụ̱æ̱lar*
kla̱v lätt att klyva	*kla̱pt*	*klà̱var*
krìŋ̱glā̱t m. rundlagt ansikte	*krìŋ̱glā̱ṯ*	*krìŋ̱glā̱tar*
kụ̱æ̱stal besvärlig	*kụ̱æ̱stalt*	*kụ̱æ̱stalar*
là̱gsą̄m̱ lagom	*là̱gsą̄m̱t*	*là̱gsą̄m̱ar*
lágụm lagom[1]	*lágụmt*	*lágụmar*
laɪ̱k lik	*laɪ̱kt*	*làɪ̱kar*
màklɪg långsam	*màklɪkt* l. *màklɪt*	*màḵlɪgar*
sàu̱gę̄ṉd hungrig	—	*sàu̱gę̄ṉdar*
sʃʂy̱m̱ skum	*sʃʂy̱m̱pt*	*sʃʂỳ̱m̱ar*
skọ̀lug konkav	*skọ̀lut*	*skọ̀lugar*[b]
λlɪ̱ę̱t slät	*λlɪ̱ę̱ṯ*	*λlɪ̀ę̱tar*
λly̱æ̱g som bör slås (om äng)	*λly̱æ̱kt*	*λlỳ̱æ̱gar*
smą̱l smal; mager	*smą̱lt*	*smą̀lar*
snaṟv skrovlig	*snaṟpt*	*snàṟvar*
snɪ̱ụ̀æ̱ɪ̱ę̱l snöbetäckt	*snɪ̱ụ̀æ̱ɪ̱ę̱lt*	*snɪ̱ụ̀æ̱ɪ̱ę̱lar*
stɪ̱ę̱rd stel	*stɪ̱ę̱rt*	*stɪ̀ę̱rdar*
stuṯ kort	*stuṯ*	*stùṯar*
sụṉd söndrig	*sụṉt*	*sụ̀ṉdar*
su̱ágar svag	*su̱ágart*	*su̱àgar*
tròu̱ā̱ḵst trögväxt	*tròu̱ā̱ḵst*	*tròu̱ā̱ḵstar*
a̱v duktig	*a̱pt*	*à̱var*

Anm. 1. Adj. på *-s̱k* ha sg. n. nom. ack. på *-ḵst*, t. ex. *baḵst* beskt, *faḵst* färskt, *frɪḵst* friskt.

Anm. 2. I det sms. adj. *brọ̀t-ụm* 'brådskande' böjes endast 1:a sms.-leden, t. ex. *ɪr-a-sọ́ brọ̀ṯ-ụm* är det så brattom? *ɪ̱rɪ-so-brọ̀tar-ụm* I han så brattom.

a) Alla bymål utom Åsenmålet ha *dùḵtɪ̨n*.
b) » » » » *skọ̀lụn*.

[1]) På samma sätt böjas alla adj. på *-ụm*, t. ex. *brɪ̀ę̱dụm* bredbent (jfr *brɪ̱ę̱d* bred), *ụ̀ṉdrụm* som undrar, *u̱àɪ̱ðụm* vid, *ɪ̀y̱æ̱rụm* yr.

Anm. 3. Adj. på *-ad* ock *-od*[a] avvika däruti, att sg. n. nom. ack. ej har *t*-ändelse, utan slutar på *-ad*, resp. *-od*, t. ex. *fùlmotōd* fullmoget, *stǫ̀lgrādað* för hårt gräddat.

Anm. 4. Adj. *bra* bra är ändelselöst i sg. n. nom. ack. *ɪtað-ɪa skópad ɪ-brá* det här skåpet är bra (men *bràar*, *bràan* etc.).

Anm. 5. Nämnas bör, att adj. på *-ug* motsvaras av adverb på *-ut*, adj. på *-ɪg* av adv. på *-ɪt*, adj. på *-lɪg*, *-lɪg* av adv. på *-lɪ*, *-lɪ*, t. ex. *ùtut* förståndigt, *fàtɪt* fattigt, *gùævulɪ* godvilligt, *àvlęnsklɪ* avsides.

Anm. 6. Adj. *tuær* 'torr' heter i n. *tuært*.

Paradigm II: *bar* bar, naken.

§ 76.

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*bar*	*bar*	*bart*
	ack.	*bàran*	*bàra*	= nom.
pl.	nom.	*bárɪr*	= m.	*bàru*

Exempel i satser: *bàr ɪg-ad-dugo fǫ́-an fràkan* bara jag kunde få honom snäll, *fǫ-sɪǫ́. um-ìg-dug-fǫ-on glàða* få se, om jag kan få hänne glad. *pòykar ɪro-so-látɪr* pojkarna äro så lata, *bɪárę ɪro-bàru* bärgen äro bara.

§ 77. Såsom hithörande ha antecknats följande adj., alla kortstaviga:

		pl. m. f.
frak	snäll	*fráʧɪr*[b]
glað	glad	*gláðɪr*
ìfar	dräktig (om får)	*ìfar̄ɪr*
lat	lat	*látɪr*
snar	snabb	*snárɪr*
tuar	brant	*tuárɪr*

Paradigm III: *lìtn* liten.

§ 78.

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*lìtn*	*lìtę*	*lìtęð*
	dat.	*lìllum*	—	—
	ack.	*lìllan*	*lìlla*	= nom.
pl.	nom.	*lìller*	*lìller*	*lìllu*
	dat.	*lìllūm*	= m.	= m.
	ack.	*lìlla*	= nom.	= nom.

---

a) Adj. på *-að* ock *-oð* motsvaras i Västmyckeläng alternativt, i Väsa uteslutande av adj. på *-aðn* ock *-oðn*, t. ex. *ùlaðn* villig, *lìęðugōðn* elak.

b) I Evetsbärg finnas inga kortstaviga adj.; alltså heter det *fràkar* snälla, *glàðar* glada etc.

Anm. I obet. ställning användes i sg. n. nom. ack. en biform *lit*, t. ex. *dʒär-mįg lit-ov-kàfi* giv mig litet kaffe! — Som plur. av *lìtn* brukas oftast former av adj. *smǫr*; se § 85.

Exempel i satser: *mas-kàstę ua-lìtę* medan Kerstin var liten, *a-uá, mas-ɪg-ad-ùlov og-àndɪs lìlla* det var medan Olov ock Anders voro små. *ɪg-ad-làs lìllan mįn-mįg* jag hade den lille Lars med mig.

§ 79. Till denna flexionstyp höra långstaviga adj. på -ịn, -ẹn, -n̥ med akc. 2, t. ex.

àrmịn sorgsen	—	*àrmnar*
bɫòn̥ fuktig (om halm, hö etc.)	*bɫòdad*	*bɫònar*
dìṇtʃịn härsken	*dìṇtʃad*	—
ìggẹn inbunden, tvär	*ìggad*	*ìggnar*
ịnträgẹn enträgen	*ịnträgad*	*ịnträgnar*
fɤfàln̥ förfallen	*fɤfàlad*	*fɤfàlnar*
lìesn̥ ledsen	—	*lìesnar*
gràsgrūẹn gräsbeväxt	*gràsgrūad*	[*gràsgrūædar*]
mùẹn mogen[1]	*mùæad*	*mùægnar*
ròlätʃịn hudlös	*ròlätʃad*	*ròlätknar*
skrùtʃịn hopskrumpen	*skrùtʃad*	*skrùknar*
sùæln̥ svullen	*sùælad*	*sùælnar*
sùæltn̥ svulten	—	*sùæltnar*

Anm. Ytterst sällan höres sg. f. nom. på -ę, de allra flästa adj. ha antagit de mask. ändelserna -n̥, -ịn, -ẹn[a]. Undantag äro *lìtę* liten ock *ṳ̀ksę* tjurgalen, där endast den fem. formen förekommer.

Paradigm IV: *ịamuarịn* hemvävd.

§ 80.		m.	f.	n.
sg.	nom.	*ịamuarịn*	*ịamuarį*	*ịamuarīd*
	ack.	*ịamuarnān*	—	= nom.
pl.	nom.	*ịamuarnār*	= m.	*ịamuarnų*

Exempel i satser: *gụæna ɪ-lòdɪ* skogsfrun är luden, *ɪsų-ɪa klædę ɪro-ịamuarnų* de här kläderna äro hemvävda, *sụ̀mūgar ɪro-so-ųàsbɪtnār* knotten stickas så vasst, *òlde fǫn sjǫ́ dig àutfarnān* aldrig får man se dig trött.

a) De flästa bymålen ha fem. = mask. *lìtn̥*; formen *litę* finnes, utom i Åsen, endast i Brunsbärg, Loka ock Klitten.

[1]) På samma sätt böjas t. ex. *gùætrūẹn* godtrogen, *ùætrūẹn* misstänksam.

§ 81. Denna flexionstyp följa kortstaviga adj. på *-ņ*, t. ex.

àųtfarņ trött	—	*àųtfarnär*
dùvņ olustig	—	*dùvnar*
fịlskuætņ skadskjuten	*fịlskuætid*	*fịlskuætnär*
gálņ på tok	*gálid*	*gàlnar*
kųávņ kvav	*kųávid*	—
lìtųætņ lättäten	*lìtųætid*	*lìtųætnär*
lóðņ luden	*lóðid*	*lònar*
múælņ mulen	*mùælid*	*mùælnar*

Anm. 1. Tämligen sällan höres sg. f. nom. på *-ị*; vanligen har den fem. formen ersatts av den maskulina, t. ex. *márę ɪ-skárņ* märren är skygg, *o-ɪ so-skárņ* hon är så mager.

Anm. 2. Kortstavigt i m. f., långstavigt i n. är ordet *úpņ* öppen, n. *ùpad*, med sms. *ųàɪdupņ* vidöppen (t. ex. *ąn-lɪg ųàɪdupņ* han ligger på rygg), n. *ųàɪdūpad*.

Paradigm V: *gómol* gammal.

§ 82.

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*gómol*	*gómol*	*gómolt*[a]
	dat.	*gàmblųm*	—	*gàmbal*
	ack.	*gàmbląn*	*gàmbal*	= nom.
pl.	nom.	*gàmbler*	= m.	*gàmblų*
	dat.	*gàmblųm*	= m.	= m.
	ack.	*gàmbal*	*gàmbler*	= nom.

Exempel i satser: *ɪg-tỳtįe ųàtląn-dɪg* jag tycker det är synd om dig, *ųm-du-ad-a-fąɪ-sɪó-on dìgar* om du hade fått se hänne, medan hon var havande, *dïar-ɪro rịąnt ųàtler* de ha det riktigt eländigt ställt, *ąm-fàmųn gàmbal ɪar-ɪ-gàrdųm* vi ha gamla farmor här i gården.

§ 83. Denna flexionstyp följa adj., som synkopera ultimas vokal ock som ej tillhöra någon av typerna III eller IV, t. ex.

ąųgger ängslig	—	*ąųggrer*
bìster arg	*bìstert*	*bìstrer*
bràųgęn brun[1]	—	*bràųgner*
dìger fet	*dìgært*	*dìgrer*
įșitol kittlig	*įșitolt*	*įșìtler*

a) I Klitten skiljes mellan mask *gómol* ock fem. *gómok*.

[1]) Föråldrat ock ersatt av *brųn*, utom i sms., t. ex. *bràųgęn-márę* den bruna märren.

lųgņ lugn	*lųgt*	*lųgnar*
mágar mager	*mágart*	*màgrar*
skámpar snäll	*skámpart*	*skàmprar*
ųisal eländig	*ųisalt*	*ųìllar*
yrgomöl urgammal	*yrgomölt*	*yrgàmblar*

Anm. Avvikande i sg. är *faņ* glad. pl. *fàgnar*, i sg. n. *jamņ* jämn, n. *jamt*.

Paradigm VI: *nyr* ny.

§ 84. m. f. n.

sg. nom. *nyr* l. *ny* *nyr* l. *ny* *nyt*[a]

I övrigt böjes ordet enligt par. I.

Exempel i satser: *knàvsbläð i-flót* knivbladet är tunt ock brett, *ig a-grygæny òg og du a-blòų* jag har gröna ögon ock du har blå, (har du en ny mössa? —) *ja-náug ar-ig nýa* ja visst har jag en ny, *vium-tuægna tşýæp or-nýo* vi äro tvungna att köpa nytt.

§ 85. Denna flexionstyp följa en del enstaviga adj., med stammen slutande på lång vokal, t. ex.

fri(r) fri	*frit*	*frìar*
fro(r) mornad[1]	—	*fròar*
gro(r) grå	*grot*	*gròar*
mior smal	*miot*	*mìoar*
ro(r) rå	*rot*	*ròar*
smor liten, kort	*smot*	*smòar*
tro trög[2]	*trot*	*tròar*

Anm. Adj. *lyr* ljum heter i n. *lykt*.

§ 86. Många adj. förekomma endast i neutrum, t. ex. *fuæklitað* smått om folk, *fusţşýlt* värt (t. ex. *að-int f. uo-ja lággar* det är inte värt att vara här längre), *ìgglàikt* skamligt (t. ex. *að-i-do-ìgglàikt fo so* det är då skamligt att bete sig så), *mùgut* fullt i mygg (t. ex. *i-sómors uar-a-mùgut o-tşýælim* i somras var det fullt i mygg på myrarna), *skìmdalt* skymt

a) Former med slutande *-r* finnas, utom i Åsen, i Klitten ock i byarna väster om Dalälven; från Månsta har särskilt antecknats *tror* 'trög'. I övriga byar saknas dylika former antingen alldeles eller till största delen, alltså *uæfrò* 'omornad' etc.

[1]) Av sms. *uæfror* 'omornad' finnes ingen biform utan *-r*.

[2]) Ingen biform med *-r* finnes.

(*a-fa-uård skùmdalt um-kuàlda nu* det börjar bli skumt om kvällarna nu), *qnt-ùm* angeläget, *fslt* oriktigt.

§ 87. Några adj. äro oböjliga, t. ex. *ì-uárr* varse (t. ex. *uàrtum-int ì-uárr-dyæ-dár* vi märkte inte det där), *lándärra* som är ensam arvinge, *rìado* färdig[a 1], *snìeda* brunstig (om get), *uæn* van.

b) Adjektivet står förenat.

§ 88. I denna ställning blir adj. ändelselöst utom i sg m. dat. ack., sg. n. nom. ack., pl. dat., pl. n. nom. ack., i vilka kasus det har samma ändelser som då det står självständigt; alltså t. ex. *gok-àter ìonum-lànggum, stùrum stòra* gå efter en stor ock lång käpp, *du-a so-stùtan ruk* du har så kort rock, *an-a-taid òlan uid* han har tagit all veden, *naug ar-ig aft fràkon*[b] *ìan-suèra* nog har jag haft en snäll svärfar, *qu-a so-lìd àto* han har så liten mössa, *ad-ɪ no-glà pòykar up-ɪ-tráp* det är några glada pojkar, pojkarna uppe i Trappgården, *màkatu tánar* maskätna tänder, *qm so-grinug no krìpa* vi ha så griniga barn, *ad-ɪr ìa-kàlìng ostro-klìtam so-a-faɪ nog lòn krìpa* det är en hustru i Klitten som har fått ludna barn.

Anm. Ett undantag bilda de kortstaviga adj., som böjas enligt par. II ovan (utom dem, som ha *a* i stammen), i det att de anta ändelsen -*o* i de former i plur., som eljes skulle vara ändelselösa, alltså t. ex. *ad-ɪ sakt e-dá no fràko kàlar* nog är det där ena snälla karlar, *q-a fràko krìpa* hon har snälla barn, *al-du koyt àut mqn bàro fùæta* ska du springa ute med bara ben?

§ 89. Vanligen motsvaras dock ett förenat adj. i obest. form + ett subst. i rspr. av ett sms. ord i älvd.[2], varvid adj. utgör förra, subst. senare sms.-leden. Vid denna sms. lägges adj. vanligen — dock visst ej alltid — till subst. i den form, som adj. har i sg. m. nom., alltså t. ex. *a-uá bar ìa-bìatsjsyær* det var bara en kort stund, *qm-sakt-mìkal fìnkùlar ìar-ɪ-bym* vi ha minsann många vackra flickor här i byn, *ar-ìuæt ìan-kròp-knàɪr-a-mìg* tag hit en krokig kniv åt mig, *ɪg-al-jsyæp-mìg*

---

a) I byarna väster om Dalälven säges *rìada*, i övriga byar *rìadu*.
b) Evetsbärg, Garbärg : *fràkan*.

[1]) Jfr det böjda pl. *rìadar*.
[2]) Se vidare synt. § 19.

įạt-rįạmastyrelpār jag skall köpa mig ett par remstövlar, *gok-àtar įạn-stùụdobàrd* gå efter ett stort fång ved! *ąm įụt-ato-tụa klàkugdzįatar* vi ha inte mera än två hornlösa getter, *dìga-frųnt* tjock kvinna, *gròrųk* grå rock, *sùæltukrāk* svulten stackare.

Anm. 1. Vid sms. av adj. *gǫmol* 'gammal' med subst. märkes, att adj. får formen *gąmbel-* framför vokal ock pertonerad konsonant, utom *b, d, g, dz*, formen *gąm-* framför perspirerad konsonant ock *b, d, g, dz*, alltså t. ex. *gàmbelāt* gammal hatt, *gàmbrųæk* gamla byxor, *gàmdrīt* gammal gödsel, *gàmfųæk* gammal människa, *gàmgōs* gammal ungkarl (eg. gosse), *gàmbelōr* (obs. *l*!) gammalt löv, *gàmbelrāk* gammal hund, *gàmstrāųt* gammalt vallhorn, *gàmdzȳlt* gammal sugga, *gàmbeluarmǫl* gammalt vadmal[a].

Anm. 2. De i § 88 anm. 1 nämnda kortstaviga adjektiven få vid sms. ändelsen *-o*, t. ex. *bàrorōv* bara bakdelen (t. ex. *ųm-du-ųil-įnt ua-frąk, al-ig-dąįndz-dig ǫ-bàrorōr, al-du-fǫ-sįǫ* om du inte vill vara snäll, ska jag ge dig stryk på bara kroppen, ska du få se), *fràkomǫg* favoritmåg, *tuàrobōk* brant backe; däremot t. ex. *ųr al-ig-bel-dzàro ą sǫ i-įạn-snàrāst* hur skall jag kunna göra det så i en snarhast, *ukįn làtāp* vilken lat rackare!

Anm. 3. Avvikelser vid sammansättning visa också *lįtn* liten, t. ex. *lįlkūl* liten flicka, ock adj. (partic.) av typen *įamuarįn* hemvävd, t. ex. *įamuarklādą* de hemmavävda kläderna, *bràtuųg* bruten väg.

B. Bestämd form.

a) Adjektivet står självständigt.

Paradigm: *gàmbeln* den gamle.

§ 90.

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*gàmbeln*	*gàmblą*	*gàmblad*
	dat.	*gàmblam*	*gàmblun*	*gàmblą*
	ack.	*gàmblan*	*gàmblų*	= nom.

---

a) Vid sms. av adj. 'gammal' med subst. råder inom målet en nästan oöverskådlig växling; några huvuddrag må dock anges. Målen i Brunsbärg ock Blybärg överensstämma med Åsenmålet; i Loka, Klitten ock Karlsarvet säges *gàmbgos, gàmp-kul*, men *gàmbel-*, då Ås. har *gàmbel-*; i Gåsvarv, Västmyckeläng ock Väsa användes uteslutande formen *gąmpt-*, t. ex. *gàmptkāl* gammal karl, *gàmptmarą* gamla märren; i Evetsbärg växlar *gąmpt-* med *gàmel-*, t. ex. *gàmptmàrį* gamla märren, men *gàmelfuæk* gammalt folk.

pl. nom.	*gàmblar*	*gàmblur*	*gàmblų*
dat.	*gàmblųm*	= m.	= m.
ack.	*gàmbla*	= nom.	= nom.

§ 91. Denna flexionstyp följa alla adj., då de stå självständiga i best. form, t. ex. *gàmblar ıro-dùktıga-dıer* de gamla äro duktiga de, (vilken rock ska du ha? —) *gok-àte gàmblam* gå efter den gamla! *ıg-ı so-rád dùmban* jag är så rädd för den dövstumme[1], *ír-ed ı-lìtlun ald-stùrun* är det (kaffe) i den lilla eller stora (pannan)? *dıe-da stàrkur ıro-so gùœder* de där starka (ɔ: karamellerna: *karamàlur*) äro så goda, *ful-ı-lıùœtam* full av fan[2], *ed-ı-nýn ìtad* det här är den nye, *ıfşa ul-ıg oro ˇdıem-dá smòtşālka, gok-àte stùrum* inte vill jag ha den där lilla kälken, gå efter den stora.

b) Adj. står förenat.

§ 92. Denna form bildas genom sms. av adj. ock subst., varvid gälla de regler, som framställts i § 89 med anm., alltså t. ex. *gàmbeluāısur* de gamla visorna, *fràkolıλkūla maı* min lilla snälla flicka, *stùkasūggen* den stora pälsen, *smòkrīpar* småbarnen.

Anm. 1. Undantagsvis förekommer adj. vid stark betoning som särskilt ord, t. ex. *báro bòkan* bara marken, *al-du ràn ıar-ı-tuèro bıàre* skall du skida här i branta bärget? *og-dú ır-àut-o-kòytar ı-mùrk nótn* ock du är ute ock springer i mörka natten.

Anm. 2. Särskilt märkas sms. *nørder-* norra, *øster-* östra, *syder-* södra, *uaster-* västra, *yæger-* högra, *uıster-* vänstra, *yver-* den övre, *nıder-* den nedre, t. ex. *nòrdeknāutn* den norra (stugu-)knuten, *yæganarın* den högra handen, *sỳderyœltıen* södra Jölltjärn, *nìdeknāutn* den nedre (d. v. s. längre ned på backen belägna) stuguknuten.

---

§ 93. På gränsen mellan adj. ock indefin. pron. stå följande ord:

a) *màuggar* 'många': endast denna form har antecknats.

b) *màrger* 'många' (brukas endast i nek. satser), dat. *màrgum*, n. nom. ack. *màrgų*; av sg. finnes endast n. dat. *màrgo*;

[1]) Jfr sg. m. nom. *dùmben* l. *dùmbın* den dövstumme, f. *dùmba* den dövstumma.

[2]) Jfr *ukın-lıùœta* vilken otäcking!

fören. formen heter *marg*, utom dat. ock n., som äro lika med motsvarande självständiga former.

c) *mikler* 'många', fören. *mikel*, böjes som *marger* (obs. gen. *miklumes*, m. ack. *mikel(a)*); av sg. finnes m. ack. *miklan* myeken, f. ack. *mikel*, n. nom. ack. *mitsid*[1], dat. *mikel(o)*[2].

d) *ymser* 'ömse, än den ena, än den andra', fören. *yms*, böjes som *marger*; märkas bör dock, att n. pl. såsom självständigt heter *ymsu* (såsom fören. regelbundet *ymsu*); av sg. finnes endast n. dat. *ymso*.

e) *ol* 'all' böjes fullkomligt enl. § 74; märkas bör sms. *oltuæp* alltihop (dat. *olnuæp*; plur. *olernuæp*, dat. *olumnuæp*).

---

[1]) Anmärkas bör biformen *mits* i uttr. *u-mits-kuæster-eð* hur mycket kostar det?

[2]) I st. f. n. pl. *miklu* förekommer ibland n. sg., t. ex. *mitsid-or* många år.

ADJEKTIVENS OCK ADVÄRBENS KOMPARATION.

§ 94. Med få undantag, som uppräknas i följande §, kompareras adj. i överensstämmelse med nedanstående exempel:

	komp.	superl.
àutfarin trött	*àutfarnar*	*àutfarnest*
bian gen[1]	*bìanar(a)*	*bìanast*
dígar fet	*dìgrar(a)*	*dìgrast*
ìentrāgan enträgen	*ìentrāgnar(a)*	*ìentrāgnast*
fùætad snabb	*fùætadar*	*fùætadast*
frek snäll	*frèkar*	*frékast*
ful full	*fùlar(a)*	*fùlast*
glad glad	*glàdar(a)*	*glàdast*[a]
guæð god (om smak)	*gùædar(a)*	*gùædast*
gruæv grov	*grùævar(a)*	*grùævast*
gomol gammal	*gàmblar(a)*	*gàmblast*
mıor smal	*mıòar(a)*	*mıòast*
smal smal	*smàlar(a)*	*smàlast*
snar snabb	*snárar(a)!*	*snárast*
stut kort	*stùtar(a)*	*stùtast*
straıð strid; snabb	*stràıdar(a)*	*stràıðast*
traugg trång	*tràuggar(a)*	*tràuggast*
tun tunn	*tùnar(a)*	*tùnast*
uaıt vit	*uàıtar(a)*	*uàıtast*
uas vass	*uàsar(a)*	*uàsast.*

§ 95. Oregelbunden komparation visa följande adj.:

	komp.	superl.
bra bra	*bàtar(a)* / *uàldar(a)*	*bast* / *uàldast*

a) Blybärg har komp. *gládır*, sup. *gládıst.*

[1]) Jfr *bìastuāg* genväg, *go bìasta* gå gent.

dòlig dålig[1]	*sąmbar(a)*	*sąmst*
klęn svår, besvärlig	*ųàra*	*ųast*
laųg lång	*láįggar(a)*	*laįgst*
log låg[2]	*lògar(a)*	*lògast*
mitsęn myeken	*mįer*	*mįast*
stur stor	*stiyærar(a)*	*styæst*
tųgg tung	*tiyggar(a)*	*tyggst*
ųgg ung	*yggar(a)*	*yggst*
og hög[3]	*ògar(a)*	*ògast.*

Anm. Komparativen till *màrgar, màųggar, mìklar* 'många' heter *flìerar* 'flera' ock böjes, då den står självständigt, sålunda:
m. nom. *flìerar* f. nom. ack. *flìerar* n. nom. ack. *flìerų,*
ack. *flìera* m. f. n. dat. *flìerųm;*
den förenade formen böjes:
m. f. nom. ack. *flìer,* n. nom. ack. *flìerą,* m. f. n. dat. *flìerųm.*

Någon motsvarighet till rspr:s 'flästa' finnes ej, utan säges t. ex. *bàslågąd įą-mįast-gàrda* (l. *mįast or-gàrdųm*) *įar-ı-sóken* Bärgslaget äger största antalet gårdar här i socknen, *bùælågąd įą styæst dįąln or-gàrdųm ostrą-klìtąm* bolagen äga de flästa gårdarna i Klitten.

§ 96. Endast i kompar. ock superl. förekomma följande adj.:

nąmar närmare	*nąmast*
nàpar sämre	*nàpast*
ųátar duktigare	*ųátast*
oytar- yttre[4]	*oyst, àutast.*

Endast i superl. förekomma *àtast* bakre[5], bakerst, *frąmst* främre[5], främst, *fuæst* först, *įnast* inre, innerst, *nìflast* nyligast, senast, *yfst* övre, överst.

§ 96. Komp. är oböjlig[6]; former både med ock utan *-a* förekomma i alla ställningar, t. ex. *dų-a-láįgga(ra) stor eld-íg* du har längre käpp än jag, *ev-įuæt ht-or-skàrpa(ra) bród-a-mįg* tag hit litet hårdare bröd åt mig! *náųg ır-e-klęnt òg tįmbrad, men òk-dyæ, ed-ır endą ųàr ed* nog är det besvärligt att hugga timmer, men att köra det är ändå värre, *qn-dzık-àta tųąm láįggara stòrųm* han gick efter två längre käppar, *ed-ı-*

[1]) Även regelb. *dòligar, -ast.*
[2]) Även *lògar(a), -ast* ock *làgar(a), -ast.*
[3]) Även *ògar(a), -ast.*
[4]) Förekommer endast i sms., t. ex. *òytastugǭ* det yttre rummet.
[5]) Angående denna betydelse se syntaxen.
[6]) Märk, att best. form saknas ock ersättes av superl., 'den större' t. ex. *stiyæstn;* jfr synt. § 22 C.

mutsı-dzároa kòyt ald-go det är mycket besvärligare att springa än att gå.

Superl. är oböjlig, utom i best. form, alltså t. ex. *ıtad-yár-ır-óyst àŋndzad* det här är det yttersta (ɔ: längst ned efter åns lopp belägna) änget, *an-stånd upo-ògast knàksam* han står på den högsta klinten, *ı-kam nýlast lòrdān* jag kom i lördags.

Superlativens best. form böjes på samma sätt som positivens (se § 90), alltså t. ex. *an a ba tuæ pòyka, o gàmblestn a-fad-að-amigrık* han har bara två pojkar, ock den äldre har farit till Amerika, *mìnstur ıro-gùædast* det minsta (ɔ: *pàrur* potatisen) äro bäst, *du-al-dzáro að-a-stýæstam* du ska ge det till den störste (l. den större), *sìenastn ı-so-dòlıg kòyta* den sista springer så dåligt.

Anm. Sammansättning av komp. l. superl. med subst. brukas ej.

§ 97. Advärbens komparation överensstämmer fullkomligt med adjektivens, alltså t. ex.

dòlı dåligt	*sèmbar(a)*	*samst*
krigt ofta	*krìggar(a)*	*krìggast*
làŋndza länge	*láŋgar(a)!*	*laŋgst*
sient sent	*sìenar(a)*	*sìenast*
snart hastigt; snart	*snárar(a)!*	*snárast*[1]
strat fort	*stràıðar(a)*	*stràıðast*
uàıdumt vida omkring	*uàıðumar(a)*	*uàıðumast.*

Anm. 1. Helt eller delvis utan motsvarighet bland adj. äro följande advärb:

dziena gärna	*àldar*	*elst*
—	*for* förr	*fuæst*
nar nära	*nàmar(a)*	*nàmast*
ual väl, noggrant[2]	*uàlar(a)*	*uàlast.*

Anm. 2. Som ett slags böjning skulle man möjligen kunna betrakta vissa grupper av lokaladvärb, så t. ex. följande: 1) *aut* ut, 2) *àute* ute, 3) *àuto* utifrån, 4) *áuter* utför, 5) *áutað* dit ut, 6) *àutomīn* där ute, 7) *àutonad* utanför, 8) *àutoter* utifrån, 9) *àutotīl* utanför. Alla eller de flästa av dessa former visa t. ex. *suð* söderut, i söder (*sùno, súter, súðad, sùnomīn, sùnonad, sùnoter, sùnotīl*), *iem* hem (*ìeme, ìemo, ìemter, ìemat, ìemomīn, ìemonad, ìemoter, ìemotīl*), *up* upp, *nð* ned, *in* in etc.

[1]) En biform *snast* förekommer dels som konjunktion = 'så snart som', dels i uttr. *snast-áð* 'närmast till hands'.

[2]) Det vanliga uttrycket för 'väl, bra' är *bra*.

RÄKNEORDEN.

A. Grundtal.

§ 98.

1.	*ịen, ịe, iet*	16.	*sịàksto*
2.	*tuer, tuo*	17.	*sịùtịo*
3.	*traịr, trị*	18.	*òtịo*
4.	*fịùærar, fỵra*	19.	*nìtịo*
5.	*fẹm*	20.	*tịúgu*
6.	*sịaks*	30.	*trèti*
7.	*sịu*	40.	*fỵrti*
8.	*òta*	50.	*fẹmti*
9.	*nịo* [a]	60.	*sịàksti*
10.	*tịo* [a]	70.	*sịùti*
11.	*àlor*	80.	*òti*
12.	*tolv*	90.	*nìti*
13.	*trèto*	100.	*ụndrað*
14.	*fịùærto*	1000.	*túsn* [1]
15.	*fẹmto*		

Talen 21—29, 31—39 etc. bildas vanligen på följande sätt: *tịuguíet. tịugutuér* l. *tịugutuó, tịugutráịr* l. *tịugutrí* etc., t. ex. *ạn-i fẹmtitáu o gómol* han är fämtiotvå år gammal, *ạm-tretitúe skàulkrịp ịar-i-býn nụ* vi ha trättiotvå skolbarn här i byn nu, *ạn-a-tịuguíet tàkar* han har 21 får (jfr *ịen-og-tịúgu*). Ofta höres dock också bildningen *ịen-og-tịúgu, tuer-og-tịúgu, traịr-og-tịugu* etc., t. ex. *ịg-i-troy-og-tịúgu ór* jag är 23 år, *a-uart*

a) I byarna väster om Dalälven säges *nịa, tịa*, i alla övriga byar *nịu, tịu*.

[1]) Jfr *tùsạnd* »tusan!»

tuar-og-sjuti klyvar det blev 72 klövjebördor. *an-ier jan-og-tjúgu tàkar* han äger 21 får. — Talen 200 etc. heta *tuo undrad, tri undrad, fyr undrad* etc.; talen 2000 etc. heta *tuo túsn, tri túsn, fyr túsn* etc.

Anm. Föregångna av 'många', uppträda 100 ock 1000 som neutrala substantiv, alltså *mìklu undrad* många hundra, *mìklu túsn* många tusen; *túsn* också i uttrycket *an-ja-túsna* han äger många tusen (eg. tusendena).

§ 99. Böjliga äro grundtalen *jan, tuer, traır, fjùærer*, alla de övriga oböjliga.

Såsom självständigt böjes *jan* 'en' på följande vis:

	m.	f.	n.
nom.	*jan*	*ja*	*iat*
dat.	*jànum*	*jànar*	*jàno*
ack.	*jan*	*jàna*[a]	= nom.

Exempel: *e-bar-ór for-jànar* det bar av för en (av flickorna), *ig-ar-int snìka meld-jàna* jag har inte förfärdigat mer än en (sked), *ulum-djáro ad-jàno* vi skola arbeta i lag (eg.: 'göra till ett'). — Den förenade formen avviker från den självständiga så till vida, att ändelserna i f. dat. ack., n. dat. försvinna, t. ex. *ig-a-snìkad bar-jan-stjìed* jag har förfärdigat bara en sked, *itja-byæra-du go-àta meld-jan-byto* inte behöver du gå efter mera än en bytta, *ig-riedar-int-mig min-jan-stúadi* jag reder mig inte med ett stöd.

Ordet *tuar* 'två' böjes sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	*tuer*	*tuar*	*tau*
dat.	*tuam*	= m.	= m.
ack.	*tuæ*	= nom.	= nom.

Ordet *traır* 'tre' böjes sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	*traır*	*triar*	*troy*
dat.	*trim*	= m.	= m.
ack.	*triuæ*	= nom.	= nom.

Ordet *fjùærer* 'fyra' böjes såsom självständigt sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	*fjùærer*	*fjùærer*	*fjùæra*

a) I Väsa ock Evetsbärg är ack. fem. lika med nom. *ja*.

dat.	*fyuærum*	= m.	= m.
ack.	*fyuæra*	= nom.	= nom.

Den förenade formen avviker så till vida, att ändelsen bortfaller i m. f. nom. ack.

Anm. 1. I detta sammanhang omnämnas lämpligen orden *or* 'halv', *óroðar* 'halvannan' ock *bòðar* 'båda'. Det förstnämnda böjes som adj. enl. § 74; *óvoðar* böjes på följande vis:

	m.	f.	n.
nom.	*óroðar*	*óroðar*	*ortąnað*
dat.	—	*óroðar*	—
ack.	*ovąnąnąn*	= nom.	= nom.

Säsom självständigt böjes ordet *bòðar* sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	*bòðar*	*bòðar*	*bòðų*
gen.	*bòðųmas*	= m.	= m.
dat.	*bòðųm*	= m.	= m.
ack.	*bòða*	= nom.	= nom.

Den förenade formen däremot böjes:

	m. f.	n.
nom. ack.	*boð*	*bòðą*
gen.	*boð*	= m.
dat.	*bòðųm*	= m.

Anm. 2. Här kan också omnämnas det oböjliga *įęnda* 'enda[a]', som, utom då det starkt betonas, får formen *įęnd*, t. ex. *e-ı-dąn-įęnd gáųgg ıg-a-sít-ąn* det är den enda gången jag sett honom.

B. Ordningstal.

§ 100.	1.	*fyæstn*	10.	*tìundn*
	2.	*óðarn*	11.	*èloptn*
	3.	*trìn*	12.	*tòlptn*
	4.	*fyuærdn*	13.	*trètondn*
	5.	*fèmtn*	17.	*syùtiondn*
	6.	*syàkstn*	20.	*tyùgundn*
	7.	*syùndn*	30.	*tretìundn*
	8.	*òtundn*	31.	*trètifyæstn*
	9.	*nìundn*	32.	*trètióðarn.*

Ordningstalen ha här anförts i sin självständiga form, som betyder 'den förste' etc. ock som böjes enligt § 90; men vid

---

a) I Brunsbärg heter 'någon enda' *nogar-įęnda.*

sidan härav förekommer också en förenad, ändelselös form, t. ex. *fụæst-gáụnǵʒn ıg-sóg-dıg* första gången jag såg dig, *ạn-ı̯ bà̱r ọ-oðar-ò̱rą* han är bara på andra året[1], *u̱lụm-tógo u̯a̯n-trì̱ tól̲* vi ska ta var tredje tall.

Anm. 1. Några ord motsvarande rspr:s 'den hundrade' ock 'den tusende' förekomma ej, utan uttryckas dessa begrepp medels omskrivningar, t. ex. *ạn̲ so-u̯ar̲t nụmær-ụ̀n̲drað* han som blev n:o 100 etc.

Anm. 2. Substantiv, som uttrycka antal, äro följande: *tı̯a̲g* m. tiotal, *tyl̲pt* f. tolft, *dùsı̯n* n. dussin, *tı̯u̲g* n. tjog. — Substantiv, som beteckna del, äro *æl̲pt* m., *àl̲pā̲rt* m. hälft, *trı̱̀ðụ̄g̲g* tredjedel, *fı̯ùærdụ̄g̲g* fjärdedel, *òt̲ụ̄g̲g* åttondel, *trı̱̀dı̯̄e̲l* tredjedel etc.[2] — Mångfaldigande adjektiv äro: *tu̯ı̀fōl̲d* tvåfaldig, *trı̀fōl̲d* trefaldig.

[1]) Jfr det självständiga *ıg-ır-ọ-fı̯uærtọndą* jag är på fjortonde (året).

[2]) 'Tionde' (prästskatt) heter *tı̀ụ̲n̲d* n.

PRONOMINA.

A. Personliga pronomina.

§ 101. Första ock andra personens pron. uppvisa följande former:

		beton.	obeton.
1:a pers.	sg. nom.	*ig*	*ig* [*i* före kons.]
	obl.	*mig*	*mig*
	pl. nom.	*uir*[a]	*uir*
	obl.	*uæs*	*uæs*
2:a pers.	sg. nom.	*du*[b]	*du*
	obl.	*dig*	*dig*
	pl. nom.	*ir*[c]	*ir*
	obl.	*ið*	*ið*, *iða*.

Anm. 1. Efter ord, som sluta på vokal, får sg. av 2:a pers. pron. *ð* i st. f. *d* i uddljudet, t. ex. *kriŋga-ðig tuá-ðig* skynda dig att tvätta dig, *uart-a-ðu-ni uárið* vart har du nu varit? Detta gäller dock ej, då det i satssammanhanget på vokal slutande ordet egentligen har ett *ð* i slutljudet, t. ex. *ig-sár a-díg* jag talar till dig, *ir-a-dú* är det du? (jfr *að* till, *að* det).

Anm. 2. Märk den allmänt uppträdande företeelsen, att *r* i slutljud bortfaller framför ord, som börjar konsonant, t. ex. *uart-ani-i uárið* vart han I varit?

Anm. 3. Biformen *iða* av andra pers. plur. i obet. ställning uppträder endast i slutet av fraser ock har alltid huvudton på ultima, t. ex. *ùndo-min-iðá* undan med er!

---

a) Evetsbärg *uir*, alla övriga byar *uið*.
b) Evetsbärg *duug*, obet. *duug*.
c) Evetsbärg *ir*, alla övriga byar *ið*.

§ 102. Tredje personens pronomen har följande former:

		beton.	obeton.
sg. m.	nom.	*ą̣n*	*ą̣n*
	gen.	*ǫ̀nųmes, os̱*	*os*
	dat.	*ǫ̀nųm*	*ǫnųm, ǫm*
	ack.	*ą̣n*	*ą̣n*
sg. f.	nom.	*ǫ*	*ǫ*
	gen.	*ę̀neras, ę̀nes*	*ęnes*
	dat.	*ę̀ner*	*ęner, ęn*
	ack.	*ǫn, ǫ̀na*	*ǫn, ǫna*
sg. n.	nom.	*ęð*	*ęð*
	dat.	*dy̨æ*	*dy̨æ*
	ack.	= nom.	= nom.
pl. m. f. n.	nom.	*dɪ̨er* [a]	*dɪ̨er*
	gen.	*dɪ̨̀erases, dɪ̨̀eras*	*dɪ̨eras*
	dat. ack.	*dɪ̨em, dy̨æm*	*dɪ̨em, dy̨æm.*

Anm. 1. I stället för *ą̣n* 'han, honom' brukas *ṇ*, då näst föregående ord slutar på dental, ock *n*, då näst föregående ord slutar på vokal, t. ex. *old-ṇ-ǫ́ ę́ṇ* håller han på ännu? *ąn-ùld ɪ-ųę́g-sagd-ṇ* han skulle i väg, sade han, *gǫ́-n nų́* går han nu? *ąn-λlų́-æn so-n-ɪ̨æpt mąst-ṇ-dùgde* han slog honom så att han skrek så mycket han orkade. *gás-ṇ ę́ṇ díggęn* jäser degen än? *ar-ę-dų́ so-al-dʒųro-n* är det du som skall göra den? *ąn-ad-kólt-ṇ pitrɪ* han hade kallat honom dumbom, *ev-áųt-ṇ* kasta ut honom!

Anm. 2. Alla på *d* börjande former ha biformer med *ð* i uddljudet (*ðy̨æ*, *ðɪ̨em* etc.), ock angående dessa gälla de regler, som framställts i § 101 anm. 1.

Anm. 3. De endast i obeton. ställning förekommande formerna *ǫnųm*, *ǫna*, *ęnes*, *ęner*, *dɪ̨eras* få sin huvudton på ultima, t. ex. *ųęn-ųíl-du-ǫnų́m* vad vill du honom? *kùlų-ęnę̄s ar-ę-sakt-sít* hännes flicka har jag sett.

§ 103. Det reflexiva 'sig' heter *sɪ̨g*, obeton. *sɪg*; 'varandra' heter dat. *ųeròðrųm*, ack. *ųęnànąn*.

B. Possessiva pronomina.

§ 104. De personliga singularpronomina motsvaras av *męn* 'min', *dęn* (*ðęn*) 'din', *sęn* 'sin', vilka böjas enligt följande paradigm:

a) I Väsa ock Evetsbärg är nom. = ack. *dɪ̨em*, obet. *dɪ̨em*.

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*mǫn*	*mǫr*	*mat*
	dat.	*màrnum*	*mìnur* (*maın*)	*màıno* (*maın*)[a]
	ack.	*mǫn*	*màına* (*maın*)	*mat*
pl.	nom.	*màınar* (*maın*)	*màınar* (*maın*)	*màınu*
	dat.	*màınum*	= m.	= m.
	ack.	*màına* (*maın*)	= nom.	= nom.

Anm. De inom parentes stående formerna brukas, då possess. pron. står förenat ock före sitt substantiv, de övriga formerna i alla andra fall; se vidare syntaxen.

§ 105. De personliga pluralpronomina motsvaras av *uǫr* 'vår', *iðar* 'eder', *sǫn* 'sin'. Om böjningen av *sǫn* se § 104; *uǫr* ock *iðar* böjas på följande sätt:

a) *uǫr* 'vår'

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*uǫr*[b]	*uær*	*uæt*
	dat.	*ùærum*	*ùærar* (*uær*)	*ùæro* (*uær*)
	ack.	*uæn*	*ùæra* (*uær*)	*uæt*
pl.	nom.	*ùærar* (*uær*)	*ùærar* (*uær*)	*ùæru*
	dat.	*ùærum*	= m.	= m.
	ack.	*ùæra* (*uær*)	= nom.	= nom.

b) *iðar* 'eder'

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*iðar*	*iðu*	*iðot*
	dat.	*iðum*	*iðer*	*iðer*
	ack.	*iðon*	*iðu*	*iðot*
pl.	nom.	*iðrer* (*iðer*)	*iðrer* (*iðer*)	*iðru* (*iðu*)
	dat.	*iðrum*	= m.	= m.
	ack.	*iðer*	= nom.	= nom.

Anm. 1. Om de inom parentes satta formerna gäller vad som sagts i § 104 anm.

Anm. 2. Märkas bör, att de postponerade formerna av pron. *iðar* alltid ha huvudton på ultima, t. ex. *ıg-a-sıt ràkun-ıðǫn ı-dág* jag har sett er hund i dag, *ır-e-krìpar-ıðrēr e-dár* är det edra barn det där?

---

a) I byarna väster om Dalälven har dat. n. formen *màına*, i alla övriga byar *màınu*.

b) De flästa byarna ha nom. mask. lika med fem.: *uær*.

C. Demonstrativa pronomina.

§ 106. Pron. *isṇ* 'denne, den här' förekommer både förenat ock självständigt, t. ex. *æð-a-do-fil ìtað-óræð fa-fráṃ nú* ja, nu har det här året gått förbi, *ʒúst isụ-nę* just den här (flickan).

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*isṇ, isṇ*	*isụ*	*ìtað*
	gen.	*isụmas*	*ìsæras*	—
	dat.	*isụm*	*ìsær* (*ìs*)	*ìso* (*ìs*)
	ack.	*isạn*	*ìsa* (*ìs*)	*ìtað*
pl.	nom.	*ìsær* (*ìs*)	*ìsær* (*ìs*)	*isụ*
	gen.	*isụmas*	= m.	—
	dat.	*isụm*	= m.	= m.
	ack.	*ìsa* (*ìs*)	= nom.	= nom.

Anm. 1. De inom parentes satta formerna äro »förenade» biformer.

Anm. 2. I likhet med *isṇ* böjes första sms.-leden i pron. *isṇ-ʒár, isṇ-ʒánę* 'den här'[a]; dock bör märkas, att endast de förenade formerna användas, t. ex. *ìs-ʒá kàlar* 'de här karlarna'. Gen. av *isṇ-ʒár* heter *isụmʒáras*, f. *isʒáras*. Pron. *isṇ-ʒánę* förekommer endast självständigt.

Anm. 3. Yngre personer använda ofta den fem. nom.-formen *isụ* även i ack.

§ 107. Det demonstrativa pron. *aṇ* 'den, den där' förekommer endast förenat. Det böjes i likhet med personl. pron. *aṇ, o, æð*. alltså t. ex. *i-ònụm gàrdạm bỳdʒær-o* i den där gården bor hon, *ó stúgo a-stànda ʒár* den stugan har stått här, *upo-a-ụ́ísæð* på det viset, *atri-dỳæ-tína* på den tiden, *aṇ-uld-dʒáro dỳæm tau-párę fúæst* han skulle göra de två paren först.

§ 108. Pron. *aṇ-dár* 'den där' förekommer både förenat ock självständigt[a], t. ex. *sʒó, u-dạn-dá far* se, hur den där beter sig, *do-ðá kùla* den där flickan. Det böjes på följande sätt:

		m.	f.	n.
sg.	nom. ack.	*aṇ-dár, dạn-dár*	*o-ðár, do-ðár*	*æ-dár*
	gen.	*dỳæmdáras*	*dỳæðáras*	—

a) Pron. *isṇ-ʒár* ock *aṇ-dár* ha, utom i Åsen, antecknats endast i Näset ock Blybärg; i de flästa byarna förekommer endast ett pron. *isṇ-ʒáṇ* (resp. *aṇ-dáṇ*), som uppträder både förenat ock självständigt.

		m.	f.	n.
sg.	dat.	*om-dár, dom-dár, dyæm-dár*	*dyæ-ðár*[a]	*dyæ-ðár*
pl.	nom.	*dię-ðár*	= m.	= m.
	gen.	*dyæmdáres*		
dat.	ack.	*dyæm-dár*		

Biformen *ǫn-dánę* förekommer endast självständigt.

Anm. Alla på *d* början̈de former ha biformer med *ð* i uddljudet (*dom-dár, ðyæ-ðár* etc.), ock angående dessas användning gälla de regler, som framställts i § 101 anm. 1.

§ 109. Det oböjliga *sǫmu* 'samma' förekommer vanligen endast såsom förenat. Någon gång begagnas det dock determinativt ock självständigt, t. ex. *a-ı-sǫmu sos-ıg-a-fáı fór* 'det är samma (sort, slag etc.) som jag har fått förr'; mycket vanligt är *a-sǫmu* 'detsamma, likgiltigt', t. ex. *a-dzár a-sǫmu* 'det gör detsamma'. Likaledes brukas *sumu-įęn* (*įę, ıęt*) 'samma en, densamma', t. ex. *ad-ır sumu-įęn so-fuæ-ıar-ı-uıtres* det är samma en som for här i vintras.

§ 110. Pron. *sıuæv* 'själv' brukas dels adjektiviskt i betydelsen 'självaste, till ock med' ock är då oböjligt, t. ex. *sıuæv-gǫmkaIįgga dąnsad ı-gåsıbūðum ı-kuálds* 'till ock med gummorna dansade i Gessiîäbodarna i går kväll', dels substantiviskt i betydelsen 'själv' ock heter då i sg. *sıuæv*, i pl. nom. *sıuævar*, dat. *sıuævum*, t. ex. *dię-fǫ skuld-ǫ sıg-sıuævar* de få skylla sig själva, *ú-ðıęr-ovo-stalt-tıl a-sıg-sıuævum* hur de ha ställt till åt sig!

Anm. Uttr. *sıuævın* (*-qm, -qn*) betyder 'djävulen', t. ex. *fast-sıuævın-ad kumı-frąm* om också djävulen visade sig.

§ 111. Pron. *ƛaık* 'sådan, dylik' böjes fullständigt som ett adj. enligt § 74, t. ex. *qn-al-tàı autı-ƛàıko* man skall tiga om sådant, *bąr ıg-ad-dugo-fǫ kùlu ƛàıkar* bara jag kunde få flickorna att bli sådana.

Anm. Detta pron. kan också böjas som ett adj. i best. form enligt § 90, alltså t. ex. *ƛàıįsın fisk* sådan fisk, *ƛàıku grár* en dylik grop, *ıįsa-tuæst-ıg sàı-nod a-ƛàıkqm-àrum* inte tordes jag säga något åt en sådan där härre.

---

a) Dat. fem. heter i Näset ock Blybärg *ęn-dár*.

D. Relativt pronomen.

§ 112. Målets enda relativ är *so* 'som', vilket pron. efter determinativet *sųmu* (men ej efter *sųmu-įęn*) har formen *sos*, t. ex. *e-ųa-sakt sųmu-kál, sos ig-a-sįt įęsn fyr* det var samma man, som jag har sett en gång förut.

E. Interrogativa pronomina.

§ 113. Det allmänt frågande 'vem' heter *ųęr* ock har följande böjningsformer:

	m. f.	n.
nom.	*ųęr*	*ųęn*
gen.	*ųàrųmes*	—
dat.	*ųàrųm*	*ųàro*
ack.	—	= nom.

Särskilda fem.-former finnas ej; så t. ex. frågas *ųàrųm fųgd-du* 'vem följde du', även om man vet, att följeslagaren var en kvinna. Helt naturligt brukas detta pron. endast självständigt.

§ 114. Både självständigt ock förenat brukas däremot *ùkįn* 'vilken, vem, hurudan', som böjes sålunda:

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*ùkįn*	*ùkų*	*ùkad*
	gen.	*ùkųmes*	*ùkeres*	—
	dat.	*ùkųm*	*ùker (uk)*	*ùko (uk)*
	ack.	*ùkąn*	*ùka (uk)*	*ùkad*
pl.	nom.	*ùker (uk)*	*ùker (uk)*	*ùkų*
	gen.	*ùkųmes*	= m.	—
	dat.	*ùkųm*	= m.	= m.
	ack.	*ùka (uk)*	= nom.	= nom.

Anm. 1. De inom parentes stående formerna brukas, då pron. står förenat.

Anm. 2. Yngre personer begagna formen *ùkų* även i ack. f.

§ 115. 'Vad för en' heter *ųąnfœrįęn* (*-įę*, *-ęt*), plur. *ųąn-fœnogrēr*, då det står självständigt, varvid bör märkas, att värbet

nästan alltid förekommer inskjutet mellan pron:s olika delar, t. ex. *uąn-uár a-dá-fu-nogrär* vad var det där för ena? Angående den vidare böjningen se *ịan* (§ 99) ock *nógar* (§ 117).

§ 116. 'Vilkendera, vilken av dem' heter *ùkịndıar* ock böjes sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	*ùkịndıar*	*ùkųdıar*	*ùkadıar*
gen.	*ùkųmdıarās*	*ùkdıar*	—
dat.	*ùkųmdıar*	*ùkdıar*	*ùkdıar*
ack.	*ùkąndıar*	= nom.	= nom.

F. Indefinita pronomina.

§ 117. 'Någon' heter *nógar* ock böjes enligt följande paradigm:

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*nógar*	*nógų*	*noð*
	gen.	*nógųmas*	—	—
	dat.	*nógųm*	*nógar* (*nog*)	*nógar(o)* (*nog*)
	ack.	*non*	*nógar(a)* (*nog*)	= nom.
pl.	nom.	*nógrar* (*nog*)	*nógrar* (*nog*)	*nógų*
	dat.	*nógųm*	= m.	= m.
	ack.	*nogar(a)* (*nog*)	= nom.	= nom.

Anm. 1. De inom parentes stående formerna begagnas, då pron. står förenat; framför ord, som börjar på konsonant, ersättes *nog* ofta av *no*.

Anm. 2. Då detta pron. avslutar en fras ock ej är betonat, få de två- eller flerstaviga formerna huvudton på ultima, t. ex. *að-ị-fıl-nogųmās* det är väl någons[1], *naug àrar-að-a-nogų́m* nog tillhör det någon, *a-uá-fıl-nogrär* det var väl några (= en ock annan), *a-uárd-do-fıl-a-dá nýtut-a-nogär* nog blir det väl nyttigt till något.

Anm. 3. Yngre personer begagna formen *nógų* även i ack. f.

§ 118. 'Ingen' heter *ìndʒịn* ock böjes sålunda:

		m.	f.	n.
sg.	nom.	*ìndʒịn*	*ìggų*	*ìntnoð* (fören. o. självst.) *ìnta(ð)* (självst.) *ìggųtìgg* (självst.)
	gen.	*ìggųmas*	—	—

[1]) Jfr *að-ị-fıl-nógųmas* det är väl ändå någons.

sg.	dat.	*ìŋgųm*	*ìŋger* (*iŋg*)	*ìŋgo*[a]
	ack.	*ìŋgąn*	*ìŋga* (*iŋg*)	= nom.
pl.	nom.	*ìŋger* (*iŋg*)	*ìŋger* (*iŋg*)	*ìŋgų*
	dat.	*ìŋgųm*	= m.	= m.
	ack.	*ìŋga* (*iŋg*)	= nom.	= nom.

'Ingendera' heter *ìndʒindıer* eller *ųàųndʒindıer*; första leden av båda böjes i likhet med *ìndʒin*, varvid de förenade formerna användas (utom i f. dat. *ìŋgedıer*), alltså t. ex. sg. dat. m. *ìŋgųmdıer*, sg. f. nom. *ųàųŋgųdıer*, sg. n. nom. ack. *ųàųŋgadıer*; andra leden är ändelselös, utom i genitiverna *ìŋgųmdıerēs*, *ìŋgedıerēs* ock *ųàųŋgųmdıerēs*.

Anm. Om detta pronomens akcentuering, då det står i slutet av en fras, gäller detsamma, som i § 117 anm. 2 sagts om *nógar*, alltså t. ex. *ed-ír-ìŋgųmēs* det är ingen, som äger det[1], *du-gǫ-do-fıl-ìnt-dú-ìŋgō* du märker då ingenting.

§ 119. Rspr:s 'var, varje' motsvaras av flera olika pronomina. Det defektiva *ųer* 'var, varje', som endast brukas adjektiviskt, har följande former:

	m.	f.	n.
nom.	*ųer*	*ųer*	*ųart*
dat.	*ųàrųm*	*ųar*	*ųar*
ack.	*ųąn*	*ųer*	*ųart*

Substantiviskt brukas dat. *ųàrųm*, t. ex. *dʒáv ųàrųm ìen-káku* ge en kaka åt var ock en.

Anm. 1. Detta pron. begagnas också i uttr. som 'varannan, var tredje', t. ex. ack. *ųąn ąnąn tól* varannan tall, *ųar fiùœrd grǫko* var fjärde gran.

Anm. 2. Yngre personer begagna formen *ìŋgų* även i ack. f.

Endast i uttr. som 'en var, två var', etc. förekommer pron. *ųàrn* (f. *ųàrų*) ock *ųòrn* (f. *ųòrų*), t. ex. *dıer-ovo ìen-búœk ųàrn* de ha en bok var (ɔ: pojkarna), *dıer-ovo-sakt íet-àrmklāð ųòrų* de ha en halsduk var (ɔ: flickorna)[2]. — 'Var sin' heter *ųó(r) sén* eller *ųé(r) sén*, t. ex. *fìŋgųm ųó sèn-àto* vi fingo var sin mössa; se vidare synt. § 35.

---

a) Dat. n. heter i byarna väster om Dalälven *ìŋga*, i övriga byar (utom i Garbärg) *ìŋgu*, i Garbärg *ìŋger*.

---

[1]) Jfr *eð-ır-ìŋgųmes* det är ingens.

[2]) Alldeles samma användning som dessa ha *ųòrndıer* (f. *ųòrųdıer*) ock *ųàrndıer* (f. *ųárųdıer*).

Vidare märkes i detta sammanhang det adjektiviska *uar-ȩnda* (n. *uartȩnda*), det substantiviska *uarȩnda ȩ́n* 'varenda en' ock det både substantiviskt ock adjektiviskt brukade *uarog-ȩ́n* 'var ock en' (f. *uarogȩ*, n. *uartogȩt*), av vilkat senare finnes gen. *uarųmogȩnųmas* ock dat. *uarųmogȩnųm*.

§ 120. 'Vilken som hälst' heter *ȩ̀ændа ùkȩn* eller *lаꝛk-ùkȩn*; förra leden är oböjlig, den senare böjes såsom *ukȩn* (§ 114), varvid dock märkes, att sg. n. nom. ack. bildas med *uąn* i st. f. med *ùkað*, då ordet står självständigt, alltså t. ex. *laꝛk-ùkȩn bela-dzáro-að* vem som hälst kan göra det, *a-dug-do-fil-a-dar ad-ȩ̀ænda-ùkar* det där duger väl åt vilken (flicka) som hälst, *o-ꝛr-sakt-duktig ad-ȩ̀ænda-ùko* hon är duktig till vad som hälst, *laꝛk-uą́n an-spý-dig, so-uíl-du-int suæro* vad man än frågar dig, så vill du inte svara[1].

Dessa båda pron. uttryck begagnas både substantiviskt ock adjektiviskt; endast adjektiviskt begagnas däremot *ȩ̀ænda-uą́n-for* ock *laꝛk-uą́n-for*, t. ex. *ąn-ad-balt-spyr ȩ̀ænda-uą́n-fo kul-ųr-ꝛ-bým, so-àd-dig suæro-laꝛkt* vilken flicka här i byn han än frågade, så finge han samma svar.

Endast substantiviskt ock endast i nom. ock dat. brukas *laꝛk-uár* (dat. *-uàrųm*) ock *ȩ̀ænda-uár*, t. ex. *du-ꝛ-sakt-dú laꝛk-tsýæn og-laꝛk-uár* du är minsann lika talför som vem som hälst.

§ 121. Det obestämda 'annan' heter *àlar*, vilket ord är oböjligt, t. ex. *ar-ꝛýæt nog-àla-stòra* tag hit några andra käppar, *ȩn-àla frꝛòdag* nästa fredag, *ar-ꝛúæt ȩn-àlar-a-mꝛg* tag hit en annan (rock) åt mig, *a-ką́n kýmo àla-mòrar ꝛ-óvuð* det kan komma andra myror i huvudet (d. v. s. du kan komma på andra tankar).

'Någon annan' heter *nogaràlar* (gen. *nogųmàlaras*, dat. *nogųmàlar*, ack. *nonàlar*); 'en ock annan' heter *nógar-ald-ąnar* (m. ack. *nón-ald-ąnąn*, f. *nógų-ald-ąnų*, n. *nóð-ald-ąnað*)[2].

Det bestämda 'den andre' heter, då det står självständigt, *ódarn* eller *dąn-ódarn*; *ódarn* böjes som ett självst. adj. i bestämd form (§ 90), *dąn* som förra leden i pron. *dąn-dár* (§ 108), varvid dock märkes, att former utan uddljudande *d* (*ð*) ej

---

[1]) Se vidare synt. § 38.

[2]) Pron. *ąnar* 'annan' brukas också i uttr. som t. ex. *du-sꝛr-áut ꝛlaꝛs-ąna-buse* du ser ut som en annan buse.

förekomma i denna ställning, alltså t. ex. *dǯár-ad a-dyæm-òðrąm* giv det åt den andre, *òðrar ovo-fárið* de andra ha farit, *ąm ðlaid-ór òdrų* vi ha slagit de andra (ängena), *ad-ir i-òðrųnas* det är den andras (d. v. s. i den andra getens mjölk). — Som förenat heter detta pron. *ódar* ock är oböjligt, t. ex. *uhųm dait-að-óðe-kùlųm* vi skola bort till de andra flickorna.

'Den ene — den andre' uttryckes genom *įęn—óðern* eller genom *įęn—įęn*, t. ex. *ig-a-gárt įęn sùk og-įnt-įęna* jag har gjort den ena strumpan, men inte den andra, *įęn ad-mų́n upuid-àrað-að-įęnųm* den ene hade munnen intill örat på den andre.

§ 122. Det defektiva 'somt, somliga' har såsom självständigt följande former: sg. n. nom. ack. *sųmt*, dat. *sùmo*, pl. nom. *sùmer*, dat. *sùmųm*, ack. *sùma*. Den förenade formen avviker därutinnan, att den blir ändelselös (*sųm*) i pl. nom. ack.

§ 123. 'Man, en' heter *ąn* (-*ņ*, -*n*), dat. *ǫm*, t. ex. *bą-ðię-uànt, ąn-i-bùændę, so-kùægo-ðiær-įnt dáit-ad-ǫm dyæ* så snart de tro, att man är bonde, så se de inte ens på en. Någon gen. motsvarande rspr:s 'ens' finnes ej.

§ 124. 'Endera, en av dem' heter *įęndiar*. 'Få' heter *fòer*, vilket ord dock begagnas ganska sällan (i stället säges *bą-nógrer, įnt-so-mìkler* o. d.), t. ex. *dię-ua-fòe, díer* de voro minsann inte många.

VÄRBEN.

A. Tempusbildning.

a) Starka värb.

§ 125. I avseende på tempusbildning ha de starka värben ordnats i 6 klasser, varvid indelningsgrunden utgjorts av stamvokalerna i preteritum ock supinum.

§ 126. **1:a klassen:** pret. *ı̯ɐ̑*, sup. *ı* (*ı̯*).

bàı̯ta bita	*bı̯ɐ̑t*	*bitıə*
dràı̯va driva	*drı̯ɐ̑v*	*drivıə*
fàı̯sa fisa	*fı̯ɐ̑s*	*fisıə*
gràı̯na gråta	*grı̯ɐ̑n*	*grı̯nıə*
klàı̯va klättra	*klı̯ɐ̑v*	*klivıə*
làı̯ða lida	*lı̯ɐ̑ð*	*liðıə*
màı̯ga pissa	*mı̯ɐ̑g*	*mı̯ɐə*
ràı̯ða rida	*rı̯ɐ̑ð*	*riðıə*
ràı̯va riva[1]	*rı̯ɐ̑v*	*rivıə*
ru̯àı̯ða vrida	*ru̯ı̯ɐ̑ð*	*ru̯iðıə*
ru̯àı̯na pipa	*ru̯ı̯ɐ̑n*	*ru̯ı̯nıə*
skàı̯na skina	*skı̯ɐ̑n*	*skı̯nıə*[a]
skràı̯ða skrida	*skrı̯ɐ̑ð*	*skriðıə*
ƛlàı̯ta slita	*ƛlı̯ɐ̑t*	*ƛlitıə*
stàı̯ga stiga	*stı̯ɐ̑g*	*stı̯ɐə*
su̯àı̯ða brinna (om skog)[2]	*su̯ı̯ɐ̑ð*	*su̯iðıə*

a) I alla byar utom Åsen heter pret. *sʃı̯ɐ̑n* ock sup. *sʃı̯nıə*.

[1]) Med dep. *ràı̯vas* slåss (sup. *rivıs*).
[2]) Jfr *su̯àı̯ða* 'svida' enligt § 135 C.

u̯à̯ka vika	*u̯ɛ̯k*	*u̯íʃʂɪð*
trà̯vas trivas	*trɪɛ̯řs*	*trívɪs*
u̯à̯na vina	*u̯ɪɛn*	*u̯ínɪð*

Anm. Märkas bör, att de värb, vilkas stam i infin. ock pret. slutar på *g*, förlora detta *g* i supinum, varvid *ɪ* förlänges.

§ 127. **2:a klassen:** pret. *o̯*, sup. *u* (*u̯*) eller *uæ*.

bɪ̯ùæða bjuda	*bo̯ð*	*búæðɪð*[a]
brɪ̯ùæta bryta	*bro̯t*	*brútɪð*
drɪ̯ùæpa drypa	*dro̯p*	*drúpɪð*
flɪ̯ùæga flyga	*flo̯g*	*flu̯að*
flɪ̯ùæta flyta	*flo̯t*	*flútɪð*
frɪ̯ùæsa frysa	*fro̯s*	*frúsɪð*
glàu̯pa sluka	*glo̯p*	*glúpɪð*
grɪ̯ùæpa grovmala	*gro̯p*	*grúpɪð*
klɪ̯ùæva klyva	*klo̯r*	*klúvɪð*
krɪ̯ùæpa krypa	*kro̯p*	*krúpɪð*
làu̯ta luta	*lo̯t*	*lútɪð*
lɪ̯ùæga ljuga	*lo̯g*	*lu̯að*
nɪ̯u̯æpa nypa	*no̯p*	*núpɪð*
nɪ̯u̯æsa nysa	*no̯s*	*núsɪð*
rɪ̯ùæta råma	*ro̯t*	*rútɪð*
sàu̯ga suga	*so̯g*	*su̯að*
sàu̯pa supa	*so̯p*	*súpɪð*
sɪ̯ùæða koka (intr.)	*so̯ð*	*súæðɪð*
sʃʂu̯æta skjuta	*sko̯t*	*skúætɪð*
strɪ̯ùæka stryka	*stro̯k*	*strúʃʂɪð*

Anm. 1. Angående *u̯* för *u* i supinum gäller vad som sagts om *ɪ̯* i § 126 anm. 1.

Anm. 2. Av *nɪ̯u̯æta* 'njuta' finnes endast infin. ock pres. *nɪ̯u̯æt*; av 'tryta' endast pret. *tro̯t*. Värbet *tɪ̯u̯æta* 'tjuta', som eljes böjes efter 1:a svaga konj., har pres. *tɪ̯u̯æt*.

§ 128. **3:e klassen:** A) pret. *a* (*au̯*), sup. *u* eller *uæ*;
B) pret. *o*, sup. *u*;
C) pret. *o̯*, sup. *o̯*.

A) *brɪ̯na* brinna	*bran̯*	*brùnað*
dìmpa dimpa	*damp*	*dùmpað*

a) I alla byar utom Åsen är pret.-vokalen *o̯* (på åtskilliga håll närmande sig *a̯*), alltsåa *bo̯ð*, *bro̯t*, *dro̯p* etc.

	fį̀na finna[1]	*fąn*	*fų̀nad*
	fosųį̀na försvinna	*fosųą́n*	*fosųų̀nad*
	klį̀ŋga klinga[2]	*klaųŋg*[a]	*klų̀ndʒad*
	kràla vimla	*kral*	*krùlad*
	fonį̀ma förnimma	*foną́m*	*fonų̀mad*
	ràka räcka	*rak*	*rùtʃad*
	sį̀ma simma	*sąm*[b]	*sų̀mad*
	sį̀ŋga ljuda	*saųŋg*[a]	*sų̀ndʒad*
	skųala genljuda	*skųal*	*skùælad*
	λlį̀ŋga ragla	*λlaųŋg*[a]	*λlų̀ndʒad*
	λlìpa slippa	*λlap*	*λlùpad*
	smàla smälla	*smal*	*smùælad*
	smàlta smälta	*smalt*	*smùæltad*
	spį̀ana sparka[3]	*spąn*	*spų̀ænad*
	spį̀na spinna	*spąn*	*spų̀nad*
	sųàla svälla	*sųal*	*sùælad*
	sųàlta svälta	*sųalt*	*sùæltad*
	ųàla pösa	*ųal*	*ùælad*
	ųalta välta	*ųalt*	*ùæltad*
	ųarda bli	*ųart*	*ùærtad*
	ųį̀na vinna; hinna	*ųąn*	*ų̀ænad*
B)	*bį̀nda* binda	*bot*	*bų̀ndad*
	drìka dricka	*drok*	*drùtʃad*
	gnàla gnälla	*gnol*	*gnùlad*
	knàka knäppa	*knok*	*knùtʃad*
	nàga stånga[4]	*nog*	*nùdʒad*
	sìka sjunka	*sok*	*sùtʃad*
	snàta fara hastigt fram	*snot*	*snùtad*
	spràta hoppa	*sprot*	*sprùtad*
	sprìka spricka	*sprok*	*sprùtʃad*
	stàka stänka, duggrägna	*stok*	*stùtʃad*
	stìka sticka	*stok*	*stùtʃad*

a) Brunsbärg *kloųŋg*, *soųŋg*, *λloųŋg* etc.
b) Evetsbärg *sį̀ma* enligt 1:a svaga konj.

[1]) Med dep. *fį̀nas* 'finnas'.
[2]) Jfr *klį̀ndʒa* 'klättra' enligt § 135 A.
[3]) Med dep. *spį̀anas* 'sparka omkring sig'.
[4]) Med dep. *nàgas* 'stångas'.

stịŋga stinga	*stok*	*stụndʒed*
tụga tugga	*tog*	*tụdʒed*
C) *ɪọpa* jälpa[a]	*op*[1]	*ọped*
mɪọka mjölka[b]	*mok*	*mọtʃed*
stʃọva skälva	*skov*	*skọveð*

§ 129. **4:e klassen:** A) pret. *a*; B) pret. *o*.

A) *bɪáro* bära	*bar*	*búærɪd*
bìða ivrigt bedja	*bad*	*bádɪd*
drépo döda	*drap*	*drépɪd*
dʒáto omnämna	*gat*	*dʒietɪd*
dʒávo giva	*gav*	*dʒivɪd*
ɪáso jäsa	*as*	*iesɪd*
kụmo komma[c 2]	*kam*	*kụmɪd*
kuádo sjunga	*kuad*	*kuáðɪð*
léso läsa	*las*	*lésɪd*
ráko driva	*rak*	*rátʃɪd*
stʃáro skära	*skar*	*skúærɪd*
stɪálo stjäla[3]	*stal*	*stúælɪd*
uágo väga	*uag*	*uèed*
uávo väva	*uav*	*uávɪd*
uóro vara	*uar*	*uárɪd*[4]
B) *ɪáto* äta	*ot*	*ietɪd*
lìga ligga	*log*	*laɪd*
sɪọ se[d]	*sog*	*sɪt*

a) I avseende på böjningen av 'jälpa' överensstämmer Brunsbärg med Åsen; Loka ock Evetsbärg ha pret. *ɪọpte*, sup. *ɪọped*; Näset pret. *ọpte*, sup. *ọped*; Klitten pret. *ɪop*, sup. *ọped*; Blybärg, Gåsvarv ock Karlsarvet pret. *ɪọpte*, sup. *ọped*; Garbärg pret. *ɪọpte*, sup. *ɪopt*.
b) Alla byarna, utom Åsen ock Evetsbärg (som ha infin. *mɪ̣ọka*), ha infin. *mɪọka*, sup. *mọtʃed*.
c) Evetsbärg inf. *kạmo*, sup. *kạmɪð*.
d) Evetsbärg inf. *sɪọ*.

[1]) Även ett svagt pret. *ɪọpte* förekommer.
[2]) Med dep. *kúmos* 'ta sig fram' (sup. *kụmɪs*).
[3]) Med dep. *stɪálos* 'smyga sig'.
[4]) Med biformerna *uað* ock *uáða*, av vilka den senare endast begagnas i slutet av fraser.

sóvo sova	*so̠v*	*sóvid*
sìtʃa sitta	*so̠t*	*sátid*

§ 130. **5:e klassen:** pret. *u̠æ̑*.

drógo draga	*dru̠æ̑g*	*draị̑d*
da̠a dö	*du̠æ̑*	*dà̠ad*
fóro fara	*fu̠æ̑r*	*fárid*[1]
gnógo gnaga	*gnu̠æ̑g*	*gnaị̑d*
gróvo gräva	*gru̠æ̑v*	*grávid*
klo̠ klå, klia (trans.)[2]	*klu̠æ̑*	*klaị̑d*
là̠a skratta	*lu̠æ̑*	*là̠ad*
mólo mala	*mu̠æ̑l*	*málid*
skóvo skava	*sku̠æ̑v*	*skávid*
ɹlo̠ slå[3]	*ɹlu̠æ̑*	*ɹlaị̑d*
stą̀n̠da stå[4]	*stu̠æ̑d*	*stą̀n̠dad*
su̠è̠ra svära	*su̠æ̑r*	*sù̠æ̑rad*
tógo taga	*tu̠æ̑g*	*taị̑ð*
ò̠ka åka, köra	*u̠æ̑k*	*à̠tʃad*

§ 131. **6:e klassen:** A) pret. *ı̑a*;
B) pret. *ı*, *ı̠* eller *ı̠ɑ̑*.

A) *fòl̠a* falla	*fı̑al̠*	*fàl̠ad*
òga hugga	*ı̑ag*	*àdʒad*
òl̠da hålla	*ı̑al̠t*	*àl̠dad*
B) *blòsa* blåsa	*blı̠s*	*blàsad*
fo̠ få	*fık̠*	*faị̑ð*
gròta gråta häftigt	*grı̠t*	*gràtad*
go̠ gå	*dʒık̠*	*gaị̑d*
lòpa rinna	*lı̠ɑ̑p*	*làpad*
lò̠ta låta (om ljud); säga[5]	*lı̠t*	*làtad*
ròða råda	*rı̠d*	*ràðad*

§ 132. **Defektiva** äro, utom de i § 127 anm. 2 nämnda, *dà̠ta* 'falla' (pres. *dat̠*, pret. *dat̠*), *glà̠ta* 'slinta' (pret. *glot̠*), *lèk̠a* 'läcka' (pres. *lak̠*) ock *ù̠ælda* 'vålla' (pres. *u̠æ̑ld*).

[1]) Med biformerna *fað* ock *fáða*; jfr not 4 å föreg. sida.

[2]) Jfr *klà̠a* enligt § 135 B, *klo̠* enligt § 135 C, anm. 2.

[3]) Med dep. *ɹlo̠s* 'slåss'.

[4]) Samma pret. har det i en mängd sms. förekommande *sto̠* (pres. *sto̠r*, sup. *stą̀n̠dad* eller *stot̠*), t. ex. *sto̠-ǫ́* 'stå på, räcka'.

[5]) Jfr det endast proklitiskt brukade *lat* 'låta, tillåta', som böjes svagt.

b) Svaga värb.

§ 133. **1:a konjugationen:** pret. *-að* eller *-að*.

A) Första klassen omfattar värb med kort rotstavelse. Såsom hörande till denna klass ha antecknats ganska många värb, t. ex.

	pres. sg.	pret. sg.	supinum
bíko becka	*bíkar*	*bíkað*	*bíkoð*[a]
blóto töa	*blótar*	*blótað*	*blótoð*
búæðo båda, ge bud	*búæðar*	*búæðað*	*búæðoð*
fi̯norō vara klåfingrig	*fi̯narār*	*fi̯naðāð*	*fi̯norōð*
fótos fattas	*fátas*	*fátas*	*fótos*
gúso huttra	*gúsar*	*gúsað*	*gúsoð*
gólo gala	*gálar*	*gálað*	*góloð*
tʂýto coire	*tʂýtar*	*tʂýtað*	*tʂýtoð*
tʂýælo[1]	*tʂýælar*	*tʂýælað*	*tʂýæloð*
lúvo lova	*lúvar*	*lúvað*	*lúvoð*
prìdıkō predika	*prìdıkār*	*prìdıkāð*	*prìdıkōð*
skrópo skrapa	*skrápar*	*skrápað*	*skrópoð*
skóko skaka	*skákar*	*skákað*	*skókoð*
snáro fånga med snara	*snárar*	*snárað*	*snároð*
spílo spela	*spílar*	*spílað*	*spíloð*
stóto stamma	*stótar*	*stótað*	*stótoð*
tıóvo vattnas i munnen	*tıávar*	*tıávað*	*tıóvoð*
u̯ǽgos vårda	*u̯ǽgas*	*u̯ǽgas*	*u̯ǽgos*
úæðo vada	*úæðar*	*úæðað*	*úæðoð*
u̯ágo ploga	*u̯ágar*	*u̯ágað*	*u̯ágoð*
u̯óko vaka	*u̯ákar*	*u̯ákað*	*u̯ókoð*

Anm. Avvikande i pres. sg. är *plágo* 'pläga', pres. sg. *plęr*, pl. *plágu̯m* etc.

B) Andra klassen omfattar värb med lång rotstavelse. Hit hör den övervägande massan av målets värb, t. ex.

bàða bada[2]	*bàðer*	*bàðeð*	*bàðað*
bìętəl tigga	*bìętler*	*bìętlað*	*bìętlað*

a) Brunsbärg, Karlsarvet, Västmyckeläng *bíkar*, *bíkað*; Loka, Väsa *bíkær*, *bíkæð*; Klitten *bíkər*, *bíkəð*, men *skǽkær*, *skǽkæð*. Övriga bymål ha endast *bíkər*, *bíkəð*; jfr s. 28, not a.

[1]) vistas på myrslått [2]) Jfr *su̯ǽlboðō* 'solbada' enligt A.

blą̀nda blanda	*blą̀nder*	*blą̀nded*	*blą̀ndað*
blįọ̀ma blomma	*blįọ̀mer*	*blįọ̀med*	*blįọ̀mað*
brį̀gga truga	*brį̀gger*	*brį̀gged*	*brį̀ggað*
brùga brygga	*brùger*	*brùged*	*brùgað*
brùsn brista	*brùsner*	*brùsned*	*brùsnað*
brọ̀n smälta	*brọ̀ner*	*brọ̀nað*	*brọ̀nað*
dùktıra bota	*dùktırer*	*dùktıred*	*dùktırað*
ìękł gnata	*ìękłler*	*ìękłled*	*ìękłlað*
ę̀la slå ijäl	*ę̀ler*	*ę̀led*	*ę̀lað*
ę̀rfşa kälta	*ę̀rfşer*	*ę̀rfşed*	*ę̀rfşað*
ìęta heta	*ìęter*	*ìęted*	*ìętað*
frọ̀ða fradga	*frọ̀ðer*	*frọ̀ðeð*	*frọ̀ðað*
gą̀mblas bli gammal	*gą̀mbles*	*gą̀mbles*	*gą̀mblas*
ıą̀ga jaga[1]	*ıą̀ger*	*ıą̀geð*	*ıą̀gað*
kàuta galoppera[2]	*kàuter*	*kàuted*	*kàutað*
kųìða jämra sig	*kųìðer*	*kųìðed*	*kųìðað*
kọ̀sa krossa till mos	*kọ̀ser*	*kọ̀sed*	*kọ̀sað*
lìęka musicera[3]	*lìęker*	*lìęked*	*lìękað*
mą̀ugęn magra[a]	*mą̀ugner*	*mą̀ugned*	*mą̀ugnað*
nìga niga	*nìger*	*nìged*	*nìgað*
ìœrna störa	*ìœrner*	*ìœrned*	*ìœrnað*
rą̀sa stoja[4]	*rą̀ser*	*rą̀seð*	*rą́sað*
skrìęva skriva	*skrìęver*	*skrìęveð*	*skrìęvað*
skrìa skrika	*skrìer*	*skrìed*	*skrìað*
łlùta sluta	*łlùter*	*łlùted*	*łlùtað*
łlọ̀ter slakta	*łlọ̀trer*	*łlọ̀tred*	*łlọ̀trað*
stỳplas snubbla	*stỳples*	*stỳples*	*stỳplas*
sųìva sväva	*sųìver*	*sųìved*	*sųìvað*
trìskas tredskas	*trìskes*	*trìskes*	*trìskas*
tųį̀gga tvinga	*tųį̀gger*	*tųį̀gged*	*tųį̀ggað*
ọ̀ka öka	*ọ̀ker*	*ọ̀ked*	*ọ̀kað*

Anm. Värbet *lọ̀na* 'låna' har pret. *lọ̀ned*, sup. *lọut*; *łlą̀pa* 'släpa' har pret. *łlą̀ped*, sup. *łlapt*.

a) Västmyckeläng har inf. *mą̀ugna*.

[1]) Jfr *ıógo* 'påskynda' enligt A.
[2]) Jfr *koyta* 'springa' enligt § 135 E.
[3]) Jfr *làka* 'leka' enligt § 135 D.
[4]) Jfr *róso* 'rasa ned' enligt A.

§ 134. **2:a konjugationen:** pres. —, pret. *-de* eller *-te*. Följande värb ha antecknats som hithörande:

bɪgrìpa begripa	*bɪgríp*	*bɪgrìpte*	*bɪgrípt*
bròd-ǭ bršs på	*bròd-ǭ*	*bròd-ǭ*	—
drìna råma sakta	*dryn*	*drìnde*	*drynt*
dìna dåna	*dyn*	*dìnde*	*dynt*
àra[1]	*er*	*àde*	*aft*
dʒɪat-úp gitta	*dʒɪat-úp*	*dʒɪat-úp*	*dʒɪat-úp*
dʒàla gälla	*dʒal*	*dʒàlde*	*dʒalt*
kràra kälta efter	*krer*	*kràrde*	*kraft*
lat-ǫ[2]	*lat-ǫ́*	*lat-ǫ́*	*lat-ǫ́*
lèga lägga	*leg*	*làgde*	*lakt*
ruèka vräka	*ruek*	*ruèkte*	*ruekt*
sètʃsa sätta	*set*	*sète*	*set*
sèla sälja	*sel*	*sèlde*	*selt*
stʃsìla skilja	*stʃsil*	*stʃsìlde*	*stʃsilt*
stʃsỳla skölja	*stʃsyl*	*skùælde*	*skuælt*
ɹled-í blandas i	*ɹled-í*	*ɹled-í*	*ɹlet-í*
smỳra smörja	*smyr*	*smùærde*	*smuært*
spỳra fråga	*spyr*	*spùærde*[a]	*spuært*
suèga svälja	*sueg*	*suègde*	*suakt*
tèda gödsla	*ted*	*tède*	*tet*
tèma tämja	*tem*	*tèmde*	*temt*
tep-át stänga[3]	*tep-át*	*tept-át*	*tept-át*
uèksa växa	*ueks*	*uèkste*	*uekst*
uèra linda	*uer*	*uàrde*	*uaft*

Anm. 1. Av de yngre brukas flera biformer enligt 3:e konj., t. ex. pres. *sèler*, *tèmer*, pret. *stʃsỳlde*, *suègde* etc.

Anm. 2. Hit hör närmast också det oregelbundna *dʒáro* 'göra', pres. *dʒar*, pret. *gàrde*[a b 4], sup. *gart*. Ordet har flera på samma sätt böjda sms., t. ex. *krìpdʒarō* 'föda barn'.

Anm. 3. Endast proklitiskt ock alltså obetonat brukas *lat* 'låta, tillåta', pres. sg. pret. sup. *lat*.

a) I Evetsbärg är pret.-ändelsen *-de* i st. f. *-de*, då stammen slutar på *r*, t. ex. *spùærde*, *dʒàrde*.
b) Alla byarna utom Åsen ha pret. *dʒàrde*.

[1]) lägga, ställa, eng. **put** [2]) bringa att surna (om mjölk)
[3]) På samma sätt böjes *tep-úp* öppna.
[4]) Sällan höres biformen *dʒàrde*.

§ 135. **3:e konjugationen:** pres. *-ar* eller *-r*, pret. *-da* eller *ta*.

A) Första klassen omfattar värb med ändelsen *-da* i pret. Hit höra ett stort antal värb, t. ex.

brę̀ṉa bränna	*brę̀ṉar*	*brę̀ṉda*	*bręṉt*
bỳdža bygga; bo	*bỳdžar*	*bỳgda*	*bykt*
bỳra börja	*bỳrar*	*bỳrda*	*byrt*
dìḙla dela; tvista	*dìḙlar*	*dìḙlda*	*diḙlt*
dàịndža ge stryk	*dàịndžar*	*dàịgda*	*daịgt*
dỳæma dömma	*dỳæmar*	*dỳæmda*	*dyæmt*
fustòra förstöra	*fustòrar*	*fustòrda*	*fustórt*
gę̀ma gömma	*gę̀mar*	*gę̀mda*	*gęmt*
kę̀ṉa känna	*kę̀ṉar*	*kę̀ṉda*	*kęṉt*
kuà̯ra kväva	*kuà̯rar*	*kuà̯rda*	*kua̯ft*
kòḽa kalla	*kòḽar*	*kòḽda*	*koḽt*
lìa̯ra spara	*lìa̯rar*	*lìa̯rda*	*lia̯ft*
mę̀la mäta	*mę̀lar*	*mę̀lda*	*męlt*
nę̀męn nämna	*nę̀mnar*	*nę̀mda*	*nęmt*
pàịna pina	*pàịnar*	*pàịnda*	*paịnt*
ràịgn rägna	*ràịgnar*	*ràịgda*	*raịgt*
rỳæmas rymmas	*rỳæmas*	*rỳæmdas*	*rỳæmdas*
skrę̀ma skrämma	*skrę̀mar*	*skrę̀mda*[a]	*skręmt*
stę̀mṇ stämma	*stę̀mnar*	*stę̀mda*	*stęmt*
tšìæna förtjäna	*tšìænar*	*tšìænda*	*tšiænt*
uę̀la välja	*uę̀lar*	*uę̀lda*	*uęlt*
uę̀na vänja	*uę̀nar*	*uę̀nda*[1]	*uęnt*
uà̯ras knoga	*uà̯ras*	*uà̯rdas*	*uà̯rdas*

Anm. Oregelbundet är dep. *oros-uịd* 'bråka', pres. *afs-uịd*, pret. *ardas-uịd*, sup. *ardas-uịd*. — Avvikande är också pres. av *uàịga* 'viga', som heter *uàịar*.

B) Andra klassens värb utmärkas därigenom, att pret.-ändelsen *-da* föregås av ett *g*, som ej återfinnes i inf. ock pres. Såsom hithörande ha antecknats följande värb:

bry-sịg-ųṃ bry sig om	*bry(r)-sịg-ųṃ*	*brygd-sịg-ųṃ*	*brykt-sịg-ųṃ*
frìa fria	*frìar*	*frìgda*	*frikt*
fỳa följa	*fỳar*	*fỳgda*	*fykt*

a) Näset har pret. *skrą̀mda*, sup. *skrąmt*.

[1]) Äldre personer begagna pret. *ìąnda*, sup. *ìąnt*.

klàa klia (intr.)	*klàar*	*klàgda*	*klàgdas*
lìea hyra	*lìear*	*lìegda*	*lhekt*
lìya värma	*lìyar*	*lìygda*	*lykt*
nìyæ-sig nöja sig	*nìyæa(r)-sig*	*nìyægd-sig*	*níyækt-sig*
plìyæa plöja	*plìyæar*	*plìyægda*	*plyækt*
sàia säga	*ser*	*sagda*	*sakt*
smèa träda i	*smer*	*smègda*	*smekt*
stràa strö	*strar*	*strègde*	*strakt*
tàia tiga	*ter*	*tagda*	*takt*
tòa tälja	*tòar*	*tògda*	*tokt*

C) Tredje klassen omfattar värb med ändelsen *-da* i preteritum. Hit hör ett tämligen stort antal värb, t. ex.

bàida vänta	*bàider*	*bàida*	*bait*
blìyæda blöda	*blìyæder*	*blìyæda*	*blyæt*
glèda glädja	*glèder*	*glèda*	*glet*
gny knysta	*gnyr*	*gnìyda*	*gnyt*
gnuœ gno	*gnuœr*	*gnuœda*	*gnùed*
go ge akt på	*gor*	*gòda*	*gòeð*
klàða kläda	*klàðer*	*klàda*	*klat*
lyða lyda	*lìyder*	*lìyda*	*lyt*
mo må, befinna sig	*mor*	*mòda*	*mòed*
nèðas trängas	*nèdas*	*nèdas*	*nèdas*
no nå	*nor*	*nòda*	*nòed*
rìyda rödja	*rìyðer*	*rìyda*	*ryt*
ràða skrämma	*ràðer*	*ràda*	*rat*
smàiða smida	*smàider*	*smàida*	*smait*
sniuœ sno	*sniuœr*	*snìuœda*	*snùed*
stʃsy sky	*stʃsyr*	*stʃsìyda*	*stʃsyt*
stèda städja	*stèder*	*stèda*	*stet*
stìyða stödja	*stìyder*	*stìyda*[1]	*styt*
suàida svida	*suàider*	*suàida*	*suait*
tro längta	*tror*	*tròda*	*tròeð*

Anm. 1. Märk, att större delen av de på vokal slutande värben ha ändelsen *-eð* i supinum, t. ex. *trùeð* 'trott', *nòeð* 'nått', *sòeð* 'sått', *spòeð* 'spått' *grùeð* 'grott', *bərùeð* 'berott'; se vidare exempelsamlingen ovan.

Anm. 2. Annan stamvokal i pret. ock supinum ha *stàda* städja (*stàde*, *stat*) ock alternativt *làda* ladda (*làde*, *lat*).

---

[1]) Även höres pret. *stùœda*, sup. *stuœt*.

Anm. 3. Närmast hithörande äro följande i ett eller annat avseende oregelbundna värb:

flo̱ flå	*flo̱r*	*flòde*	*flaɪd*
klo̱ klå, klia (trans.)	*klo̱r*	*klo̱de*[1]	*klaɪð*
snàɪa snöa	*snaɪr*	*snìde*	*snìed*
spàɪa spy	*spaɪr*	*spìde*	*spìed*
tuo tvätta	*tuar*	*tuàde*	*tuaɪd*
óro hava	*ar*	*àde*[2]	*aft*

Anm. 4. Avvikande i pres. är dep. *si̱das* 'bry sig om', pres. *sis*, pret. *sìdes*, sup. *si̱das*.

D) Fjärde klassen omfattar värb med ändelsen *-te* i pret. Hit hör ett mycket stort antal värb, t. ex.

bàla kunna	*bàler*	*bàlte*	*balt*
blìetʃa bleka	*blìetʃer*	*blìekte*	*bliekt*
bìæka böka	*bìæker*	*bìækte*	*byækt*
dòpa stjälpa om	*dòper*	*dòpte*	*dopt*
eftas-ǫ́[3]	*eftas-ǫ́*	*eftes-ǫ́*	*eftas-ǫ́*
fìæsa fösa	*fìæser*	*fìæste*	*fyæst*
grę̀sas skratta	*grę̀ses*	*grę̀stes*	*grę̀stas*
kę̀nas-uíd känna[4]	*kę̀nes-uíd*	*kę̀ntes-uíd*	*kę̀ntas-uíd*
tʃìpas spritta till	*tʃìpes*	*tʃìptes*	*tʃìptas*
klèpta klämta	*klèpter*	*klèpte*	*klept*
làsa lassa	*làser*	*làste*	*last*
làka leka	*làker*	*làkte*	*lakt*
mìnas minnas	*mìnes*	*mìntes*	*mìntas*
rìesa rensa	*rìeser*	*rìeste*	*riest*
rètʃa räcka, sträcka	*rètʃer*	*rèkte*	*rekt*
rèpsa räfsa	*rèpser*	*rèpste*	*repst*
ʃlèpa släppa	*ʃlèper*	*ʃlèpte*	*ʃlept*
ʃlàtʃa slicka	*ʃlàtʃer*	*ʃlàkte*	*ʃlakt*
snìfsa snyfta	*snìfser*	*snìfste*	*snyfst*
snùsa snusa; nosa	*snùser*	*snùste*	*snust*
sùæpa sopa	*sùæper*	*sùæpte*	*suæpt*
sìnas synas	*sìnes*	*sìntes*	*sìntas*
tę̀nas nännas	*tę̀nes*	*tę̀ntes*	*tę̀ntas*
uàɪsa visa	*uàɪser*	*uàɪste*	*uaɪst*

[1]) Även finnes pret. *kluæ*, se § 130.
[2]) I slutet av en fras även *áde*.
[3]) vara värt, löna mödan
[4]) Jfr *kę̀na* enligt A.

ą̀sa ösa	*ą̀sar*	*ą̀sta*	*ąst*
ỳæpa ropa	*ỳæper*	*ỳæpte*	*yæpt*

Anm. 4. Värben på *-sjʂa* få pret. på *-kste* ock sup. på *-kst* i st. f. väntat *-skte*, *-skt*, t. ex. *fìsjʂa* 'fiska', pret. *fìkste*, sup. *fìkst*, *ỳænsjʂa* 'önska', pret. *ỳæŋkste*, sup. *yæŋkst*.

e) Fämte klassen omfattar värb med ändelsen *-te* i pret. Hit hör ett tämligen stort antal värb, t. ex.

àrbīeta arbeta	*àrbīeter*	*àrbīete*	*àrbīet*
bỳta byta	*bỳter*	*bỳte*	*byt*
ịet-úp hetta upp	*ịeter-úp*	*ịet-úp*	*ịet-úp*
flìeta fläta	*flìeter*	*flìete*	*flịet*
flàta skumma (mjölk)	*flàter*	*flàte*	*flat*
fràta fräta	*fràter*	*fràte*	*frat*
gẹ̀ta valla	*gẹ̀ter*	*gẹ̀te*	*gẹt*
knòyta knyta	*knòyter*	*knòyte*	*knoyt*
kòyta springa	*kòyter*	*kòyte*	*koyt*
nẹ̀ta nöta	*nẹ̀ter*	*nẹ̀te*	*nẹt*
rìta rita	*rìter*	*rìte*	*rit*
sjʂìetas skoja	*sjʂìetes*	*sjʂìetes*	*sjʂìetas*
skròyta skryta	*skròyter*	*skròyte*	*skroyt*
snòyta snyta	*snòyter*	*snòyte*	*snoyt*
sỳta vårda	*sỳter*	*sỳte*	*syt*
sàta bry sig om	*sàter*	*sàte*	*sat*

§ 136. **4:e konjugationen:** pres. —, sup. *-oð* eller *-að*. Såsom hithörande ha antecknats följande värb:

dúgo duga, kunna	*dug*	*dùgde*	*dúgoð*
kụ̀na kunna	*kan*	*kụ̀nde*	*kụ̀nað*
lìvo leva	*lịv*	*lìvde*	*lìvoð*
túælo tåla	*tuæl*	*tùælde*	*túæloð*
túæros töras	*tuæs*	*tùæste*	*túæros*
ùla skola	*al*	*ùlde*	*ùlað*
ụ̀la vilja	*ụl*	*ụ̀lde*	*ụ̀lað*
ụ́ito veta	*ụet*	*ụ̀ise*	*ụ́itoð*

Anm. Avvikande så till vida, att det har *r*-ändelse i pres., är värbet *ịega* 'äga', pres. *ịer*, pret. *ịegde*, sup. *ịegað*.

---

§ 137. **Defektiva** äro följande jälpvärb: *blị* 'bli' (pres. *blịr*), *ịes* 'hetes, tyckes, lär', *lus* 'tyckes', *lar* 'torde, lär', *mọ* 'månne, kan', pret. *mòte* 'måtte', *mụ̀nae* 'kunde, månne'.

B. Ändelser.

a) Aktivum.

I. Presens.

§ 138. **Indikativ.**[1] De olika ändelserna i pres. indik. **sing.**, för alla tre personerna, äro: 1) —, 2) *-ar*, 3) *-er*, 4) *-r*.

1) Ingen ändelse i pres. sg. har den övervägande delen av de starka värben samt alla svaga värb av andra ock fjärde konjugationerna med undantag av *ęga* 'äga' (se § 136 anm. 1). Presens av samtliga hithörande värb har anförts i §§ 134 ock 136; här må anföras några ex. på ändelselöst presens av starka värb, varvid bör märkas, att en del av de värb, som i infin. ha *o* i stammen, i pres. utbyta denna vokal mot *a*: *grąın* gråter, *frıuæs* fryser, *spıęn* sparkar, *fosuín* försvinner, *uęrd* blir, *sıgg* ljuder, *sık* sjunker, *stıgg* sticker, *mıok* mjölkar, *ıas* jäser, *kuęð* sjunger, *uęg* väger, *lıg* ligger, *sov* sover, *far* far, *grav* gräver, *mal* mal, *skav* skaver, *stąnd* står, *fol* faller, *og* hugger.

Anm. 1. Flera hithörande värb uppvisa oregelbundenheter i bildningen av pres. sg. Annan stamvokal än infin. har pres. sg. av följande värb (utom de ovan nämnda): *kųna* kunna (pres. *kąn*), *ųla* skola (pres. *al*), *uito* veta (pres. *uęt*), *uóro* vara (pres. *ır*). Förändringar i avseende på konsonanterna undergå följande infinitiver: *brįna* brinna (pres. *brıð*), *fįna* finna (pres. *fıð*), *spįna* spinna (pres. *spıð*), *uįna* vinna (pres. *uıð*), *bįnda* binda (pres. *bıt*), *kųmo* komma (pres. *kųmb*[a]), *sįtşa* sitta (pres. *sıt*), *sàtşa* sätta (pres. *sęt*), *uįla* vilja (pres. *uıl*).

Anm. 2. I st. f. pres. sg. *al* 'skall' höres någon gång vid stark betoning *skal*, t. ex. *a-skál-ınt ua-krįgt ęð* 'det lär nog inte vara så ofta det', *ąn-uá-dar, skal-ıg-sàı-dıg* 'han var där, ska jag säga dig', *ıg-skál ı-uę́g* 'jag skall i väg'. Likaså finnes vid sidan av pret. *ùlde* ett *skùlde*, t. ex. *skùld-n a-sít no-ƛlàıkt* 'skulle man ha sett något dylikt? (d. v. s. skulle man ha sett på maken?)', *ąn-skùld daıt-ı-ıáldn, tşìlįngąn* 'han skulle nödvändigt i elden, killingen'.

a) Evetsbärg *kųm* 'kommer'.

[1]) Pres. konjunktiv finnes ej, om man undantar uttr. *tųı-uàrde* 'tvi vale'.

2) Ändelsen *-ar* i pres. sg. få de kortstaviga värben av 1:a svaga konjugationen (med undantag av *plégo* 'pläga'), varvid märkes, att större delen av de värb, som i infin. ha stamvokalen *o*, i pres. sg. få *a* (se vidare § 133 A).

3) Ändelsen *-ar* i pres. sg. få de långstaviga värben av 1:a svaga konjugationen, alla värb tillhörande 3:e svaga konjugationens första, fjärde ock fämte klasser, samt en del av de värb, som tillhöra samma konjugations andra ock tredje klasser (se vidare §§ 133 B ock 135). Märkas bör, att akc. i pres. sg. av alla dessa värb är akc. 2, alltså t. ex. *kęnar* känner, *nąmnar* nämner, *spridar* sprider, *lårar* lär, *rÿærar* rör.

Anm. 3. Hit hör värbet *ąga* 'äga', se § 136 anm.

4) Ändelsen *-r* i pres. sg. ha samtliga de på vokal slutande värben av 3:e svaga konjugationens tredje klass (se § 135 C), några värb av samma konjunktions andra klass (se § 135 B), värben *snàa* 'snöa', *spàa* 'spy' ock *óvo* 'hava' (se § 135 C, anm. 2) samt *plégo* 'pläga' (se § 133 anm. 1) ock följande starka värb: *gnógo* gnaga (pres. *gnar*), *tógo* taga (pres. *tar*), *làa* skratta (pres. *lar*), *ꝉlo* slå (pres. *ꝉlor*), *go* gå (pres. *gor*), *sto* stå (pres. *stor*), *dàa* dö (pres. *dar*), *klo* klia (pres. *klor*), *drógo* draga (pres. *drar*), *fo* få (pres. *for*), *sio* se (pres. *sir*).

Anm. 4. Märk förändringen av infinitivens stamvokal i *tuo* 'tvätta' (pres. *tuar*) ock i några av de ovan uppräknade starka värben.

Anm. 5. Hit hör också det defektiva *bli* 'bli', pres. sg. *blir*, pres. pl. *bliųm*, *blir*, *bli*.

Vad beträffar pres. indik. **plur.**, märkes, att 3:e personen alltid är lika med infinitiv, t. ex. *gnógo* gnaga, *ꝉlo* slå, *spilo* spela, *kosa* krossa till mos, *tąuggęn* tystna. — 1:a personen bildas hos nästan alla värb genom tillägg av *-ųm* till infinitivens stam, varvid märkes, att de flästa kortstaviga värb med stamvokalen *o* (i infin.) utbyta denna mot *a*, alltså t. ex. *ràiðųm* vi rida, *lésųm* vi läsa, *fárųm* vi fara, *tágųm* vi taga, *stótųm* vi stamma, *spárųm* vi spara, *skràdųm* vi sy, *bÿrųm* vi börja, *sàiųm* vi säga, *kųnųm* vi kunna, *ùlųm* vi skola, *ąggųm* vi äga, *mòųm* vi må, *gòųm*[a] vi gå, *trùæųm* vi tro. Undantag utgöra *fo* 'få', *mo* 'må' ock *sio* 'se', av vilka värb 1 pl. pres. heter *fom* vi

a) Näset har *gòųm* med biformen *gǫma*.

få, *mǫm* vi må, *sɩǫm* vi se[1]. — 2:a personen bildas hos alla värb genom tillägg av *-ɪr* till infinitivens stam[a], t. ex. *stàɩgɪr* I stigen, *drágɪr* I dragen, *arʃʂɪr-ǫ́* I kälten, *dúgɪr* I kunnen, *trǫ̀ɪr* I längten, *sɩǫ̀ɪr* I sen, *fǫ̀ɪr* I fån, *ávɪr* I haven.

Anm. 6. Den regelbundna formen av *óvo* 'hava' i 1 plur. pres., *árųm*, höres ganska sällan; den vanligen använda formen är *qm*, som i slutet av en fras alltid ersättes av *q̀me*.

Anm. 7. Oregelbundet är *ụóro* 'vara', som i pres. plur. heter 1:a pers. *ìrųm*, 2:a pers. *ìrɪr*, 3:e pers. *íro*.

§ 139. **Imperativ.** De olika ändelserna i **sing.** äro följande: 1) —, 2) *-a*, 3) *-a*, 4) *-ɪ*.

1) Ingen ändelse i imp. sg. ha alla de värb, som i pres. sg. ha ingen ändelse eller ändelsen *-r*, med undantag av de nedan under mom. 4 nämnda, alltså t. ex. *dʒạv* giv, *tạg* tag, *drạg* drag, *sęl* sälj, *smyr* smörj, *bɪnd* bind, *old* håll, *so* så.

Anm. 1. Nämnas bör, att av många hithörande värb, så t. ex. alla av 4:e svaga konjugationen, imper. över huvud taget ej förekommer.

Anm. 2. Hit höra också de långstaviga värb av 1:a ock 4:e konjugationerna, vilkas infin. slutar på kons., alltså t. ex. imper. *ràkǫn* räkna, *sigal* segla, *stęmęn* stäm.

2) Ändelsen *-a* i imper. sg. ha de kortstaviga värben av 1:a svaga konjugationen, t. ex. *frida* freda, *gnúka*[b] gnid, *kúæga* titta, *gápa* gapa, *fɪnarā ɪnta* var inte klåfingrig, *lága-dɪg* laga dig i väg.

3) Ändelsen *-a* i imper. sg. ha de värb, som i pres. sg. ha *-ar*, t. ex. *nìga* nig, *brùæka* skit, *ụǫla* lyd, *fyla* följ med, *fasỳæʃʂa* försök, *kòypta* spring, *làpa* släpp, *rypæra* rör, *lìqka* spela, *tǫa* tälj, *lyða* lyd, *ụęnda* vänd.

4) Ändelsen *-ɪ* i imper. sg. ha följande imperativer: *árɪ* hav, *fárɪ* far, *dʒárɪ* gör[2], *ụárɪ* var.

Imperativ **plur.** har i 1:a pers. ändelsen *-ųm*[3], i andra pers. ändelsen *-ɪr*, alltså t. ex. *fárųm* låtom oss fara, *kòyptųm* låtom

---

a) Evetsbärgsmålet bildar 2:a plur. i likhet med Åsenmålet, alla övriga bymål genom ändelsen *-ɪð*, t. ex. *fǫɪð* 'I fån', *kųmɪð* 'I kommen'.

b) Blybärg *gnúka*, Loka *lǽgæ-dɪg* etc.; jfr s. 77, not a.

---

[1]) Mera sällan höras formerna *fǫm* ock *sɩǫm*.

[2]) Även förekommer formen *dʒar*.

[3]) Utom i *sɩǫm* 'låtom oss se'.

oss springa, *uárum* låtom oss vara, *gòum* låtom oss gå, *fárır*[a] faren, *kòyptır* springen, *uárır* varen, *gòır* gån, *stàndır* stån, *tàgır* tigen, *sàgır* sägen, *tuòır* tvätten.

Anm. 3. Oregelbundna i sg. äro följande imperativer: *gok* gå, *sęg* säg, *sęt* sätt, *sit* sitt, *stot*[b] stå, *tęg* tig, *tua* tvätta; i både sg. ock pl. *kom* kom (pl. *kòmum*, *kòmır*).

§ 140. **Particip** har följande ändelser: 1) *-ąnd*, 2) *-ąndes*. Som ex. på den förra ändelsen, vilken är den vanliga ock som böjes som ett adj. enligt § 74, må anföras: *sjsòvąnd* darrande, *uárąnd* varande, *drágąnd* dragande, *làąnd* skrattande, *ráðąnd* strövande (av *róðo*), *blòmąnd* blommande, *tàgąnd* tigande, *sòąnd* såënde. — Ändelsen *-ąndes* har antecknats endast i part. *lívąndes* 'levande' ock *úvąndas* 'förskräcklig', t. ex. *ian-lívąndes byæn* en levande björn, *ad-ı-rignt úvąndes* det är rent förskräckligt.

II. Preteritum.

§ 141. **Indikativ. Sing.** av pret. indik. är hos alla värb lika i 1:a, 2:a ock 3:e personerna ock har tillräckligt exemplifierats i §§ 126—137[1].

Pret. **plur.** bildas av de starka värben så, att ändelserna *-um* (1:a pers.), *-ır* (2:a pers.), *-o* (3:e pers.) läggas till pret. sg., alltså t. ex. *kròpum* vi kröpo, *fąnır* I funnen, *ƛlàpo* (de) sluppo, *ƛlętum* vi sleto, *bàrum* vi buro, *kąmır* I kommen, *uàro* (de) voro, *lùœum* vi skrattade, *ƛlùœır* I slogen, *dùœo* (de) dogo, *iàgo* (de) höggo[c]. Avvikande bildas pret. plur. av *fǫ* 'få' ock *gǫ* 'gå', t. ex. *fìggum* vi fingo (jfr sg. *fık*), *dzìggo* (de) gingo (jfr sg. *dzık*).

Vad beträffar pret. plur. av de svaga värben, märkes, att 3:e pers. alltid är lika med sing., t. ex. *brágað* (de) rörde sig,

---

a) Evetsbärg har *fárır*, övriga byar *fárıð*.
b) Evetsbärg *stąnd* 'stå!'
c) Pret. 3:e plur. av de starka värben bildas i målet på ett flertal olika sätt; '(de) foro' heter alltså i byarna väster om Dalälven *fùœra*, i Brunsbärg, Loka, Klitten, Näset *fùœru*, i Gåsvarv *fùœra*, Blybärg *fùœrœ*, Garbärg *fùœre*.

[1]) Nämnas bör, att i gamla personers tal stundom höres ett pret. på *-aða* eller *-aða* av 1:a svaga konj:s värb, t. ex. *kùœgaða* 'tillade', *dąnsaða* 'dansade'.

sụ̀vẹað (de) svävade, *kòyptẹ* (de) sprungo, *ụ̀sẹ* (de) visste, *spụ̀ærda* (de) frågade. — 1:a ock 2:a pers. bildas genom tillägg av *-ųm*, resp. *-ır*, varvid märkes, att singularändelsen *-a* i 2:a, 3:e ock 4:e konjugationerna bortfaller, alltså t. ex. *ụ̀æðaðųm* vi vadade, *skụápaðųm* vi skrattade (av *skụópo*), *kụ̀ægaðır* I tittaden, *kòyptųm* vi sprungo, *sàgdır* I saden, *tụ̀àdųm* vi tvättade, *ụ̀sır* I vissten, *ràpstųm* vi räfsade, *byrdųm-ǫ́* vi började.

§ 142. **Konjunktiv.** Endast två dylika finnas, nämligen *àda* 'skulle ha' (av *oro*; plur. *àdųm*, *-ır*, *-a*)[1] ock *ụ̀àra* 'vore' (av *ụóro*; plur. *ụ̀àrųm*, *-ır*, *-a*). Angående den vanliga bildningen av pret. konj. medelst omskrivning se syntaxen.

§ 143. **Particip** bildas på tre olika sätt:

1) De starka värben ersätta supinets *-að* eller *-ıð* med *-ın* i de flästa fall, men med *-n̥* efter dentaler, då supinet är långstavigt, ock efter vokal. Det så bildade participet böjes som ett adjektiv: enligt § 78, om det är långstavigt, enligt § 80, om det är kortstavigt; alltså t. ex. *að-ı-ðǫ rìktut hụ́æt ovo ràkqn bìndnan* det är då riktigt fult att ha hunden bunden, *stút ụ̀àıs ı-snart kụ̀àðı* kort visa är snart sjungen (ordspr.), *frúsın* frusen, *sprùtsın* sprucken, *bụ́æðın* bjuden, *skụ́ætın* skjuten, f. *sprùtsa* sprucken; *ọ̀pın* jälpt, *àdzın* huggen; *bùndn̥* bunden, *ụ̀ąn̥* vägd (pl. *ụ̀àgnar*), *fìnn̥* funnen, *ıg-ı-kàfıdrūtsa* 'jag är kaffedrucken' (sagt av en gumma).

Anm. 1. Oregelbundna äro följande participer: *dràıðn̥* dragen (pl. *dràıgnar*), *gnàıðn̥* gnagen (pl. *gnàıgnar*), *ʎlàıðn̥* slagen (pl. *ʎlàıgnar*), *tàıðn̥* tagen (pl. *tàıgnar*). Neutr. av dessa part. heter *gnaıð* eller *gnàıað*, *ʎlaıð* eller *ʎlàıað* etc., t. ex. *að-ı ụarkqn-ʎlàıað ald ụ̀æʎlàıað* det är varken slaget eller oslaget.

Anm. 2. Märk, att *ð* bortfaller i plur. av part. på *-ðın*, t. ex. *bụ̀ænar* bjudna, *sụ̀ænar* kokta.

2) Vad beträffar de svaga värben, är pret. av 1:a ock 4:e konjugationernas värb lika med supinum ock ändas alltså på *-oð*, resp. *-að*; pret. part. av 2:a ock 3:e konjugationernas värb fås enklast så, att ändelsen *-a* i pret. avskiljes. Samtliga böjas som adj. enligt § 74, alltså t. ex. *plágoðar* druckna, n. *bìkoð* beckat (se § 75 anm. 3), *brąnd* bränd, *sjsıld* skild, *sat* satt, *plyægd* plöjd, *dzyæd* gödd, *skụæd* skodd, pl. *flìatar* flätade.

[1]) I slutet av en fras även *àda*.

Anm. 3. Stark participialändelse ha följande svaga värb: *uåksa* (part. *uåksn* 'växt'[1]), *flǫ* (*flàɿðn* 'flådd', pl. *flą̀ɿgnar*), *tuǫ* 'tvätta' (*tuàɿðn*, pl. *tuàɿgnar*).

3) Pret. part. av *dzåro* 'göra' heter *gar* ock böjes som ett adj. enligt § 74.

b) Passivum.

§ 144. De passiva (deponentiala) formerna bildas i allmänhet av motsvarande aktiva former genom tillägg av *-s*, t. ex. pres. *kumbs* lyckas komma, *traɿvs* trivs, *stɿals* smyger, *stands* står upprätt, *nags* stångar, imper. *olds-kuár* håll dig kvar, *uåltas* vältra dig, *ɿopums-åð* låt oss jälpas åt, pret. *grą̀stas* skrattande, *lèdas* (de) ledde varandra, *rɿævs* slogs, *kąmums* vi lyckades komma.

Anm. 1. Märk, att samtliga former av dep. *ɫlos* 'slåss', där ändelsen närmast föregås av vokal (utom sup. *ɫlaɿs*), ha ändelsen *s*, t. ex. pret. sg. *ɫluæs* 'slogs', 3 pl. *ɫlùæas*.

Anm. 2. Värbet *ąva* (se § 134) med dess talrika sms., såsom *av-åð* 'stänga' etc., motsvaras av ett passivt *åvos* (*avos-åð* etc.).

Följande undantag från den ovan framställda regeln äro emellertid att märka:

1) Då den motsvarande aktiva formen slutar på *ð* eller *r*, bortfaller detta framför *s*, t. ex. *aɿs* ids (av *àɿðas*), *bìras* börjas (jfr akt. *bìrar*), *kòles* kallas, *tsàpts* I grälen, *brútas* brottades, *fátas* fattades, *rívɪs* slagits (jfr *rívɪð* 'rivit').

2) Pret. plur. 1:a ock 2:a pers. av 1:a, 2:a ock 3:a konjugationernas svaga värb bildas så, att ändelserna *-um* ock *-ɪr* läggas direkt till formen i sing., alltså t. ex. *ką̀ntasum-uìð* vi kände igän, *mìntasum* vi mindes, *rìæmdasɪr* I rymdens, *brútasɪr* I brottadens, *stìplasum* vi snubblade (jfr *stìplums* vi snubbla).

3) Pret. plur. 3:e pers. av de starka värben ändas i akt. på *-o*, men i pass. på *-as*, t. ex. *rɿævas*[a] (de) slogos (jfr *rɿævo* revo), *tùægas* (de) tvistade(s), *fą̀nas* (de) funnos, *mùnmāgas* (de) munhöggos.

---

a) '(De) slogos' heter i Karlsarvet ock Västmyckeläng *rɿævas*, i Väsa ock Evetsbärg *rɿæras*, i Brunsbärg, Loka, Klitten, Näset *rɿævus*, i Gåsvarv *rɿævas*, i Blybärg *rɿævæs*, i Garbärg *rɿævas*.

---

[1]) Men *tròuākst* 'trögväxt'.

4) Supinum av 2:a ock 3:e konjugationens svaga värb bildas så, att ändelsen *-as* lägges till stammen i preteritum, t. ex. *kǫntas-uið* känt igän (jfr *kǫnt* känt), *lagdas-fár* trängts (jfr *lakt* lagt), *rypæmdas* rymts (jfr *rypæmt* rymt).

Anm. 3. Anmärkningsvärda äro följande pres.-former: *fįns* finns (jfr *fįð* finner), *mįnas* minns, *sịnas* syns, *tags* tvistar (jfr *tar* tar), *òldes* håller sig (jfr *old* håller).

Anm. 4. Aktiva ändelser i pres. plur. ha *sipæfgas* 'tyckas' (pres. plur. *sipæksųm*, *sipæksır*, *sipæks*) ock det defektiva *ıąs* 'hetes, lär' (pres. plur. *ıąsųm*, *ıąsır*, *ıąs*). Pret. av det förra värbet överensstämmer fullständigt med pres., t. ex. *ąn-sipæks sįǫ-áut so-ıálok noglúnd* han tycktes se så arg ut.

ANTECKNINGAR TILL SYNTAXEN.

De syntaktiska anteckningarna gälla endast Åsenmålet.

I. Subjekt ock predikat.

§ 145. Liksom i rspr. betecknas **subjektet** antingen genom ett substantiv eller genom ett såsom substantiv brukat ord eller uttryck; härvid märkas särskilt uttryck som t. ex. *upq-ian og ovo-fad-iam* (folket i gården) på heden också har farit hem, *upq-qsqm ovo-rie ƛlaid-óv* (folket i gården) på åsen har redan slagit av (d. v. s. avslutat slåttern), *upq-qsqm ir-ian-fin bý* Åsen (eg. 'på åsarna') är en vacker by.

Anm. 1. I uttryck som t. ex. *iáto i-riedo* 'maten (eg. äta) är färdig' måste *iáto* betraktas som substantiv; jfr *qm-fai so-gúæt-iáto i-dág* vi ha fått så god mat i dag.

Anm. 2. Såsom exempel på subjektslösa satser må nämnas följande: *uát ua-dú far òltiat* (vem) vet var du far alltjämt, (här är så tråkigt —) *fári‿daɂt-so-ir-int-ad* far dit, där det inte är det! *uar-a-sé bìstelsam* nu var han (du etc.) beställsam (iron.), *é uat-ig-int uen-so-ir* det vet jag inte vad det är; dessutom stelnade uttryck som *mq-uito* må veta, *naug mq-trúæ éd* (nog) må tro det.

§ 146. Några värb. som i rspr. endast förekomma med formellt subjekt, konstrueras i ås. **personligt,** t. ex. *qn-suàidar i-kuiðim* det svider i magen på honom, *i-klàar atri-ròrskuærun* det kliar i analöppningen på mig. Omvänt förekommer ofta i ås. opersonligt uttryckssätt, där rspr. använder personligt, t. ex. *ad-ad-býæt uó-no min-sig* vi skulle behöva ta något med oss, *ad-a-frusid-átri-uæs litad* vi ha frusit litet, *ad-a-fýkt òl tráɂ nu* de ha följt alla tre nu.

§ 147. **Predikatsvärbets kongruens.**

a) Predikatsvärbet rättar sig i allmänhet efter subjektet till person ock numerus, detta även då subjektet är ett plurale tantum, t. ex. *flàtar iro-gùædar* grädden är god, *dúrar iro-stàɂgdar* dörren är stängd.

b) Då subjektet är ett kollektivum, står predikatsvärbet ofta i plur. t. ex. *àra-du u-fúætsa kuádo* hör du hur folket

sjunger? *gąmfuœtşad oro-sákt só* gammelfolket har sakt så, *mıast įal býn oro-uad-ı tįmbaskūœg ı-uitar* mäst hela byn har varit i timmerskog i vinter, *ıtşa-uat-íg ua-stįpæst díaln ıro* inte vet jag var största delen (av invånarna i byn) är, *įpcyrīatą oro-no-fúœrföld so-ðıa-bàl-įnt λlap-ı-uág-dįam* överheten har något förfall så att den inte kan släppa i väg dem.

c) Då subjektet är ett relativt pronomen, rättar sig predikatsvärbet till person ock numerus efter korrelatet, t. ex. *að-ı-uį so-qm-gárt-að* det är vi som ha gjort det, *a-uar-ąndıs og-dú so-uarı-stàrkast* det var Anders ock du som voro starkast.

d) Då subjektet består av flera koordinerade ord av olika personer, har vid bestämmandet av predikatsvärbets person första personen företräde framför andra ock andra framför tredje, t. ex. *dú eld-íg ulųm-fóro* du eller jag skall[1] fara, *úlov og-dú uarı-nogųmàlastas* Olov ock du voro någon annan stans, *uar arı-ðú-og-fàða uá mę* var har du ock far varit under tiden (medan)?

e) Då subjektet består av flera koordinerade ord, står predikatsvärbet alltid i plur., om det följer efter subjektet, men kan stå i sing., om det går före subj., t. ex. *naug ar-* (eller *qm-*) *ąndıs og-íg uað-a-bórn* nog ha Anders ock jag varit till Borgen (ett fäbodställe), *og-da-stúœ* (eller *stùœ*, d. v. s. oförkortat *stùœðo*) *stàfqngūbįn og-pòypkar-os nast-gąmstugūn* ock där stodo Staffangubben ock hans söner vid gamla stugan, *są fık* (eller *fįgg*) *ąndıs og-làs kųm-įn* sedan fingo Anders ock Lars komma in.

Anm. 1. Vad beträffar predikatsfyllnadens kongruens i dylika fall, märkas följande exempel: *og so-stúr ır-* (bättre: *stùrar ıro-*) *ąndıs og úlov* ock så stora äro Anders ock Olof, *íat ąndlīt og-néva uafrāt* en kind ock näsan voro förfrusna (plur. kan här ej förekomma), *įngzbuœsbıār og-bàusbıār ıro-grąl snıúœīalar* Ingeborgsbärget ock Bausbärget äro alldeles snöhela (d. v. s. snötäckta; sing. kan här ej förekomma).

Anm. 2. Efter värben *íata* 'heta' ock *kòla* 'kalla' förekomma predikatsord som t. ex. *að-ır įan-stùgārd so-ìatar ostr-o-òsqm* det är en stor gård som heter (gården) öster på åsen, *o-ða gąmstugō ǫn kòlųm-uį nıð-ı-tşìlqm* den här gamla stugan den kalla vi (stugan) nere i kilen.

---

[1]) Märk, att ås. använder plur., se ovan under e.

II. Substantivens bestämda ock obestämda form.

§ 148. Bestämd form begagnas i en stor mängd fall, då rspr. har obestämd form, t. ex. *að-ɪr-àurụaðrāð ɪ-dág* det är yrväder i dag, *ulụm-fǫ sɪ̯ʂúrað-at-mìdāgs* vi skola få surmjölk till middag, *ụl-du fǫ snúsa-mɪ̯n-mɪ̯g* vill du få snus av mig? *ɪg-a-gárt stàrkāln ɪ̯g* jag har gjort en stark häl jag, (vad finns det i den här lådan? —) *kǫmbar* kammar, *du-lùkta brǫ̀ndụɪ̯nɪ̯* du luktar brännvin, *fǫ-sɪ̯ǫ ụm-fǫm-tùærət ɪ-dág* få se om vi få torrt hö i dag, *av-ɪ̯ fùlạn kápɪ̯n* häll i en full kopp! *ạn-spǫ́ ụàðarụmbȳtað* han spår väderombyte.

Anm. 1. Pron. *ìsɪ̯n* 'denne, den där' åtföljes alltid av best. form, t. ex. *ìsɪ̯n káln* denne man, *ɪ-ìsụm gàrdẹm* i denna gård.

Anm. 2. För att beteckna mångfald användes best. form i uttryck som t. ex. *ạn-ạ-túsnẹ* han har många tusen.

Anm. 3. Om best. form vid postponerade egendomspronomina se nedan under pronomina.

Anm. 4. Efter pron. *λlaɪ̯k* 'dylik' brukas best. form ofta, då uttrycket har pejorativ betydelse, t. ex. *du-al-ɪ̯nt brùk λlàɪ̯kụ-gàmbal-ụærdẹ* du skall inte bruka dylika gamla ord, *λlaɪ̯k-ụæskūldẹ* en sån där oskuld! Någon gång äfven efter *nógar* 'någon', t. ex. *nó grǫ́ndað* ett litet grand.

§ 149. Mera sällan förekommer obestämd form, då rspr. har bestämd, t. ex. *ụàrụm-dar ụm-nǫ́t* vi voro där om natten, *ɪ-fɪ̯úærd ụm-ụ́itar* i fjol vintras[1], *fɪrɪ-sụ̀ndāg* före söndagen[2], *ɪ̯ar ɪ-bý* här i byn, *du-al-lìg at-ụ-ụàg dú* du skall ligga vid väggen du, *rǫ̀n-ǫ-rǫ́v* ränna på ändalykten.

Anm. Efter pron. *ɪ̯ạnda* 'enda' ock *ol* 'all' (i sing.) förekommer endast obest. form, t. ex. *að-ɪ-ðạn ɪ̯ạnd gǫ́ụgg ɪg-a-sít-ạn* det är den enda gången jag har sett honom, *ạm-ɪạtɪð-úp òlạn grǿt* vi ha ätit upp all gröten.

---

[1]) Så även *ɪ-fɪ̯úærd ụm-óst* i fjol höstas (men *fòrsǫmōrn* i fjol somras, *fòrụōrẹ* i fjol våras).

[2]) Endast 'söndag' konstrueras så; annars *fɪrɪ-tụ̀æsdān* före torsdagen etc.

III. Genitiv.

A. Genitiv av substantiv.

§ 150. Obestämd genitiv förekommer endast i följande tre fall:

1) efter prep. *at* 'till'. Bland de mycket talrika uttrycken av detta slag må nämnas följande: *at-býs* till bys, *at-ęndas* till slut, *at-frís* i fred, *at-màrknās* till marknaden, *at-sjús* till sjöss, *at sįndāgs* till om söndag, *at-pràstar* till prästen, *at-skàular* till skolan, *at-blàstar* till blästan, *at-bùðar* till fäbodarna, *at-bòrgar* till Borgen[1], *at-jùælar* till jul, *at-iògdar* till hälgen, *at-iòpar* till jälp, *at-kuęnar* till kvarnen, *at-tșyærtșar* till kyrkan, *at-lįggnar* till lögn[2], *at-màsar* till mässan, *at-sąiggs* till sängs, *at-skrìptar* till skrift, *at-tòrkar* till torkning, *at-fúælks* till folk, *at-dzàstbūæs* till bröllop, *at-láivs* vid liv, *at-uáðas* för vackert väder[3];

2) efter prep. *i* 'i' vid följande tidsuttryck: *i-bàgānas* under skördetiden, *i-gómorgūs* i går morse, *i-mòrgus* i morse, *i-kuálds* i går kväll, *i-sǫmos* i somras, *i-uìtras* i vintras, *i-uòras* i våras, *i-ós* i jåns, *i-òstas* i höstas, *i-òvlas* i våras;

3) såsom possessiv genitiv, detta endast i förbindelse med föregående possessivt pronomen, t. ex. *isų-iá lóðǫ a-stęndað-ǫ-mąinųm fàðaras gàrde* den här ladan har stått på min fars gård, *a-uar-uærųm fàfāras fàfār so-bìgd dǫ-ða-tșyælbūðę* det var vår farfars farfar som byggde den där myrslåtterboden, *a-ua-ðąi-nųm kàles mìmūn* det var din mans mormor.

§ 151. Bestämd genitiv är likaledes ganska sällsynt (jfr § 153) ock förekommer företrädesvis absolut ock av substantiv, som beteckna personer, t. ex. (vems stuga är det? —) *að-i-smiðimas* det är smedens[4], *stúgǫ i-sakt-sùsiųmas mąn ìęmānəð ara-bùælāę-til* stugan är nog Susi-folkets men hemmanet tillhör bolaget; dock även i andra fall, t. ex. *ita-iár i-kùlųmas sąigg*

[1] Ett fäbodställe (nom. *bórę*).

[2] I uttr. *dràir at-lįggnar* driva till lögn.

[3] I uttr. *a-skáin at-uáðas* solen skiner (om kvällen) ock bådar vackert väder.

[4] Nästan hällre säges dock *ǫ-àra smiðim-til* hon tillhör smeden.

det här är flickornas säng, *qn-da-skúægęn ı-býmes* den där skogen är byns, *ısn-ẓa-býgnān ı-sǫnes* den här byggnaden är sågens.

Anm. 1. Genitivändelsen kan även läggas till ord, som tillsammans med huvudordet uttrycka ett enda begrepp eller som stå i stället för ett substantiv, t. ex. *ǫ̀n-up-ı-bǘðųmes àta* »Anna-uppe-i-bodarnas» mössa, *qn-ba prıdıkǫ̀ntęm-ẓar-ùpes ǫ́n* han bar »predikanten-här-uppes» (ɔ: packning) han, *nìðǫmįnēs mįǫ́k* »nedanförs» mjölk[1].

Anm. 2. Av några ortnamn förekommer genitiv på ett sätt, som alldeles avviker från bruket i rspr., t. ex. *ıg-al-aut-gàrbıās* jag skall ut till Garbärg, *qn-lǫ́t qn-al-aut-rùætnar og-mǫ́lǫ* han säger att han skall ut till Rot ock mala; jfr *at-àvatsbıās* till Evetsbärg.

B. Genitiv av andra ord.

§ 152. Utom av substantiv förekommer genitiv:

a) av adjektiv i best. form, t. ex. *òðrą ı-lųùætąmes* den andra (ɔ: den svarta roten hos orchis maculata) är den Fules, *àrmklāð ı-dùmbųnes* halsduken är den dövstummas;

b) av pronomina; avvikelser från rspr. äro här sällsynta, t. ex. *að-ır-ìggųmdıgres sjęál mįn* det är inte skäl (besked) med någondera.

IV. Dativ.

§ 153. Genitivbegreppet uttryckes vanligen genom postponerad dativ, t. ex. *sıǫ-stùrāstn bèltamasfāðar* se Bältermas-fars stora häst! *fıǫsbūðę stùmāsųm* Stormas-folkets ladugårdsbod, *káln smìsmārgıt* Smeds-Margits man, *tsìlįggąn dyæ-ða dzíętne* den där getens killing, *ìtað-ı búærda làsa* detta är Lars' bord.

§ 154. Efter värben 'skola' ock 'vilja' står en instrumental dativ i uttryck som t. ex. *uęn-ál-ıg ìso* vad skall jag med det här? *uęn-uíl-du kàfıfatį* vad vill du med kaffefatet? *uęn-ál-du klùkųn* vad skall du med klockan?

§ 155. Vid advärben på *-tar* förekommer en lokativ eller temporal dativ i uttryck som t. ex. *upta-skèrsatūm* uppför klippavsatserna, *ulųm-llǫ́ osta-stìąnųm* vi skola slå öster i stenarna, *að-í-ẓa norta-bıàrgųm-nogēr* det är här norrut i bärgen någonstans, *ukįn-kųmb nòrdota-lǫ̀ndsuēąm* vem kommer norrifrån utefter landsvägen? *dıę-kąm-sìglęnd ùrotar-òvįn* de kommo seglande

---

[1]) Adv. *nìðqmįn* betecknar i varje gård i Åsen den närmast nedanför liggande gården.

uppifrån utefter älven. *ulum-sıǫ́ framtar-ostęm* vi skola se frampå hösten, *àtǫtar-ǫrum* (l. *uárdn* l. *uàrdum*) förr i världen.

§ 156. I en del stelnade uttryck förekommer likaledes en från rspr. avvikande dativ, t. ex. *dıar-ıro-ınt-párum* (l. *mákum*) de äro omaka (om strumpor o. d.), *qn-kumb-ınt-brǫdagum* han kommer inte så snart.

§ 157. **Dativ vid adjektiv.** Såsom åtföljda av dativ ha antecknats följande adjektiv:

faın glad, t. ex. *qn-kán ua-fáın-dyæ qndǫ́* han kan vara glad över det ändå;

frı fri, t. ex. *qn-ar-uærta-frı aksìsęm* han har blivit fri från exercisen, *ǫ-uart-frı-dyæ* hon blev frikänd därifrån;

ı-uárı varse, t. ex. *ıg-uart-ı-uárı-qm* jag blev varse honom;

kuıt kvitt, t. ex. *ıg-uart kuít-qm* jag blev honom kvitt;

laık lik, t. ex. *du-ı-so-láık fàða-ðąınum* du är så lik far din;

lùvlıg lovlig, t. ex. *aô-ır-ıggum lùvlıkt ta-lıùæga* det är för ingen lovligt att ljuga;

lẙðug lydig, t. ex. *qn-dá ua-fùæràldrum lẙðug* den där var föräldrarna lydig;

nǫðug nådig, t. ex. *gúð-ı-syndarum nǫðug* Gud är syndare nådig;

sfşẙldug skyldig, t. ex. *qn-ı-sfşẙldug nèmdqm ùndra krùænar* han är skyldig nämdemannen hundra kronor;

trùæggn trogen, t. ex. *ràkqn ı-trùæggn àusbùændqm* hunden är trogen husbonden;

ùælàık olik, t. ex. *àndıs ır-ùælàık òlum-syskùnum* Anders är olik alla syskonen;

ùælẙðug olydig, t. ex. *du-ál-ınt uar-ùælẙðug fàða-ðąınum* du skall inte vara olydig mot far din;

ùænı van, t. ex. *qm-uært-ùænı dyæ-ðá nu* vi ha blivit vana vid det där nu[1];

uàrdug värdig, t. ex. *kùlą ı-sakt-uàrdug dqm-da-pòyfşęm* flickan är minsann värdig den där pojken;

uıð obehagligt berörd av, t. ex. *ırum-so-uìða drùkąnkàlum* vi äro så obehagligt berörda av (leda vid) de druckna karlarna, *ástn ua-uí ràfşęm* hästen var obehagligt berörd av röken.

Anm. Advärbet *nąr* 'nära' åtföljes likaledes av dativ, t. ex. *bẙdz-um-dǫ-fıl-uı né-fıàlsąm* vi bo då väl nära fjärdingsman, *nèma-kuàl-dęm* närmare kvällen.

---

[1]) Däremot konstrueras adj. *uąn* med *uıð* ock ackusativ.

§ 158. **Dativ vid värb.** Det stora flertalet värb i ås. åtföljas av ackusativ; med dativ konstrueras emellertid följande värb:

bàida vänta på, t. ex. *du-al-bàid-om* du skall vänta på honom;
bitàla betala, t. ex. *náug dug-ig-bitàl-om um-ig-úl* nog kan jag betala honom om jag vill;
bìda ivrigt bedja (det vanliga uttr. för 'bedja' är *ar-ó-min* eg. 'höra på med');
biùæda bjuda, t. ex. *ulum-biùæ bo-priæstum og* vi skola bjuda prosten också;
blànda blanda, t. ex. *ulum-blànd miójsin og-flàtum* vi skola blanda mjölk ock grädde;
blàka blinka[1], t. ex. *an-blàkar ògum* han blinkar med ögonen;
búæðo båda, t. ex. *búæda kàlum nu-ðiar-ul-in og-àto* båda karlarna nu att de skola in ock äta;
bùæta bota, t. ex. *náug ir-o-dùktig bùæt krỳtyrum* nog är hon duktig att bota kreatur;
bỳta byta, t. ex. *ulum-bỳt àtum* vi skola byta mössor;
dèmma dämma för, t. ex. *uàtnę* vattnet;
dràita skita, t. ex. *djíetę drait-kàlum* geten skiter stockar (uttr. för förstoppning);
dòpa stjälpa omkring; döpa, t. ex. *uæso-a-du-dòpt skóln* varför har du stjälpt omkring skålen? *dòp-krìpum* döpa barn;
èla slå ijäl;
èndar ändra, t. ex. *itsa-dug-ig ènda-dyæ-dár* inte kan jag ändra det där;
ènsa bry sig om;
èrva ärva, t. ex. *an-èrvd fùærældrum* han ärvde föräldrarna;
ésa hässja, t. ex. *ulum-ès pìlāskum nu* vi skola hässja peluskerna nu;
fàiggan fägna, t. ex. *ulum-fàiggan gàlkālum-min-nogār* vi skola fägna valljonen med något;
fèra färja, t. ex. *an-fàrd tsỳælkālum yrur-òvę* han färjade »kölkarlarna» (d. v. s. myrslåtterfolket) över älven;
flòta flotta (timmer);
flóto flotta (på flotte);

[1]) På samma sätt *blìnka*.

flyta flytta, t. ex. *flyt dųm-dą-stųælųm* flytta de där stolarna;
fųæra forsla;
fya följa, t. ex. *ul-fy súsųm-eld* skolen I följa Susi-folket?
fyla fylla, endast i uttr. *fyl-ǫrųm*;
fobųųæda förbjuda, t. ex. *du-al-fobųųæ krìpųm kòyt ųár* du skall förbjuda barnen att springa här;
fodàrra fördärva, t. ex. *brąndųųned a-fodàrra pòykųm ųar-ı-bym* brännvinet har fördärvat pojkarna här i byn;
fostòra förstöra, t. ex. *dųr-oro-fostórt dràgspįl* de ha förstört dragspelet;
gàta valla, t. ex. *krìpar ıro-àųt o-gąt smólǫm* barnen äro ute ock valla småboskapen[1];
glàmma glömma, t. ex. *a-du-glàmt knàųrųm įgme* har du glömt kniven hemma;
gròta gråta, t. ex. *eð-į son-ed-belt-gròt blųæðą* det är så man skulle kunna gråta blod;
gǫ ge akt på, t. ex. *ąn-gǫd įggo* han märkte ingenting;
gópo gapa, t. ex. *ąn-gápa mųųųm* han gapar med munnen;
dʒato omnämna, t. ex. *ıtʂa-gąt-ąn ęgg-ƛàıko* inte nämnde han något dyligt;
dʒávo giva, t. ex. *o-gáv-ǫm lìƛmųn* hon gav honom »lillmunnen» (d. v. s. en kyss);
dʒyæla vyssa, t. ex. *fàmųn sıt-og-dʒyæle lìƛgōsąm* farmor sitter ock vyssar lillgossen;
įòpa jälpa, t. ex. *ulųm-įòp ųrderųm te-stʂáro* vi skola jälpa Urd-folket att skära;
kàsta kasta, t. ex. *ąn-kàsted įęnųm-stįęne* (*stįęnųm*) han kastade en sten (stenar);
kável rulla;
kryætʂa kröka, t. ex. *ąn-kryækt fųætųm* han krökte benen;
kùga lägga upp i stack (*múæsǫm* mossa; *kùga* = 'kugga' styr ack.);
làıkąn likna, t. ex. *ąn-làıknar įęnųm-bùtʂe* han liknar en bock;
làındʒa förlänga, i uttr. som t. ex. *e-làındʒe dágųm* dagarna förlängas;

---

[1]) Men märk uttryck som *ulųm-gàt ąndrųnǫn* vi skola låta den vallade boskapen beta av »andrunen» (d. v. s. det nyvuxna gräset på slagna ängar).

làuta luta, t. ex. *du-láut bùækstavum fø-mitʃıd* du lutar på bokstäverna för mycket;
lèsa läsa, t. ex. *lès-dørum* läsa dörren; däremot t. ex. *lès-tenar* förlora tänderna, *lès-tʃsǿnar* lösa korna;
lùkta lukta, t. ex. *a-lùkta fisı* det luktar skit, *a-lùkta gùædo* det luktar gott;
lúro lova, tillåta, t. ex. *ıg-a-lùro kùlum uó-ıar* jag har lovat flickorna att vara här;
lýda lyda, t. ex. *du-al-lý mùn-dene nu* du skall lyda mor din nu;
lýfta lyfta, t. ex. *ıg-dug-ınt lýft fùætum fro-bòkam* jag orkar inte lyfta fötterna från marken;
lýsa lysa, t. ex. *du-al-lýs-enar* du skall lysa hänne;
lódo köra in i lada, t. ex. *dıgr-old-ó lódo sån* de hålla på att köra in säden;
lógo laga, t. ex. *an-al-logo-stùælem-a-mıg* han skall laga stolen åt mig;
làpa rulla;
lèna löna, betala lön, t. ex. *náug al-du len-ene ùlder* nog skall du löna hänne bättre;
ƛlàınʃa slänga;
ƛlèpa släppa, t. ex. *ƛlèp-fìstʃpuædı* släpp metspöt!
ƛlìpa slippa, t. ex. *ƛlìpı-do-dýæ-bìsuārne* I slippen då det besväret;
ƛlópo smacka, t. ex. *an-ƛlápa tùggun* han smackar med tungan;
ƛlàpa släpa;
màtrìgəa laga mat åt;
mýæta möta, t. ex. *ıtʃa-mýæt ig-ıggum* inte mötte jag någon;
mòrda mörda;
nàıka neka, t. ex. *ıtʃa-dugd-ig nàık-om ìutnod* inte kunde jag neka honom något;
no nå, t. ex. *ıg-nòd-ınt-om-oldār* jag nådde honom aldrig;
òka köra, t. ex. *òk-uídım* köra ved;
òlda hålla, t. ex. *du-al-òld-om dú* du skall hålla honom du, *óld-tʃàftem* håll käften!
òysa hysa;
plàntıra plantera, t. ex. *ıg-al-plàntı knòytnarum milo-ògum-a-dıg* jag skall plantera knytnävarna mellan ögonen på dig;

rą̀gnąn rägna, t. ex. *ig-i-tųændzįn-áųt fast-ed-ed-rą́įgt tsįẏdrįti* jag är tvungen ut om det också skulle rägna koskit;
rágel regla;
rǫ̀ða rå, t. ex. *du-rǫ́ð įggo* du rår intet;
rùba rubba;
rùka vagga, t. ex. *du-al-rùk gòsąm* du skall vagga gossen;
rųàįða vrida, t. ex. *rųàį ųìųm* vrida till vidjor, *u-ðú-dug-rųàį krùpąm* hur du kan vrida kroppen;
rẏæra röra;
sàįa säga, t. ex. *du-fǫ-ðǫ-įnt-sàį įggųm a-ðár* du får då inte säga någon det där;
sàupa dra in[1], t. ex. *ąn-sáup snórįm* han drar in snoren;
sàtsa sätta, endast i uttr. som t. ex. *sàts-rųærųm* sätta rovor;
sìgal kasta, t. ex. *ǫ-sìglað įąn-ųìdotrāį-a-mįg* hon kastade ett vedträ på mig;
skàfa skaffa, t. ex. *bàælāeð a-skàfað-ǫm įąn-stúgu* bolaget har skaffat honom en stuga;
skóðo skada, t. ex. *du-al-pàs-dig so-ðu-skáðar-įnt bųærdą* du skall passa dig så att du inte skadar bordet;
skòẏla, endast i uttr. *skòẏl-àrųm* vara orolig;
skúæto skjuta på, t. ex. *ąn-skúæta ųą̀ųgnąm upta-bòkąm* han skjuter på vagnen uppför backen;
smàla smälla, t. ex. *du-fǫ́r-įnt smàl dúrųm sǫ* du får inte smälla med dörrarna så;
súæro svara, t. ex. *du-al-įnt-súæro-ąnār* du skall inte svara hänne;
spàįa spy, t. ex. *ąn spáį brą̀ųdųįnspāįųm* han spyr brännvinsspyor;
spįąna sparka, t. ex. *ąn-kòẏt og-spą́n fùætųm* han sprang ock sparkade med benen;
spìla spilla; slösa bort, t. ex. *ąn-spìla pą̀nįggųm* han slösar bort pängar;
spùta spotta, t. ex. *ąn-spùta blùæðą* han spottar blod;
stèlpa stjälpa om;
stą̀mąn stämma, t. ex. *ig-al-stą̀mąn įąnųm-bįàrkāl* jag skall stämma en bärgkarl (d. v. s. en Evetsbärgsbo);
stìla fodra (kreatur);

[1]) Men ej i bet. 'supa'.

strìta spruta, t. ex. *e-strìte ịàldəm* elden sprutar fram;
stịɵa stödja, t. ex. *du-al-ịòp-mịg stịd-àsịn* du skall jälpa mig stödja hässjan;
sjȿìfta skifta, t. ex. *sjȿìft-fàrgəm* skifta färg;
sjȿìka skicka, t. ex. *o-a-sjȿìkad-om ịət-ụịkụært* hon har skickat honom ett vykort;
sjȿụæsa skjutsa, t. ex. *an-ụìld-ịnt sjȿụæs tụám* han ville inte skjutsa två;
sjȿìda skydda, t. ex. *uləm-sjȿìd ịsəm-ịa-smòplæmptəm fə-nòrdo-ụədrə* vi skola skydda de här småplantorna för nordanvinden;
sjȿịæta sköta, t. ex. *ịjȿa-sjȿịætar-ìg ịggəm-àstəm* inte sköter jag några hästar;
stịra styra;
sụàịndȿa svänga, t. ex. *an-sụàịndȿar àrməm* han svänger med armarna;
sụæla kasta;
sịta vårda, t. ex. *o-al-sịt krìpəm-a-dịəm ó* hon skall vårda barnen åt dem hon;
sịæjȿas lyckas för;
so så[1], t. ex. *an-sór àgrəm* han sår havre;
sàta bry sig om, fästa avseende vid, t. ex. *ịg-sàtar-ịnt-om ịntnoð* jag fäster ej något avseende vid honom;
tàpa tappa, t. ex. *ịg-a-tàpa pàịggpụndȿəm* jag har tappat pänningpungen;
tèpa sätta tapp i (*tụnụn* tunnan);
tịụæna tjäna[2], t. ex. *an-tịụæna lụætəm* han tjänar den Fule;
tòrga slå ijäl;
trụæ tro, t. ex. *ịg-trụær ịnt-dịæ* jag tror inte det;
tròsta trösta, t. ex. *du-al-tròst-onụm* du skall trösta honom;
tòka tacka, t. ex. *tòk ụəròdrəm fə-nịəst* tacka varandra för sist;
ụàịla vila, t. ex. *tàịị so-fəm-ụàịl àrəm lìtəð* tigen så få vi vila öronen litet!
ụàịsa visa, t. ex. *ịg-al-ụàịs-om tràịgårdn* jag skall visa honom trädgården;

---

[1]) Men ej i bet. 'beså', t. ex. *əm-ịnt-sòəð ịsən-ịa-lótn ən* vi ha inte besått den här åkern än.

[2]) Men ej i bet. 'förtjäna', t. ex. *an-tịụæna mịkəl-pàịịg* han förtjänar mycket pängar.

uàtn̥ vattna, t. ex. *qn-uàtnar àstqm* han vattnar hästen;
ųægos vårda, t. ex. *dier-ul-ųægos gàmkalindʒin dier* de skola vårda gumman de;
ųærka orka, t. ex. *qn-sýæks-int ųærk-dyæ* han tycks inte orka det;
ųæsta hosta (*snórim* slem);
ųæta hota, t. ex. *qn-ųæted-om min-strýk* han hotade honom med stryk;
uànta vänta, förmoda, t. ex. *ig-uàntq-dýæ* jag förmodar det;
uàlta vid hö-»bötning» välta hö från släden, t. ex. *uàlt-ónq*;
uìfta vifta (*rùmpųn* med svansen);
uìna hinna, t. ex. *ui-du int-dýæ-ald* hinner du inte det?
uìnda kasta, t. ex. *qn-uind iqnųm-stiqn-a-mig* han kastade en sten på mig;
ỳpa yppa, tala om, t. ex. *ig-uil-int ỳp-dyæ* jag vill inte yppa det;
àsa ösa, t. ex. *qn-old-ó às-uàtnq* han håller på att ösa vatten.

Anm. 1. Orden *àka* 'hacka' ock *sjșàro* 'skära' styra dativ i uttrycken *àk-tànųm* 'hacka tänderna' ock *sjșàro tànųm* 'skära tänderna'; annars ackusativ.

Anm. 2. Märk också dativ i uttryck som t. ex. *dia-dʒar-il uaròðrųm* de göra varandra illa, *a-mq-qn-àd-no setș-dʒàro-onųm* så länge han hade något att sätta honom till att göra, *du-al-lat-mig stỳr-og-stàl bòtqm* du skall låta mig styra ock ställa med båten.

Anm. 3. Av dativ åtföljas också en mängd värbalsammansättningar med prepositioner eller advärb, t. ex. *brogo-i krùpqm* röra på kroppen, *itșa-al-du-ap-àtar-om só* inte skall du apa efter honom så, *dia-far-á uaròðrųm* de öva samlag, *sjșynd-ó pòykųm* skynda på pojkarna, *knak-iúæp nàvųm* slå ihop händerna, *tap-át dòrųm* stänga dörren.

V. Ackusativ.

§ 159. Adjektiven *rad* 'rädd' ock *bliuæg* 'blyg', som i rspr. konstrueras med preposition, åtföljas i ås. av ack., t. ex. *itșa-ir-ig rád ràkqn* inte är jag rädd för hunden, *qn-i-bliúæg kùlur* han är blyg för flickorna.

§ 160. Några värb, som i rspr. konstrueras med preposition, åtföljas i ås. av ack., t. ex. *ig-dròmd qn i-nót* jag drömde om hänne i natt, *qn-a-folòrad-qn* han har förlovat sig med hänne, *ig-al-móto-qn non-uàligg* jag skall mata honom med litet välling.

§ 161. Ack. i uttryck. för **tid** svarar dels på frågan 'hur länge', dels på frågan 'när', t. ex. *jànes a-uæd-i-timbeskūæg trįuæ-uìtar* Jannes har varit i timmerskog tre vintrar, *bàhum-sakt bàį non-dág ald-ànan* vi kunna nog vänta en eller annan dag. *auauáu ig-a-ua-bròt įan-iglan tàįma* oj oj jag har varit borta en hel timme, *òn nótą kam-lìlgósn-tíl* den natten kom lillgossen till. *o-ar-įggan dág ua-glád a-sas-káln-ąnas dúæ* hon har inte varit glad en enda dag ända sedan hännes man dog. *kamum-át førkuęldn* vi kommo tillbaka i förgår kväll, *an-ir-ùp bo-dág og-nót (bo-nętar og-dógo)* han är uppe både dag ock natt (både dagar ock nätter). *a-dá-ua nogų-hùætstūrų áks isu-ìą-tíoą* det där var några ofantligt stora ax för att vara den här tiden.

§ 162. Ack. begagnas vid rörelsevärb för att beteckna **vägen,** t. ex. *ùæka gàmbęluęų* åkten I gamla vägen? *ulum-fóro ian-àla-uág* vi skola fara en annan väg, *sìgladum-int-uænų ato-sìgladum ràusi og-bìæruąną og nùæran og-tìri og-àan* vi seglade inte Vanån utan vi seglade Ransisjön ock Björnån ock Norsjön ock Tyrisjön ock Åsjön, *ig-a-gaid-òrą uro-or-brìęuād* jag har gått på älven uppifrån Bredvad, *og-dú ir-àut og-làfa skròltșūæln* ock du är ute ock luffar »skrållkölen»[1].

Anm. Ack. av ordet *uęg* 'väg' begagnas för att beteckna riktning, t. ex. *an-kúægaд òl-uęa* han tittade åt alla håll.

§ 163. Ack. begagnas för att beteckna **mått** av det ena eller andra slaget, t. ex. *diar-ovo-gáį saáks mįl i-dág* de ha gått säx mil i dag, *stìæst àsą i-fiuær-àlnar óg* den största hässjan är fyra alnar hög, *an-da-knáiran ir-int-uęrd meld-tróy òrą* den där kniven är inte värd mer än tre öre.

VI. Adjektiven.

§ 164. Adjektivets förenade obestämda form användes som **attribut,** endast då uppmärksamhet i särskilt hög grad fästes vid adjektivets betydelseinnehåll; i de allra flästa fall begagnas sammansättning av adjektiv ock substantiv. Det heter alltså t. ex. *ad-ir-iat-gómolt búærd ìtaд* det är ett gammalt bord detta, men

[1]) D. v. s. den vidsträckta ödemark, genom vilken landsvägen Åsen-Särna går; *skròlar* är ett älvd. öknamn på Särnaborna.

ig-a-tšyærpt et-gåmbuærd jag har köpt ett gammalt bord, *ig-litę litę tšåra* en liten liten kärra, *ig-litę knåba* en liten tjock flicka, men *ig-litkūl* en liten flicka[1].

Anm. En från rspr. avvikande användning av adjektiv förekommer i uttryck som t. ex. *sīo-knåivęn spo-dodąn*, *ąn-uęndar-ådzę ūpi* se kniven spår någons död, den vänder äggen uppåt.

§ 165. **Adjektivens kongruens.** I regel rättar sig adj. (particip, räkneord) till kasus, numerus ock genus efter det ord, till vilket det utgör en bestämning, t. ex. *a-du-fåid-ąn slipten ąn* har du fått den (kniven) slipad än? *ig-a-ua-uåtši iel-nǫtę* jag har varit vaken hela natten (den talande en kvinna), *du-e-kåfidrūtšę* du är kaffedrucken (den tilltalade en kvinna), *og-ålde fǫn-sīo-ǫn åutfarnā* ock aldrig får man se hänne trött, *ąn-lęt-sig-bestęmdąn* han sade sig vara bestämd, *stųvlę iro-tųggu* stövlarna äro tunga, *tuąr-og-iąn-or-uiku* två ock en halv vecka (ack.).

I följande fall gäller dock ej denna regel:

a) ett kollektivum åtföljes ofta av adj. i pluralis (jfr § 147 b), t. ex. *iel-åusölde ua-fąiguer-ór-męn-męg* hela hushållet var glatt att vara av med mig;

b) då adj. utgör en bestämning till pron. *dęr* 'de' ock detta pronomen syftar på ett neutralt substantiv, kan adj. — men måste ej nödvändigt — få neutral ändelse, t. ex. *dęr-iro-suårvadų* de (skaften) äro svarvade, *dęr-iro-tųggar* de (*stųvlę* stövlarna) äro tunga, *dęr-iro-rǫdar o-gråuævų* de (tranbären) äro röda ock grova[2];

c) ack. sing. mask. av adj. uppträder ofta, där man kunde vänta sig annan ack.-form, t. ex. *sę-kanąnd fįggųm-uįr ok-måtąn-uæs* sedan fingo vi minsann åka oss mätta, *dęr-oro-syt-tråtąn-sig gåmkalingzin* de ha skött sig trötta på gumman, *ig-bą-uæl-kųmnąn-dįem* jag bad dem (vara) välkomna, *dę-söp-sig-fūlan ålerūæp* de söpo sig fulla allihop, *ig-tyftše-uåtlan-ǫn* (*dįem*) jag tycker synd om hänne (dem), *dę-dzaro-sig-lįfæligąn upǫ-e-dauisæð* de göra sig löjliga på det där viset;

[1]) Flera exempel anföras i ordböjningsläran, till vilken även i övrigt hänvisas i ock för frågan om bruket av adjektivens best. ock obest. form.

[2]) Ack. *dįem* 'dem' åtföljes däremot i dylika fall alltid av neutralt adj., t. ex. *ig-a-tšyærpt-dįem gåru* jag har köpt dem (*klådę* kläderna) färdiggjorda.

d) ett till ett neutralt subst. i plur. hörande adj., som står före substantivet, antar mask.-fem. ändelse, t. ex. *sọ-u-rịmạda trạ̊ṇe̜ iro* se hur rimfrostklädda träden äro! *kẹn-ọ ụa-tụṇga stýṿle̜ iro* känn så tunga stövlarna äro!

Anm. Angående räkneordens kongruens må i detta sammanhang nämnas, att då ett räkn. syftar på ett mask. ock ett fem. substantiv, sättes det i mask. form, t. ex. *ạṇdıs og-ạṇ ıro-grịnuga bọ-tuẹr* Anders ock Anna äro griniga båda två, *dẹr-oro-kụmıð ọḷ-trạ̊ır bo-kụḷa og-pọ́ykar* de hava kommit alla tre både flickan ock pojkarna.

§ 166. **Komparativ.** a) En dubbel komparativ förekommer i uttryck som t. ex. *ısn-ẓár ı-mịe flọar* den här är flatare, *ị-ðuṇt mịe mụǽðugara* är du inte modigare? *að-ı-mịe súǽlodara ẓár* det är mera svalnat här.

a) 'Mer än vanligt' uttryckes genom sammansättning av *oðar-* ock komparativ, t. ex. *ıʃṣa-ụart-ịg ọðarọ̄ðara* inte blev jag rödare än vanligt, *og-sạ ul-dẹr-oro-ıạt-ạ̊rmklạð so-ır-ọðagrạ̊ṇara* ock sedan skola de ha en halsduk som är grannare än vanligt, *ọ-sýǽks ụıl-ụar-ọðaụ̄ldar ạṇ-nịðafọ̄r* hon tycks vilja vara förmer än andra Anna nedanför (backen).

Anm. 1. Komparativ kan ej såsom i rspr. brukas för att beteckna tämligen hög grad; 'en äldre man' heter alltså *ẓạn-gạṃkạl*, 'jag har varit här flera dagar' *ıg-a-ụá-ẓar bra-naụg-mıkeḷ dógo.*

Anm. 2. Även av perf. particip bildas komparativ, t. ex. *ạn-ı-ụạ̊ıldara ısn-ẓár ẹstṇ* han är mera vilad den här hästen.

§ 167. **Superlativ.** a) Någon motsvarighet till rspr:s 'den, det, de', framför superlativ finnes ej; det heter alltså t. ex. *ạṇdıs a-stụ̀ṭast brụ̀ǽʃṣe̜* Anders har de kortaste byxorna, *að-ı-bẹst pọ́ykẹn að* det är den bästa pojken det, *ịtað ır-ọyst ạ̊ṇdʒeð* detta är det yttersta änget, *ọḷ-fịnast-kụ̀ḷur ẓar-ı-bým ıro-so-kọld-skḷıgar* alla de vackraste flickorna här i byn äro så kallsinniga.

b) Den högsta möjliga grad uttryckes genom superlativ, som då alltid inleder satsen, t. ex. *ıg-ụǽpt mạast-ıg-dụgda* jag ropade så mycket jag orkade, *lẹ̊ṇgst dıg-ụıla* så länge de vilja, *snẹst-ıg-fık-sọ́-dıg* så snart jag fick se dig, *krịṇgast ıg-ụíḷ* så ofta jag vill.

c) Superlativen begagnas även för att uttrycka högre grad, då det är fråga om två, t. ex. *du-aḷ-sạ̀ʃṣ-dıg ọ-frạ̀mst-stụ́ǽlṇ* du skall sätta dig på den främre stolen (i trillan), *gạṃblastṇ* den äldre (av två bröder), *ọ-ọ̀stast knạ̀ksẹm* på den östligare knaxen[1].

[1]) Storknaxen ock Lillknaxen kallas två bärg norr om Åsen.

Anm. En från rspr. avvikande användning har superlativen *fuæst* 'först' i uttryck som t. ex. *an-kam-til fuæst-i-más* han kom till i början av mars.

VII. Den objektiva predikatsfyllnadens ock den senare komparationsledens kongruens.

§ 168. Den objektiva predikatsfyllnaden står vanligen i ack., t. ex. *do-dár ar-ig-aft fo-pigo* den där (flickan) har jag haft till piga, *an-uàist-si glàdan-o-kòtan* han visade sig glad ock munter. Efter värbet *kòla* 'kalla' står den dock i nom., t. ex. *dig-kòl-an tràpšlàdza* de kalla honom Trappsläggan (om en smed i gården Trapp), *dig-kòld-on kàtisdùmba* de kallade hänne Ketisdumban (om en dövstum kvinna i gården Ketis).

§ 169. Den senare komparationsleden i en jämförelse rättar sig alltid till kasus efter den förra, t. ex. *naug sàtar-ig-ònum mier-eld-òlum àlar* nog fäster jag mera avseende vid honom än vid alla andra, *dig-uà-dar òlar forauto-dú* de voro där alla utom du, *adum-ólt min-uæs forauto-nìstu* vi hade allt med oss utom matsäcken.

Anm. Som komparationspartikel brukas *eld* efter komparativ ock *àlar* 'annan', *sos* efter *so* 'så' ock *Ilaik* 'sådan' ock *og* efter *laik* 'lika', t. ex. *an-i-gàmbler eld-íg* han är äldre än jag, *an-ir-int so-gómol sos-íg* han är inte så gammal som jag, *an-i-laik gómol og-íg* han är lika gammal som jag.

VIII. Pronomina.

§ 170. **Personliga** pronomina av första ock andra pers. plur. utelemnas, då de skulle stå som subjekt ock då motsvarande uttryck i rspr. har rak ordföljd, t. ex. *ulum-iáto nu* vi skola äta nu, *in-so-tròar og-lieda-ui-mig* I ären så tröga ock leda mot mig, *tsiíælaðum i-sváks-uikur i-sómos* vi »kölade» (d. v. s. vistades på myrslåtter) i säx veckor i somras, *ig-spýr-io, uso-fárí-só* jag frågar er, varför I beten er så.

Då rspr. har inverterad ordföljd, kan pron. likaledes utelemnas, t. ex. *og-nu-mòti-fel ua-stiuer* ock nu måtten I väl vara

mätta! men utsäges vanligen, t. ex. *nų kòytųm-ųr* nu springa vi, *bàịdı lịtəd so-ırųm-ų-rịədo* vänten litet så äro vi färdiga, *og-iesn ųarır-ı-ðáịt sịuærər* ock en gång voren I dit själva.

Även vid direkt fråga utelemnas pron. vanligen, ehuru ordföljden är inverterad, t. ex. *fom-tìnịŋgar ąų* få vi tidningarna än? *ųaso-kòytır* varför springen I? Detta gäller dock ej första personen, då frågesatsen inledes av *ųsó* 'varför', t. ex. *ųaso-ulųm-ų-dʒáro ąð* varför skola vi göra det?

171. Ytterst vanlig är upprepning av personl. pron. utan motsvarighet i rspr., t. ex. *o-ųét sakt-ó-eð* nog vet hon det, *dıg-là-dıg fa-kųmo ad-úæs nų* de våra torde komma nu, *ıg-á-do-fıl ịust-nų-ig bỵrt-ə̄* jag har då börjat just nu, *ıg-ar-ıg-sakt-ıg-mịər ı-grỵtųn* jag har mera i grytan[1], *ąn-lar-ų-ịnt-ąų kųų eler-ald-ig* han lär nog inte kunna det han mer än jag, *ąn-lar-ų-ąų ųóro da-ịàgmịəstarn-ır* han lär nog vara där jägmästaren är, *ąn-lar-ų-nų́ ąų a-fárı làųgo* han torde nog nu ha farit för längesedan.

Anm. 1. Utan motsvarighet i rspr. förekommer personl. pron. även i uttryck som t. ex. ('ingen av dem visste det' —) *ov-ùkųm dịəm* av vilka (dem)? *mas-ųịr adųm-ųmąųd-uæs-on* då vi hade den (stugan) om hand.

Anm. 2. Med en fylligare betydelse än i rspr. uppträda pers. pron. i uttryck som t. ex. *ịnt-ig a-gárt-eð* det är inte jag som har gjort det, *ąn-bųá-do-fıl-ịąn-mịælkūp ad-ịnt-ig-dʒar* han bär då en mjölsäck, något som jag inte gör.

§ 172. **Reflexivt** pron. utan motsvarighet i rspr. eller motsvarat av personl. pron. förekommer i uttryck som t. ex. *drìk-sıg lıt-or-kàfı* dricka litet kaffe, *ųm-ąn-ad-ųito-sıg nod-àlə dʒáro* om han visste något annat att göra, *ąn-fık-do-fıl-bıtàl lasùls-las so-sʃʂųæsə-sıg* han fick då betala Larsols-Lars som skjutsade honom, *ad-ad-bųært ųó-no mịų-sıg* vi skulle behöva ha något med oss.

Anm. Märk uttryck som *dʒịŋgųm ųó sig* vi gingo var ock en för sig.

§ 173. **Ägendoms**pronomina stå före sitt subst. endast då pron. starkt betonas, t. ex. *mịų ràkə* min hund, *ad-ır-òųųmas gárd* det är hans gård, annars alltid efter subst., som sättes i bestämd form, t. ex. *gárdn-os a-bùælāə ʈʂųæpt* hans gård har

[1]) I detta ock följande ex. upprepas pron. tre gånger.

bolaget köpt, *rákqn-idār* er hund, *fusıçæfʂ lùkų sà̜ına* försöka sin lycka, *à̜ndıs uá̜r* vår Anders, *qn-ók o-à̜ndıs-u̯ærųmas* han åker på vår Anders' (velociped).

Anm. 1. I förkortad, jämförande bisats höres i vardagligt rspr. ofta 'sin' med syftning på huvudsatsens subjekt; detta 'sin' motsvaras alltid av personl. pron. i ås., t. ex. *ıfʂa-ır-á̜n so-raık-sos-brúær-os* inte är han så rik som sin bror, *qn-ır-y̨ggar eld-sı̜stær-os* han är yngre än sin syster.

Anm. 2. Plur. av 1:a pers. poss. pron. användes självständigt i betydelsen 'de våra, folket här i gården, vår familj', t. ex. *oro-u̯æra fáð‿ęn* ha de våra farit än? *a-ðu-sı̜t u̯æra* har du sett de våra?

§ 174. **Demonstrativ**pronomenet *sıùævar* 'själva' står ofta i nom., där man skulle kunnat vänta dativ, t. ex. *dıg-kùæk ıáto a-sıg-sıùævar* de koka mat åt sig själva, *qm-ıgt-sprǫ́k far-uæs-sıùæva uı̜r* vi ha ett språk för oss själva vi.

§ 175. Då ett **relativ**pronomen i rspr. styres av en preposition, sättes prep. i ås. sist i satsen, t. ex. *dǫ-ða-stúgų, so-ðıgr-óro-uað-ı̜nı* den där stugan, inne i vilken de ha varit. Jfr också uttryck som *ıgn-kál, so-ıg-a-glęmt-ór un-ìętar* en karl, som jag har glömt av hur han heter, *uą̜n-ır-e-dá̜ fo-trá̜ı, so-rúætę uą̜ndas-àpı og-tùlų-níðı* vad är det där för ett träd, vars rot vändes uppåt ock topp nedåt.

§ 176. Det **interrogativa** *uą̜r* 'vem' användes ej, då det är frågan om två, så däremot *ùkın*, t. ex. *ùkın or-ıð bǫðųm ı-stýæst* vem av er båda är störst? *uą̜r- (ùkın-) or-dıą̜m a-gá̜rt-ad* vem av dem (tre eller flera) har gjort det?

Anm. Det interrogativa *ùkın* 'vilken' förekommer ofta i kvalitetsbetydelse ock ersätter då bl. a. rspr:s 'hurudan', t. ex. *uka-krùsatāfʂa* vilket brokigt täcke! *ukad-ı̜r-ad-ı fá̜rg* hurudant är det till färgen? *ıfʂa-uęt-ı̜g, ukın-qn sır-á̜ut* inte vet jag, hurudan han ser ut.

177. De **indefinita** pronomina *uǫ̀rn* 'var', *uǫ̀rndıgr* 'vardera' ock *uǫr (sqn)* 'var (sin)' brukas endast, då det är frågan om två personer; *uǫ̀rn, uǫ̀rndıgr* ock *uá̜r (sqn)* endast, då det är frågan om tre eller flera: *dıgr-oro-sakt uá̜-sqn kàtʂıgs* de ha var sin katkes (om skolbarnen), *dıgr-óro-ıgn-rà̜ndatʂūæl uǫ̀rųdıgr* de ha en randig kjol vardera (om två flickor), *qn-gar-uǫ̀rųmdıgr ıgt-skà̜ıpār* han gav vardera (av två pojkar) ett skidpar.

§ 178. Vid pronomina *ı̜ndzın* 'ingen', *ı̜ndzındıgr* ock *uą̀ndzındıgr* 'ingendera' förekommer mycket ofta **dubbel negation,** t. ex. *dıg-dzaro-ı̜ggųm ıggąn-skóðo* de göra ingen någon skada,

ıʃʂa-ı-ðo-ınt-ıg gáłok o-ıŋgan inte är jag då arg på någon, *og-ınt ıg-sóg ıŋgan-kál ald uàro* ock inte häller såg jag någon karl någonstans, *an-uát-ınt uar-ıŋdʒın pójk ır* han vet inte var någon pojke är, *tʂıʏæpım-ınt-ıŋga so-kríŋt* vi köpa inte några så ofta, *a-dúg-do-ınt uàundʒındıar-ov-dıem bıáro míg* ingendera av dem orkar då bära mig.

§ 179. Vid obestämd individualisering använder ås. ofta pron. *nógar* 'någon' på ett sätt, som avviker från rspr., t. ex. *a-uá bà noga-łlaık-bùælakar* det var bara en sån där bolagsarbetare, *ıg-al-àte nog-brøðe* jag skall efter litet bröd.

§ 180. Pron. *łaık-àkın* 'vilken-än' kan inleda en s. k. allmän relativsats, *ùænda ùkın* däremot ej. t. ex. *naug-for-án łaık-ùk kùl an-ul-óro* nog får han vilken flicka han än vill ha. Detsamma gäller advärbet *łaık-úr* 'hur-än', t. ex. *łaık-úr ıg-ʏæpar, so-àrarn ıŋtnoð* hur jag än ropar, så hör han ingenting.

IX. Värben.

A. Aktivum.

§ 181. Ofta ha värben i ås. ett vida fylligare betydelseinnehåll än i rspr., t. ex. *se-du nogu-fòlbær, ma-du-gór* ser du några hallon, medan du är ute ock går, *uso-go-du-òldar ın-að-uæs. ma-du-fár* varför går du aldrig in till oss, då du är ute ock går, *łarum-sakt-fo-tòrk rıŋgum-non-bròbıt og-no-gós* vi torde nog få äta torrskaffning, bestående av någon brödbit ock någon smörgås, *an-old-ó fual-úp ıan-snıes* han håller på att långsamt få upp en snes, *ástn a-tʏædrað ıgł tàdugárdn* den tjudrade hästen har betat av hela den med »tada» bevuxna gården.

§ 182. Pres. inf. användes ofta med imperativ betydelse, särskilt i tal till barn, t. ex. *tàı-nú* tig nu! *sìtʂ o kùk mitʂıð* nu skall du sitta ock skita mycket, *kum-ı-úg, u-mitʂıð ó-a-te-dʒáro* kom ihåg, hur mycket hon har att göra!

§ 183. Infinitivmärket 'att' motsvaras i ås. av *te*[1], t. ex. *dıe-uart-sàmsar-um te-stàman-om* de blevo ense om att stämma

---

[1]) Prep. 'till' heter *að* eller *at* (se nedan); *tıł* 'till' finnes endast i värbalsammansättningar ock som advärb.

honom, *itşa-ar-ąn ingg-hàls ta-uóro-i-skùgm* inte har han någon hälsa att vara i skogen (med), *o-ad-stìklunæsa ta-lÿs-sig-mįn* hon hade bloss att lysa sig med, *dug-sişked-ùt fùatşa ta-hęt-át-an* de skickade ut folk för att leta upp honom.

Ofta saknar infinitivmärket 'att' motsvarighet i ås., t. ex. *an-ir-uęmi fo-kàfi uęn mòrgun* han är van att få kaffe var morgon, *irum-rìg fóro nú* vi äro färdiga att fara nu, *ad-i-bàta fu-dig ua-frák, fast-ąn i-lįgd* det är bättre för dig att vara snäll, fast han är led, *an-sóg-sig ingg-àla-rod ato-koyt-ùndo* han såg sig ingen annan råd än att springa undan.

Alternativt kan *ta* saknas i uttryck som t. ex. *ad-ir-uædàlt (ta-)sió* det är vidrigt att se, *a-dár i-klįant (ta-)djáro* det där är svårt att göra, *itşa-pàsar-a (ta-)sàį-so* inte är det (språk-)riktigt att säga så, *lìl-ąn-kanìnd i-blot ta-old-ùm* Lill-Anna är minsann mjuk att omfamna.

Anm. Märk uttryck som t. ex. *an-fùær up-i-mòyrą og-tag-át ian-ljó* han gick upp i myren för att ta vara på en lie, *ig-al-fÿ-dig sta-sió-on* jag skall följa dig åstad ock se hänne, *gók sta-sór nu* gå åstad ock sov nu!

B. Värbets s-form.

§ 184. Värbformer på -s med värklig **passiv** betydelse äro mycket sällsynta, t. ex. *skópad a-skáris* (hällre: *ar-uært-skárid*) *iá sio* skåpet har skavts här se, *an-kolas-bìskùpin, fon-i-so-dùktig prìdikō, da-n-i-drùtşin* han kallas biskopen, för han är så duktig att predika, då han är drucken (men hällre: *kòlum-an bìskùpin* vi kalla honom etc.). Vanligast är presens inf. på -s med passiv betydelse, t. ex. *nu kanìnd al-a-trùskas* nu minsann skall det tröskas!

§ 185. Värbformer på -s med aktiv betydelse äro mycket vanliga, t. ex. *lànigtas* 'längta', *uægos* 'vårda', *av-iùæt an-da-kétiln, so-dòpas dár* tag hit den där kitteln, som ligger omstjälpt där! *bar ad-ad-uìla fa-tòrkas-ad-uæs nú* bara det ville börja bli torrväder åt oss nu! *og-są al-llákt uàltas ia-ringgum-stùgų* ock sedan skall dylikt ligga ock skräpa här omkring stugan, *bÿævi-fil-int lagas-fór iar òla ringgum-ian ást* I behöven väl inte stanna här hemma alla ock trängas omkring en häst, *u-dug-dá baros-ád* hur de där bära sig åt! *dug-du-stàndas o-*

skàịdụm nịte-kàlbōk kan du stå på skidorna nedför Kullbacken, *ig-ụndres, ụa-n-fá-nụ́* jag undrar, var han vistas nu.

§ 186. **Reciprok** betydelse har värbets s-form i uttryck som t. ex. *dig lạdas* de ledde varandra, *tálasụm-ụid* vi talades vid, *oldas-ụ́m* omfamna varandra, *i-dálsbu ụa-dig-ƛlàịke, so-dig-bà skötas og-rìgras* i Delsbo voro de sådana, att de bara sköto varandra ock slogos.

C. Jälpvärben.

§ 187. Med former av värbet *óro* 'hava' bildar ås. perfektum ind., pluskvamperfektum ind., imperfektum konj. ock pluskvamperfektum konj. De båda förstnämnda bildas på ett sätt, som fullständigt överensstämmer med rspr., t. ex. *ig-a-ụeð-àụt o-koyt i-gàrdụm ịel dáụ* jag har varit ute ock sprungit i gårdarna hela dagen, *ig-ad-ụ̀ụnna, fú-fæld-ụ-kám* jag hade hunnit, innan han kom.

Imperfektum konj. bildas genom *àd(a)* + supinum av huvudvärbet, t. ex. *bàr ig-a-dúgoð* bara jag kunde! *ig-ad-ulað-áụta, bàr að-ad-ịnt-snìeð* jag skulle utöver (d. v. s. Kyrkbyn), bara det inte snöade, *ụm-du-ad-ụ̀la ụa frék nụ, so-ig-àd-belt-sòm-lităd* om du ville vara snäll nu, så jag kunde sy litet, *ụm-ạn-ad-ịnt-áft skụ̀æǵspenịggạ, ụ̀àr-a-sakt ụisalt* om han inte hade skogspängarna, vore det minsann uselt (ställt), *ạndis-lót ƛlaisn-àd-ịnt-ụtod-að* Anders låter som om han inte visste det.

Pluskvamperfektum konj. bildas genom *àd að* + supinum av huvudvärbet, t. ex. *ụm-ig-àd-að-ýrt-ad, so-àd-ig a-fad-áụt o-knaka-tịl-að-om* om jag hade hört det, så hade jag gått ut ock slagit till honom, *du-àd-ịnt*[1] *a-dúgod* du skulle inte ha orkat, *dàktarn skar-óv-om fúætn, èlest ad-ụ-a-dàad* doktorn skar av honom foten, eljest skulle han ha dött.

Anm. Avvikande från rspr. uppträder värbet *óro* 'hava' i uttryck som t. ex. *itʃạ-ar-ịg no-fịl o-ròsʃʃotʃūrn* inte har jag något fel (d. v. s. något att klandra) på Råstjå-kon, *u-mitʃið a-dụ́ klàkụ* hur mycket är din klocka?

§ 188. Värbet *ụóro* 'vara' uppträder ofta på ett sätt, som avviker från rspr., t. ex. *u-bìtäịd i-ðu-tąịgt fóro* hur tidigt har du tänkt att fara? *dig-sàụp olt-so-ír* de supa allt möjligt, *du-al-*

[1]) Vid hastigt uttal *ànt*.

uar-ǫ̀am nų, mę-ʒógdę-ır du skall vara hemma nu, så länge hälgen varar, *uikų-so-uár* förra veckan[1], *ąn-uld-áųt-nų, uad-àla-uár* han skulle ut nu till på köpet, *uá-dǫ-fıl-mıg ʒąn-òskapı dú-ır* vilken bråkstake du är! *ıg-uar-ųtnod ı-tòmųm-ad-ąnär* jag kunde inte styra den (märren; eg. 'jag var ingenting i tömmarna åt hänne').

Anm. Perfektum ock pluskvamperfektum bildas aldrig med former av *uóro*, alltså t. ex. *ad-ı-tyælod* det är fruset, *a-uar-ìlad ı-gór* det var rimfrost i går.

§ 189. Värbet *uèrda* har dels betydelsen 'bli' ock ersättes som sådant i de yngres språk ofta av *blı* i pres. (inf. ock ind.), dels betydelsen 'vara tvungen, måste', dels ock betydelsen 'bli nyttig till, duga till', alltså t. ex. *a-uérd-uármt* det håller på att bli varmt, *ʒąn-gųmbsknäųl so-uerd-tóu-ór a-ʒúæln* en gumse som blir två år till jul, *uerdųm-slòtar ąn-da-bútʃın* vi måste slakta den där bocken, *ıg-uart-krıgg-mıg mıast-ıg-dùgda* jag blev tvungen att skynda mig så mycket jag orkade, *a-dá uerd-a-mìkelo* (l. *a-mìklųm-dìęlųm*) det där blir nyttigt till mycket.

§ 190. Värbet *ùla* 'skola' bildar futurum på ett sätt, som fullständigt överensstämmer med rspr., t. ex. *ulųm-trùsk ı-mòrgų* vi skola tröska i morgon.[2] Märkas bör, att pret. *ùlda* 'skulle' alltid har tidsbetydelse ock ej användes för att omskriva imperfektum konj. av huvudvärbet; 'om jag hade råd, så skulle jag fara' heter alltså *ųm-ıg-àd-aft-ród, so-àd-ıg-fárıd*.

Värbet *ula* ersätter också rspr. 'bör, borde, bort', t. ex. *ıg-ad-ula-dʒáro-ad-ı-dag* jag borde göra det i dag, *ıg-àd-ad-ula-rìęs mųn-dyæ-sìmu* jag hade bort resa med desamma.

§ 191. Rspr. 'kunna' motsvaras i ås. av värben *kùna, dúgo* ock *bàla*. *kùna* betyder 'kunna = ha lärt sig, förstå', *dúgo* betyder 'kunna = orka, ha fysisk förmåga', ock *bàla* betyder 'kunna = ha tillfälle till', t. ex. *ıtʃa-kąn-íg spìlo-ǫ-òrgur* inte kan jag spela orgel, *ıg-dug-ųt-bıáro mald-sıútı-tʃílu* jag kan inte bära mera än sjuttio kilo, *uıso-dúg-du-ųt-sóvo ųm-nátar* varför kan du inte sova om nätterna? *ıg-bàla-fıl-íg dʒaro-a-dár* jag kan ju göra det där, *ıg-bàla-do-fıl-ųt ąnad-ald-lá da-fárı-só* jag kan då inte annat än skratta, då I beten er så.

[1]) Jfr *uikų-so-kùmb* nästa vecka.

[2]) Om bruket av *skal* se ordböjningsläran.

Anm. Värbet *kų̄na* uppträder ofta i betydelsen 'det kan hända, att', t. ex. *kų̄nųm uóro-o-jsųælųm uíkų-so-kų̄mb* det kan hända, att vi äro på myrslåtter nästa vecka, *du-kán įnt-uar-įn so* det kan hända, att du inte är inne då.

§ 192. Såsom det defektiva jälpvärbet *mo*, pret. *mòt(a)* brukas i ås., uttrycker det tveksam undran, förmodan, t. ex. *mó-a ua-sánt* kan det vara sant? *mó-a dúgo nų́* duger det nu? *ıg-ų́ndras, ųm-ıg-mo-oro-knáįvįn nast-dı́g* jag undrar, om jag har kniven hos dig, *a-mó-ðo-fıl-á uóro-só* nog torde det förhålla sig så, *mó-įnt-a-dá uoro-ıat-lıúæt-krỳtyr* är inte det där (apan) ett fult djur? *du-mó-ðo-įnt ua-dųm* du måtte väl inte vara så dum (att du gör det), *an-mòt áð* han måtte det, *du-mòt-do-fıl fó-a nų́-ðo* nu måtte du väl få som du vill.

Liknande användning har pret. *mų̀nda*, t. ex. *an-ųndras-ó, ųm-du-mų̀nd uar-įąma* han undrade, om du var hemma, *ıjsa-mų̀ndųm-uı-ðo ad-kųmı-dáıt* inte torde vi ha kommit dit, *an-an-mų̀nd-įnt ad-a-faı-tı́l-on dánsa* (jag undrar just) om han inte skulle kunna få hänne att dansa.

§ 193. Rspr. 'tycks, synes' motsvaras av ås. *syæks*, t. ex. *du-sýæks-so* du tycks göra det, *a-sýæks-nų-fıl įnt-bal-go-tı́l upo-noð-ála-uı́s* det tycks då inte kunna gå till på något annat sätt, *dıa-syæks-ua-sįanar ı-uąndųn nord-ı-smı́s* de tyckas vara långsamma i vändningarna norr i Smeds.

Däremot användes *tyks* vid berättelser, då den talande känner det omtalade endast genom hörsägner, t. ex. *og-sa masn-tyks-a-gáıð autmįn-òvįn, so-tý́ksn a-faı-sıó no-gųæno, og-o-tyks-a-kuádı so fa-krỳtyrųm* ock sedan då han gick utmed älven, fick han se ett skogsrå, ock hon sjöng så för kreaturen.

Anm. 1. Värbet *fóro* 'fara' som jälpvärb betyder dels 'förorsaka' (fr. faire)[1], dels 'börja', t. ex. *ıg-ál-lat-fa-sıùæ lıt-ov-kàfı-a-dıg* jag skall koka litet kaffe åt dig, *a-fa-rąıgan* det börjar rägna, *a-fá fa-ua-kólt-ad-uæs nų* det börjar bli kallt (åt oss) nu, *nų far-a-fa-blı́ stùtuārjsa-fadār* nu börjar det bli (komma) kortvirke, far, *mas-ıg-fúæ fa-uard-lıtāð* då jag började bli litet (till åren).

Anm. 2. Värbet *dzáro* 'göra' användes som jälpvärb i betydelsen 'göra med att, ha anledning att', t. ex. *ıg-dzár-įnt ovo-a-dár* jag gör inte med att ha det där, *ıjsa-dzá-ðu fa-dáıt án* inte har du anledning att fara dit än.

---

[1]) Detta uttryckes också genom *dzávo*, t. ex. *an-gav-lá-uæs òlųmıūæp* han narrade oss allihop att skratta.

Anm. 3. Värbet *ụ̀la* 'vilja' användes i huvudsak såsom i rspr., dock har det ofta rent futural betydelse, t. ex. *ụɪlụm-at-bụ̀ðar ɪ-mòrgụ* vi skola till fäbodarna i morgon, *ɪg-ụɪl-sakt bɪtàl-dɪg, snast-ɪ-dúg* jag skall nog betala dig, så snart jag kan.

Anm. 4. Värbet *ụ̀to* 'veta' brukas som jälpvärb i betydelsen 'förstå att', t. ex. *qn-ụɑt-sakt-ą́n rò-sɪg no-bròkakū og* nog förstår han att skaffa sig en brödkaka också.

Anm. 5. Synnerligen svåröversättliga äro de båda jälpvärben *lus* ock *lỳstar*; följande exempel må anföras: *qn-lus-að-áft so-mìkel krìp boð-ą́n-og* han har haft så många barn, han också, *lus-du-ụɪl-làg-dɪg nụ́* vill du lägga dig nu? *og-ɪnt lus-ụóro ɪggo* ock inte låtsas om något, *a-lỳsta-fòro nogụ-flùgo-ɪa mìlmað* det uppträder någon fluga här emellanåt, *qn-àd-sakt-lỳsta ụɪl-ą́-dyæ-ðą́r* han skulle minsann vilja åt det där.

D. Particip ock supinum.

§ 194. Pres. eller pret. av 'vara' + pres. part. motsvarar ofta rspr:s enkla pres. eller pret., t. ex. *að-ɪ-so-làụtąnd dą́r* det lutar så starkt där, *q-ɪ-fø-síg lùpą, q-ɪ-bo-kụ̀mąnd og-fárąnd* hon har ett sätt för sig loppan, hon både kommer ock går, *o-sụ̀mar ɪro-sìtʃąnd og* ock somliga sitta också (om ett porträtt), *qn-ɪ-so-ƛụ̀kąnd q-olt-so-ír* han är så glupsk på allt möjligt, *ság-að so-al-du-fq-sɪǿ, ụa-làąnd-q-blír* säg det så skall du få se, hur hon börjar skratta, *ɪg-ụa-so-stʃòvąnd, so-ɪ-dụ̀gd-ɪnt-sàɪ-noð* jag darrade, så att jag inte kunde säga något.

Anm. På ett sätt, som avviker från rspr., uppträder pres. part. också i uttryck som t. ex. *ɪ-mąɪn-ụ̀pụ̀āksąnd ụ̀gdụ̀æm* i min (uppväxande) ungdom, *að-ɪ-no-ƛlaɪkt-fárąnd o-kụ̀mąnd fúæk* det är sånt där folk som kommer ock far (om bolagsarbetare).

§ 195. Pres. part. av trans. värb har passiv betydelse i uttryck som t. ex. *ɪta-ɪa-ụátnað ɪr-ɪnt-drìkąnd* det här vattnet är ej drickbart, *náụg-ɪr-a-ɪátąnd* nog är det ätbart, *að-ɪr-ɪnt-ụ̀ndrąndas-ǿ* det är inte att undra på, *úæs ɪ-sàɪąnd og-ɪnt-fýær-ąnd* vi böra säga det, men inte föra det vidare (då två personer språka förtroligt), *ụ̀ąnta-ðu að-ɪr-ą̀rąnd-dáɪt-noð-eld a-flugụm* tror du att det är möjligt att lägga något där (överlemnat) åt flugorna, *a-ụár-ɪnt kụ̀mąnd-dáɪt* det var inte möjligt att komma dit, *að-ɪr-ɪnt-ụárąnd àụta* det är inte möjligt att vara ute, *að-ɪr-ɪnt bɪụæðąnd-til dyæ* det är inte värt att bjuda till ens, *a-ðu-no-gòmolt so-ɪ-làgąnd* har du något gammalt som kan lagas,

ad-ɪr-ɪnt-ùksand-úm áut det är inte att tänka på (att gå) ut, *ad-ɪr-ɪnt-àrand-àte-dyæ* det är inte värt att höra efter ens.

§ 196. Perfekt particip har aktiv betydelse i uttryck som t. ex. *du-ɪr-anu-sáker, an-ɪ-lésɪn mɪtʃɪð an-dár* du kan vara säker, att han har läst mycket den där, *ɪg-ɪr-ɪnt-sórɪn án* jag har inte sovit tillräckligt än, *ɪg-ɪr-ɪnt-ŋæuarɪn ato-bàr-ɪ-ràusɪ* jag har varit överallt utom i Ransi.

Anm. På olika sätt avvikande från rspr. uppträder perf. part. också i uttryck som t. ex. *am-fŋna tàktan-báætn* vi ha funnit så mycket att bottnen blivit täckt, *an-ɪr-ɪnt àtʃɪn-no-mɪn ɪsn-ɪa fúælɪn* vi ha inte åkt något med den här fålen.

§ 197. Värben *uɪna* 'hinna' ock *fo* 'få, lyckas' åtföljas av supinum, där rspr. har pres. inf., t. ex. *an-uí-fɪl kɪmɪd án* han hinner väl komma än, *an-ad-ŋæna strukod-óv* han hade hunnit ge sig i väg, *ɪ-kam fald-n-uán-syækt-ɪn* jag kom innan han hann in, *an-a-faɪ-lákt an-dar-ŋægon* han har lyckats släcka (övervinna) det där bekymret, *an-ad-ŋæna syækt-óv, fo-fald-ɪ-kám* han hade hunnit ge sig i väg, innan jag kom.

Anm. Värbet *sŋætʃa*, som också har betydelsen 'hinna', användes däremot ej vid värb, t. ex. *ɪg-sŋækt-ɪnt-dáɪt* (= *uán-ɪnt kɪmɪ-dáɪt*), *fo-faldn-ad-fárɪð* jag hann inte dit, förrän han hade farit.

X. Förkortat uttryckssätt.

§ 198. **Substantiv** äro utelemnade i uttryck som t. ex. *an-a-kɪmɪd o-nɪondað* han har kommit på nionde året, *ɪg-ɪr-o-tràtonda* jag är på trättonde året, *ɪá latum-uɪ-sóvo* här låta vi kreaturen sova, *an-ar-àtʃa tràt* han har tröttkört hästen, *du-bàle ɪáto-ɪ-sŋmu* du kan äta i samma matlag, *ɪg-al-áut og-dʒavo-kryty̆rum* jag skall ut ock ge kreaturen foder, *fo-sɪanast* för sista gången.

§ 199. **Pronomen** äro utelemnade i uttryck som t. ex. *fó lɪt-ov-mɪók* får jag litet mjölk? *ɪg-sɪt-tràt o-ɪan-sàɪðo* jag sitter mig trött på den ena sidan, *ad-a-uá so-laugt, so-am-gaɪ-tràt òlarɪúæp* det har varit så långt, så vi ha gått oss trötta allihopa, *dar-o-a-uàkse-stúr* då hon har växt sig stor, *án àtona mɪn-stɪana og-uɪnde* han efter med stenar ock kastade dem, *an-tòke-dɪam o-gav-mìkel-pàuɪgg* han tackade ock gav dem

mycket pängar, *ıʃʂa-ar-q̇ŋ ua-noga-lq̇ŋdʒ muæt-íg-a-uárıð* inte har han varit borta länge mot vad jag har varit, *al-ıg-sàı-dıg* skall jag säga dig något? *ıʃʂa-ʒatum-uír atq-grıuæ̨nað òltiat* inte äta vi annat än sädesföda alltjämt, *dar-ìudʒın ual-óro-að, so-a-fıl-íg-ıgg-róð atq-óro-að* då ingen vill ha det, så har väl jag ingen annan råd än att ha det, *að-ír-ınt bàr-àugnar ıta-ʒár* det är inte annat än bara agnar det här.

§ 200. **Värb** äro utelemnade i uttryck som t. ex. *q-ı-faın-ór-mın-uæs* hon är glad att vara av med oss, *qn-lít-sıg bıstàmdqn* han sade sig vara bestämd, *ıg-ba-uàlkùmnqn-dıąm* jag bad dem vara välkomna, *a-sır-áut ıąn-dùktı-kál ısn-ʒa-skàul-mıąstarn* han ser ut att vara en duktig karl den här skolmästaren, *lìl-án-al-ıtað* Lill-Anna skall ha det här, *qn-uíl-ınt atq-ba-brąndùınað* han vill inte få något annat än bara brännvin, *að-ır-ìnt no-uáðar áut a-díg ı-dág* det är inte något väder att gå ut i för dig i dag, *um-du-rása ʒıuætıvıy-nu-ðq, so-fól-du-uál-dıg* om du rasar hitöver nu då, så faller du ock slår ijäl dig.

§ 201. **Prepositioner** äro utelemnade i uttryck som t. ex. *ıg-að-ùlað aut-mùæra* jag borde ned till Mora, *uluım-up-skròla* vi skola upp till Särna, *uóko-frıódasnqt* vaka om fredagsnatten, *dìsk-mìdág* diska efter middagen, *ıg-qt-mìdág-að* jag åt det till middag, *ıg-qt-gróțu frùkùæst* jag åt gröt till frukost, *naug-àdum-uı-balt-ʒòp-dıąm mıóʃʂq* nog skulle vi kunna jälpa dem med mjölk, *q-tùæst-dq-fıl tìdʒ-dıg guæðað* hon tordes då tigga godsakar av dig, *du-al-skrıav-àta-mıg ıąn-ròpıukaðàt frq-stòkól* du skall skriva efter åt mig en röd toppmössa från Stockholm, *gok-àta-dıg ìąnum* gå efter en åt dig! *að-ır-ınt-bròtar-um díg ald-míg* det är inte mera bråttom för dig än för mig, *gok-ùndq-mıg* gå undan från mig!

§ 202. **Förkortade uttryck av olika slag.** Obest. art. utelemnas ganska ofta, t. ex. *so-ða-uar-ìut-strá* så att där var inte ett strå, *að-ı-dq-fıl-á búæ so-dúg* det är då väl ett anbud som duger, *λlaısog-ána-bùsa* som en annan buse.

Konjunktionen 'att' är utelemnad i uttryck som t. ex. *ıg-sàgd du-lít, q-uld-fq-dʒáro tau-pa-tíl-a-dıg* jag sade att du sade, att hon skulle få sticka två par till åt dig, *fàðar-a-sákt uluım-láso* far ha sakt att vi skola läsa, *að-a-uàksað upq-áð uluım-ʒáto-að* det har växt på det att vi skola äta det.

'Ock' är utelemnat i uttryck som t. ex. *kom-fy̆e* kom ock följ mig! *tri-träti* tre ock trättio (3.30), *fem-fyrti* fäm ock fyrtio.

Anm. Märk även: *an-ty̆la* *nitar-iel-kúlbök* *so-gúæt* han rullade nedför hela Kullbacken så gott som, *kal-tòlvta* Karl den tolfte.

XI. Anakolut ock pleonasm.

§ 203. Såsom exempel på **anakoluter** må anföras: *o-àd-do-fil-aft-ùægårt laik-úm-a nu* hon skulle nog lika gärna ha det ogjort nu[1], *a-uar-ien-lùfa so-uarum-ràder atn-uld-stiålo* det var en luffare angående vilken vi voro rädda att han skulle stjäla (i ås. övergång från relativ till demonstrativ konstruktion).

§ 204. **Pronomina** förekomma pleonastiskt[2] i uttryck som t. ex. *ad-i-so-klient no-uátn* det är så dåligt vatten, *ig-a-so-lùætan non-klòda* jag har en så otäck klåda, *an-a-klienan non-tùæbåk* han har dålig tobak, *a-sy̆æks-uó no-jsýæt-ov-nogår* det tycks vara något slags kött.

Anm. 1. Ett pleonastiskt *ùkað* inleder ofta direkta frågor, t. ex. *ukad a-du-uad-a-mùær-ald* har du varit till Mora? *ukad ir-a-sóltad ald-sókrað* är det salt eller socker?

Anm. 2. Ett pleonastiskt *dy̆æ* förekommer i uttryck som t. ex. *uádo a-du-dýæ-kùmid, dar-int-du-ar art-tólos-um gàmpadår* varifrån har du kommit, som inte har hört talas om gamle Peder? *ur-a-du-ðy̆æ fárið* hur har du nu betett dig?

Anm. 3. Obestämda artikeln förekommer pleonastiskt i uttryck som t. ex. *fadar-a-gårt ien-làuggan-ien-stór* far har gjort en lång käpp, *ig-a-sòran ien-fúæt* jag har ont i en fot, *ua-iålokan ien-suå du-år* vilken argsint svärfar du har!

§ 205. **Värb** förekomma pleonastiskt i uttryck som t. ex. *ig-ùndras, um-an-i-sjsy̆ldug djaro-a-for-int uàra* jag undrar, om han är skyldig att göra det för intet (vore), *do-gàrd-ig bo-ply̆ægd og-àrrad* då både plöjde ock harvade jag, *an-djá bo-dàlskar o-suànskar* han talar både dalmål ock svenska, *ad-i-so*

[1]) Sammanblandning av uttrycken *óro-ad-ùægårt* ock *djáro laik-úm-ad*.

[2]) D. v. s. utan motsvarighet i rspr.

dą-n-gó-ð lați o-dža-bo-wąntar og-ı-ráđ o-ð láȩkt det är så, då man går så där ock både väntar ock är rädd ock dylikt.

§ 206. **Advärb.** Orden *so* 'så' ock *są* 'sedan' förekomma mycket ofta utan motsvarighet i rspr., t. ex. *odarn-trùœd-ıg-ınt so-ua nòđug tųó* den andra trodde jag inte behövde tvättas, *ıg-a-so-snugað-ýr bod-íg-og* jag har rensat slut jag också, *áð ad-du-ula-sıo so-uar-ókt* där skulle du fått se något som var högt[1], *sókra tyfšar-íg so-ı-gúœt* socker tycker jag är gott, *mó-ı-są-sakt ad-rósod-ald* skulle jag falla (om du åkte på mig)? *al-ıg-są-ınt-spir mųno?* jag skall väl fråga mor, *ulųm-uı-są-ınt-sıó* vi skola väl se till.

I slutet av direkta frågesatser förekommer ytterst ofta ett pleonastiskt (*og*) *ald*, t. ex. *ı-du-klįąn-ald* är du sjuk? *al-du-stšùœs-prùœstąm dú-ald* skall du skjutsa prosten du? *a-du-skǫldradıg nú-og-ald* har du skållat dig nu?

Dubbel negation förekommer, som ovan (§ 178) nämnts, mycket ofta vid vissa pronomina ock är även för övrigt vanlig, t. ex. *ıtša-dǫ-ınt ı-dág* inte i dag, *ıtša-bydžar-án ıggųmstas* inte bor han någonstans.

Även andra advärb uppträda i ås. utan motsvarighet i rspr., t. ex. *tag-no-stìk, so-fǫm-dǫ-úp ıáldn* tag en sticka, så att vi få upp eld, *ąn-bỳdžar ın-nast-úœs* han bor hos oss, *ąn-kúmb-ınt a-bųgkräıs fø-fald-ı-mòrgų* han kommer inte till Bunkris förrän i morgon, *fast-a-rák-og-ınt so-fròlı* fastän det inte räcker så rikligt.

§ 207. **Prepositioner** utan motsvarighet i rspr. förekomma i uttryck som t. ex. *fǫ lıt-or-kàfı* får jag litet kaffe? *ıąn-ùœp ov-smólo* en hop småboskap, *ıąt-tıúg or-àgųm* ett tjog ägg, *knak-tıl-að-ǫm* slå till honom! *tšą-tók-fər* (kär) tack (för)!

Anm. Ytterligare äro att märka några småord, som mycket ofta brukas pleonastiskt; så *boð* 'både' i uttryck som t. ex. *ı-tỳfša-só boð-íg-og* jag tycker så jag också, *að-ı-bo-ląıgga bròt-og* det är ännu längre bort, (det är kallt —) *að-ı-fıl bo-só-og* ja det är det. Ett pleonastiskt 'att' uppträder i kraftigt bekräftande uttryck som t. ex. *áð at-du-džár* det gör du! *áð at-o-ár* det har hon visst det! I samband med konjunktionen 'eller' i bisatser förekommer regelbundet ett pleonastiskt *ma*[2], t. ex. *ıtša-uąt-íg, ukað-ąn-a ma-lùpur ald-nod-*

[1]) Märk, att *so* här ej är relativpronomen.

[2]) Märk, att detta ord är i uttalet skilt från konjunktionen *mą* 'medan'.

àl̠ar inte vet jag, om han har loppor eller något annat, *að-ʅnt-gŭæt-ŭíto, ukað-ạ-ŭ̯erd ma-sǫ́-ald-sǫ́* det är inte gott att veta, om det blir så eller så, *ı-kę̀ŭa-ðo-ʅnt, ukað-að-ʅ ma-sy̌ǽt ald-sáŭrt* jag känner då inte, om det är sött eller surt.

XII. Ordföljd.

§ 208. **Inverterad ordföljd** förekommer mot bruket i rspr.:

a) i av *sǫ* inledda utropssatser, t. ex. *so-ávug-ʅ-ðu* så olydig du är! *so-dým̠ ʅ-ðu* så dum du är! *so-łǫ́ŭgt fa̠-ðu-úpter* så långt uppåt du går!

b) i vissa bisatser, t. ex. *spýr-ùrdkuʅnfūæʄʂę, og-trúæ-ðu ʅnt-mʅ́g* fråga Urd-kvinnfolken, om du inte tror mig, *ıg-fa̠r-áŭt, og-rỳæra-ðu-mʅg ìęsŋ̥-tíł* jag går ut, om du rör mig en gång till, *að-ʅ-fıł-ŭìl̠dast ıg-ʤá̠r-að, og-á̠ł-ıg* det är väl bäst, att jag gör det om jag skall, *du-ła̠-sakt-dú̠ ŭíto, ʅm-að-ʅr-ą̀n̠dıs ald-ʅr-a-ká̠l* nog lär du veta, om det är Anders eller Karl, *ıg-sǫ́g-ʅnt, uka-ríęrę-ŭa̠ ma-nıðı-ŭàt̠nę ald-ŭa̠r-ǫ-ùpȳr* jag såg inte om reven var nere i vattner eller (var hon) uppe, *ıg-ŭá̠t-ʅnt, ʅm-að-ʅr-ʅm-ǫ̀stą ald-ʅr-að-ʅm-ŭǫ̀rar* jag vet inte, om det är om höstarna eller om vårarna, *sas-adʅm-ŭé-dar ı-trʅá̠-ŭíkur, ald-èdʅm-ŭʅ-ŭé-da tŭá̠r* då vi hade varit där i tre veckor eller om det var två.

Anm. Omvänt har ås. rak ordföljd, då rspr. har inverterad, i uttryck som t. ex. *og-ʅ̀n̠ʤʅn-pùæstdā̠g að-ʅ́r* ock ingen postdag är det!

§ 209. **Predikatet** står mycket ofta sist i korta relativsatser, t. ex. *ąn-fık̠-fıł-sŭę́n rǫ̀ða, so-gą̀m̠błe-ŭá̠r* Sven fick väl rå, som var äldre, *dıę̠-ʤá-sǫ, dıę̠-so-gą̀m̠błast-ıro* de göra så, de som äro äldst, *ı-gǫ́‿ðaʅt-nę̀m̠ast-ʅr* jag går dit det är närmast, *ò̠la-so-ðaʅt-kʅ́mo, so-sàʅ-ðıa̠r* alla som komma dit, så säga de, *òl̠ar ıro-dıę̠-łìęda ŭıð-ąn̠-so-sʅę̠nast-kʅ́m* alla äro de leda mot den som kom senast, *ąn-sàg̠d sos-sʅ́n̠t-ŭá̠r* han sade som sant var, *íʄʂa ułʅm-ŭır-ʅ̀n̠da‿ðyæ̠ so-gá̠rt-ʅ́r* inte skola vi ändra det som är gjort, *òl̠a so-ǫ̀gʅ og-nę̠́vað óvo* alla som ha ögon ock näsa.

§ 210. **Objektet** sättes ofta före värbet på ett sätt, som avviker från rspr., t. ex. *du-a̠ł-dǫ-ę́ fǫ-sʅǫ́* du skall då få se det, *ʅm-du-ad̠-ę́ ŭítoð* om du visste det, *àd̠-dıę̠r-ʅnt ʅ̀nʅm sʄʂùæsað-ald* var det inte just honom de hade skjutsat? *dıę̠-kʅ̀n̠d ʅnt-ıę̠t-ʅ̀ę̠n̠da-fʅ́ł fʅn̠a* de kunde inte finna ett enda fel.

Då något av värben *dʒåvo* 'ge; bringa att' ock *lat* 'låta' såsom jälpvärb står vid en infinitiv, sättes dess objekt, i motsats mot i rspr., efter infinitiven, t. ex. *ɪg-al-dʒav-drìk krỳtyrum* jag skall ge kreaturen att dricka, *al-du-dʒav-gràɪn-ana nú-ald* skall du narra hänne att gråta nu? *lat-sɪó màrgɪt* låt Margit se! *o-ùld lat-sɪó-nogum-að* hon skulle låta någon se det, *uso-al-du-lat-ʎàtʃ ràkan stʃiadq* varför skall du låta hunden slicka skeden? *og-nú al-du-at-tʃúæls lat-ɪáto-ðɪg múgq* ock nu skall du ut på myrslåtter ock låta myggorna äta dig, *sɪq-dʒíata lat-lìa-sɪg smò-pòykq* se getterna låta småpojkarna leda sig, *lat-uàɪl-mɪg lìtað* låt mig vila litet! *ɪg-al-lat-fro-úp-sɪg-an lìtað* jag skall låta honom morna sig litet, *du-al-lat-uóro-an* du skall låta honom vara, *du-al-lat-dʒá-pòykq sos-dɪa-uìla* du skall låta pojkarna göra som de vilja.

Liknande oskiljbara värbaluttryck äro bl. a. följande: *raɪt-úp-sɪg* resa sig upp, *du-al dʒav-át-mɪg a-dár* du skall ge mig tillbaka det där, *an-al-drag-skótan dʒíatar*, *da-ðɪa-dràɪt-kàbum* man skall rumpdraga getterna, då de skita stockar (d. v. s. ha förstoppning), *ovo-ðɪa-draɪ-nával-dɪg-nosn* ha de naveldragit[1] dig nånsin? *ɪg-fɪk-drɪk-ɪ-lág kàfɪ mɪn-àndɪs og-márɪ* jag fick dricka kaffe i lag med Anders ock Maria, *ɪat-màtan-sɪg* äta sig mätt, *ɪg-bá uàlkúmnan-dɪam* jag bad dem vara välkomna, *ɪg-ar-àtʃa màtan-mɪg tìmbrq* jag har kört mig mätt på timmer.

Anm. 1. Det förhållandet, att ås. har skilda böjningsformer för nom. ock ack. av de flästa subst., medför ofta, att en ordföljd, som i rspr. åstadkommer otydlighet, med fördel användes i ås., t. ex. *kùlu tua-gàmkàln mìn-sɪg* flickan tog gubben med sig, *póytʃɪn dàɪgd-skàulmìastarn, so-n-uart bo-gúæl og-blór* pojken dängde skolmästaren, så han blev både gul ock blå.

Anm. 2. Objekt, som innehåller negerande pronomina, ha tendens att ställas så långt fram i satsen som möjligt, t. ex. *fast-ìggan-kál o-ár* fastän hon inte har någon man, *ɪg-ɪr-ìggan rád íg* jag är inte rädd för någon jag, *ɪ-kànas-ìggan àla uíð* jag känner inte igän någon annan, *an-dʒár ìggum-kùartum-mìn* han gör inte med några kort, *ɪg-ár-ìntnoð úrt* jag har inte hört något, *dar-ìng-pànìng ɪg-ár* då jag inte har några pängar.

§ 211. **Advärbialet** sättes vida oftare än i rspr. före värbet, t. ex. *ɪum-du-uɪl-só lìga* om du vill ligga så, *uar-a-só-tʃúæpt* vem har gjort ett sådant köp? *naɪ ɪtʃa-bàlar-ɪg ɪá-stàndu* nej

[1] Ett slags bukmassage, som användes vid kolik.

inte kan jag stå här (sysslolös), *og-ȩnt-ȥá-uárı o-klą̀ndar* ock var inte här ock gräla! *so-dıe-bẏœv-ȩnt ȥá-skrą̀mbel* så att de inte behöva (ligga ock) skramla här, *so-uíst sos-ȥár ıg-ír* så sannt som jag är här, *naug-bàler-n-fıl dá-bą̀ndas* nog kan han då vräka sig där, *ad-sq-dáıta prúœstn-uą fárıd-og* hade vår prost också farit dit, *bà-bàı, tast-mùn-kúmb* vänta bara, tils mor kommer! *ıg-bà-spuœrd-àtar, um-làs-uar-ȩne* jag frågade bara, om Lars var inne, *o-syæks-grą̀l ad-uærta-frísk* hon tycks ha blivit alldeles frisk, *qn-dzá-fıl-ȩnt-án, mald-n-kę̀na gúœt-dzár* han gör då inte mera, än han känner gör gott, *ıtsa-ál-qn so-lıúœt fóro* inte skall man bete sig så fult, *qn-syæks-ȩnt-uóro or-mátım-mat* han tycks inte bli mätt av mat, *dzárum-uȥ nod-àlar-ald bàr ata-uágum gòum* göra vi något annat än bara gå efter vägarna? *da-du-ır-o-rįęsun-stád* då du är stadd på resa.

Även i övrigt märkes en tendens att sätta advärbiella bestämningar långt fram i satsen, t. ex. *koytır-og-ír ȩam* springen I också hem? *ıg-àd-og-íg troeð-á-noga-nu* jag skulle också vilja få litet nu, *ıg-uát so-uǽl-a-so* jag vet det så väl så, *ıg-a-gart-úp boð-ȩn-dar-og* jag har gjort upp (eld) där inne också.

Starkast är denna tendens beträffande ordet 'inte', som gärna sättes först i satsen, t. ex. *og-ȩnt-du ul-fẏ-uæs at-bùðar* ock du vill inte följa oss till fäbodarna? *ȩnt-íg-suą̀nskar-ald* jag talar inte häller svenska, *og-ȩnt-láugg-stsẏæ bàlum-uó-ðar* ock lång stund kunna vi inte vara där, *du-al-sıó, so-ȩnt-du fa-tùœkut-nu* du skall se (till), så att du inte beter dig tokigt nu, *um-ȩnt du-kúmb* om du inte kommer.

Anm. 1. Ordet 'inte' kan aldrig såsom i rspr. stå emellan subjektet ock predikatet i bisatser; om ordet ej sättes i satsens början, måste det därför stå efter värbet, t. ex. *ıg-ı-rád qn-kúmb-ȩntä* jag är rädd att han inte kommer, *qn-fá λlaısu-uìs-ȩnt-að* han låtsas som om han inte visste det, *ba-fa-dẏæ at-ıg-uìld-ȩnt fẏ-om* bara därför att jag inte ville följa honom, *um-du-for-ȩnt-gárt ıta-ȥá fırı-bràdo* om du inte hinner göra det här före förfrukosten, *fast-dıe-uàr-ȩnt-ȩeme* om de också inte vore hemma.

Anm. 2. Negationen *ȩnte* sättes alltid före objektet, t. ex. *ıg-fík-ȩnt-að* jag fick det inte, *qn-sóg-ȩnt-mıg* han såg mig inte.

§ 212. Vad beträffar **attributets** ställning i satsen, märkas följande exempel: *ıg-ad-ą̀ndıs-lìλlqn mín-mıg* jag hade den lille Anders med mig, *ıg-ar-ȩggan tró tùœran ó-mıg* jag har inte en torr tråd på mig, *non-dág ald-ą̀nqn* en eller annan dag, *a-ðu-*

i̧en-til lǫdər har du en låda till? *a-ðu-i̧en-til ƛàika* har du en dylik (låda) till?

XIII. Prepositionernas rektion.

§ 213. **Dativ** styra följande prepositioner[1]:

að 'åt, till'[2], t. ex. *diar-ovo-sált-gárdn a-bùælǟe* de ha sålt gården till ett bolag, *uen-al-ig-dzar-á dýæ* vad skall jag göra åt det? *itsa-ar-ig ue-dáit-að-om-noð* inte har jag varit till honom något. *eð-ir-álfrið so-i-fàðer a-krìpem* det är Alfred som är far till barnet (barnets far);

àtrað 'tillsammans med', t. ex. *ulum-iato-stsýrað atra-gròtem* vi skola äta surmjölk till gröten, *e-uar-i̧en-til atra-màinum-gùba* det var en till utom min gubbe;

àtom 'i bakre delen av', t. ex. *an-sit-àtom-bòtem* han sitter baki båten;

frǫ 'från', t. ex. *gok-ùndǫ frǫ-glási* gå undan från fönstret;

fròmom i främre delen av, t. ex. *du-al-sàtş-dig fròmom-trìlun* du skall sätta dig framme i trillan;

mìlǫ 'mellan', t. ex. *ǫ-sir-aut-ƛaiş-i̧e-pà, so-a-uàkse milǫ-tuám-stienum* hon ser ut som en potatis, som har växt mellan två stenar, *áriu fuær-in milǫ-gròkum* haren for in mellan granarna;[3]

mùæta 'mot', t. ex. *i-kòyt-mùæt-om* jag sprang emot honom, *nótę muæt-sùndǟem* natten mot söndagen;

nest 'hos, vid', t. ex. *an-bỳdze-nest-skùæmakarǟm* han bor hos skomakaren, *an-sàt-sig nest-bùærdę* han satte sig vid bordet;

ùndǫ 'undan', t. ex. *ǫ-bà syæks-ul-kum-ùndǫ-om* hon tycks bara vilja komma undan honom;

yr 'ur', t. ex. *an-fuær-ý-stỳvlum* han for ur stövlarna;

---

[1]) Prepositioner, som styra genitiv, se § 150.

[2]) Dessutom märkas sammansättningar som *dìedonað* på andra sidan om, *nìðonað* nedanför, *nòrdonað* norr om, m. fl.

[3]) Denna preposition brukas ofta enklitiskt, t. ex. *gàrdmìlǫ* mellan gårdarna, *uàgumìlǫ* mellan väggarna, *eð-ir-int-lángga ròmìlǫ eld-lòrmìlǫ* det är inte längre mellan råden än mellan låren (ordspr.); jfr *diar-oro-mitşi sig-mìlǫ die-da-bòðer* de ha myeket sig emellan de där båda.

ov 'av, från', t. ex. *fǫ́ lit-ov-ƛlàꞁko* får jag litet dylikt, *an-kumb-òstro-ov-ràmöyrn* han kommer österifrån Rämyren, *du-al-ƛlatʃ-óv fátꞁ* du skall slicka av fatet, *am-gáꞁð-autov-bꞁàre* vi ha gått utför bärget.

§ 214. **Dativ eller ackusativ** styra följande prepositioner: *àter* 'efter', t. ex. *gok-àter ꞁanum-stòr-a-mꞁg* gå efter en käpp åt mig! *koyt-àte-ðyæ* spring efter det! *àte-ꞁógde* efter hälgen, *eter-é tàgd-n gràla* efter det teg han alldeles;

far 'för', t. ex. *a-ðu-rokað-áut far-om-dáne* har du råkat ut för den där? *tak-fa-lóneð* tack för lånet! *náug tán-sꞁg-a-sꞁàrn fa-dán* nog tar man sig till Särna på en dag, *ꞁg a-bꞁtált trꞁ-ǜ fa-krùæka* jag har betalat tre öre för krokarna, *an-dúæ fa-no-dógo-se* han dog för några dagar sen, *do-ða-klùku ar-ꞁ-jʃýæpt fa-fám-krùæner* den där klockan har jag köpt för fäm kronor;

firꞁ 'i vägen för, före', t. ex. *du-ꞁ-firꞁ-om* du är i vägen för honom, *du-al-ꞁnt-kòyt firꞁ-fùætum-so* du skall inte springa framför fötterna (på mig) så, *firꞁ-ꞁúæle* före jul, *e-dá ua-firꞁ-ðàꞁn-dógo* det där var före dina dagar;

ꞁ 'i', t. ex. *uan-á-ðu ꞁ-býtune* vad har du i byttan? *dꞁe-go-ꞁ-skàulam òl-tráꞁr* de gå i skolan alla tre, *go-ꞁ-kávꞁ* gå sönder, förstöras, *ꞁar-ꞁ-màneⅿ* under morgonens lopp, *lìƛbùken a-nùdʒe-mꞁg ꞁ-sàꞁðu* lillbocken har stångat mig i sidan, *sʃꞁéðe fuæ-nꞁð-ꞁ-káveð* skeden for ned i ostskummet, *ulum-daꞁt-ꞁ-skàulan* vi skola i skolan, *al-du-sètʃ-dꞁg mꞁn-ƛláꞁkt-ꞁ-névo* skall du sätta dig med dylikt i händerna? *e-lot-klꞁent ꞁ-àru* det låter illa i öronen, *ꞁ-tꞁúgu-mꞁnùta* i tjugu minuter, *ev-e-dár atrꞁ-skópeð* lägg det där i skåpet;

mꞁn 'med', t. ex. *sꞁǫ́ u-ðꞁer-ovo-skrìeva mꞁn-knàꞁvem* se hur de ha skrivit med kniv! *dꞁer-òk mꞁn-uó-sàꞁnum* de köra med var sin (häst), *mꞁn-ùker edn-se-ula-dʒìft-sꞁg* med vilken (flicka) borde han då gifta sig? *du-al-fo-sꞁǫ́ mꞁn-bràðum ám ꞁar* du skall få se hur mycket bräder vi ha här, *an-gàrd-ꞁnt-mꞁn meld-tuèm-eld-trꞁm* han gjorde inte med mer än två eller tre, *óster-og-ꞁóp-uæs-mꞁn-om* öster ock jälp oss med den (potatisåkern), *sꞁo-mùæfā-fo sꞁtʃ-o-brꞁe-mꞁn-prùæs-tam* se morfar får sitta bredvid prosten, *an-ar-òt-ùndra mꞁn-kràugnun* han har åtta hundra (kronor) av Kronan, *ua-lꞁúæt du-fa-mꞁn-dʒìetum* hur fult du beter dig mot getterna! *ulꞁr-*

áut-mịn-smólǫn I skolen ut med småboskapen, *ad-ị-so-dzáro gǫ-mịn-uàtufūærur* det är ett sådant göra att gå med vattufårorna, *ua-kuàr-mịn-ad* låt bli det! *fárı-ịnt mịn-stǫrn-fa-mịg* låt bli min käpp!

ùpǫ, ǫ '(upp)på'[1], t. ex. *a-líg dait-ǫ-bùærdą* det ligger på bordet, *gók-atrǫ-ąndąm-du* gå på sladden du! *ıg-uát-dǫ-ịnt, uąn-du-uíl-upǫ-tájsị* jag vet då inte, vad du vill uppe på taket, *du-a-nàra-mịg ǫ-àtụm* du har narrat mig på hattbytet, *av-úp-ad ǫ-búærdad* lyft upp det på bordet! *uąn-al-du-upǫ-tájsad-atā* vad skall du uppå taket efter? *dıar-ıro-ịálokar ǫ-uán-ąnąn* de äro arga på varandra, *a-dá uıð-ıg-dǫ-fıl-gárt upǫ-tūæ-dógo* det där hinner jag väl göra på två dagar;

ụndar 'under', t. ex. *màs-ır ịn-ụnda-bàurą* Misse är inne under härbret, *màs-a-fad-ịn ụnda-báurad* Misse har farit in under härbret;

ẏvẏr 'över', t. ex. *að-ąındzar up-ẏvẏ-glásị* det hänger uppe över fönstret, *skúæta dzík-ẏvẏr-ịan-stịa* skottet gick över en sten, *ıtsa-al-du-brẏ-dıg-ụm ua-ịálok-ẏvẏr-áð* inte skall du bry dig om att vara arg över det.

§ 215. **Ackusativ** styra följande prepositioner:

àtǫ 'bakom'	*sụnǫ* 'söder om'
frǫmǫ 'framför'	*ǫstǫ* 'öster om'
ịnǫ 'innanför'	*uàstǫ* 'väster om'
àutǫ 'utanför'	*ịamǫ* 'på denna sidan om'
úvǫ 'ovanför'	*ịụætǫ* » » » »
níðǫ 'nedanför'	*dìaðǫ* » andra » »
nǫrdǫ 'norr om'	

t. ex. *ąn-fa-bar-ịnǫ-rùægārdn* han går bara innanför gärdsgården, *dıa dúgo-ịnt uar-àutǫ-tsẏæt ịggąn-dág* de kunna inte vara utan kött en enda dag, *ąn-ị-níðǫ-ịàldàusad* han är nedanför eldhuset, *ąn-bẏdza uastǫ-ǫvą* han bor väster om älven;

gąınụm 'genom', t. ex. *a-ua-gąınụm-ąn ı-fık-ąn-da-plásn* det var genom honom jag fick den där platsen, *sıǫ.màs-far-ịn gąı-nụm-glásad* se Misse går in genom fönstret;

ıbląnd 'bland', t. ex. *ıg-ị-so-ƛlàrvug, so-ıg-bàlar-ịnt gǫ-ıbląnd-fúæk* jag är så trasig, så jag kan inte vistas bland folk;

---

[1]) Med sms. *àutǫnǫ* utanpå.

ụm, *rịggụm* 'om(kring)', t. ex. *uɪso-ɪ-ðu-so-kúælug rịggụm-ògụ* varför är du så sotig omkring ögonen? *ǫ-ɪ-so-rǫð-o-grą́n ụm-ògụ* hon är så röd ock grann i ansiktet (eg. 'om ögonen'), *ụm-òstą* om höstarna;

uɪð, *brìɐuɪð* '(bred)vid', t. ex. *ąn-bŷdʒɐ ðaɪt-uɪ-nụ̀ærąn* han bor vid Norsjön, *ɐ-líg daɪt-uɪ-spísn̥* det ligger där borta vid spisen, *fǫm-fɪl-ùg-uæs uɪð-éð* vi få väl trösta oss med det, *ąn-sɪt-brìɐuɪ-prùæstąn* han sitter bredvid prosten.

Slutanmärkningar.

1) Genom misstag från förf:s sida har i de två första arken sandhitecken (‿) kommit att användas i stället för bindestreck för att beteckna, att vissa ord tillsammans utgöra en rytmisk enhet.
2) Sedan denna avhandling i det närmaste färdigtryckts, har förf. i tidskriften »Språk och Stil» publicerat en specialundersökning rörande Åsenmålets ljudlära, till vilken hänvisas.